

***Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów
na lata 2025–2032***

(Projekt 1.0)

Czerwiec 2025

Opracowano przy współpracy
władz samorządowych, mieszkańców i innych interesariuszy Gminy Lubaczów
oraz pracowników Urzędu Gminy Lubaczów z firmą InicjatywaLokalna.pl sp. z o.o.

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Część wprowadzająca	6
1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju.....	6
1.2. Metodologia prac nad Strategią	7
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	9
2.1. Analiza SWOT	29
2.2. Drzewo problemów	34
2.3. Drzewo celów	35
3. Część programowa.....	36
3.1. Wizja, misja, cele.....	36
3.2. Plan operacyjny rozwoju	38
3.2.1. Projekty strategiczne	45
3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania	56
3.2. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu.....	66
4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju... 84	
4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	85
4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań	105
4.2.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne	105
5. System realizacji Strategii Rozwoju	120
5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju	120
5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia	124
5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju	134
5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	136
6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów.....	138
6.1. Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa	138
6.2. Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna	140
6.3. Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko.....	142
Spis schematów	144
Spis tabel	144
Spis map	144
Spis rysunków	145

Wstęp

Zarządzanie gminą wiąże się z podejmowaniem szeregu działań i decyzji ważnych dla lokalnej społeczności. Aby efektywnie zarządzać gminą, potrzebny jest wieloletni plan, który będzie wskazywać kierunki jej dalszego rozwoju. Działania właściwe ze strategicznego punktu widzenia mają większe znaczenie niż działania nastawione na przynoszenie natychmiastowych efektów. Zarządzanie strategiczne jest procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie Strategii, które ma na celu sprzyjanie wyższemu stopniowi zgodności organizacji, w tym wypadku gminy, z jej otoczeniem zewnętrznym oraz zachowaniem spójności wewnętrznej, a co za tym idzie – osiągnięciem przyjętych celów strategicznych.

Niniejszy dokument stanowi strategię rozwoju gminy w rozumieniu *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.). W myśl ww. ustawy, od 1 stycznia 2026 roku każda gmina będzie miała obowiązek opracowania strategii, zgodnie z określonym zakresem i procedurą.

Niniejsza Strategia spełnia również funkcję strategii terytorialnej zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060¹. Strategia terytorialna może być podstawą realizacji IIT (Inne Narzędzie Terytorialne) i powinna zawierać następujące elementy:

- obszar geograficzny, którego dotyczy dana strategia (w tym przypadku obszar Gminy Lubaczów);
- analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych – na potrzeby niniejszej Strategii opracowano *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Lubaczów*, której syntezę zawarto w niniejszym dokumencie. Na podstawie Diagnozy określono największe problemy i potrzeby rozwojowe, a także potencjały, które należy wykorzystać do rozwoju gminy (wnioski z Diagnozy, analiza SWOT, drzewo problemów). W Strategii wskazano obszary strategicznej interwencji zarówno zewnętrzne (ponadlokalne), jak i wewnątrz gminy;
- opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru – w Strategii określono projekty strategiczne o charakterze zintegrowanym oraz działania ogólne, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów;
- opis udziału partnerów, zgodnie z art. 8, w przygotowaniu strategii i jej realizacji – w niniejszym dokumencie szeroko opisano partycypację społeczną, udział mieszkańców w tworzeniu Strategii, a także określono system realizacji Strategii,

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

w tym sposoby udziału mieszkańców i ewentualnych partnerów w realizacji, monitorowaniu i ewaluacji Strategii.

Projekt uznaje się za zintegrowany sam w sobie, jeśli spełnia co najmniej jeden z następujących warunków²:

- projekt obejmuje różne sektory (takie jak sektor społeczny, gospodarczy i środowiskowy);
- projekt obejmuje różne terytoria administracyjne (np. gminy);
- projekt obejmuje kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe).

Każdy z projektów strategicznych niniejszej Strategii spełnia co najmniej jeden ze wskazanych wyżej warunków. Projekty te są przekrojowe, składające się z wielu elementów i rozwiązujące problemy kompleksowo, w różnych sferach, dodatkowo często realizowane będą nie tylko przez samorząd gminy, ale też inne podmioty oraz kierowane będą do różnych interesariuszy.

Niniejsza Strategia obejmuje obszar całej Gminy Lubaczów, zlokalizowanej w województwie podkarpackim. W oparciu o badania jakościowe, narzędzia partycypacyjne i *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Lubaczów* przeprowadzono analizę potrzeb rozwojowych i potencjału gminy, która stanowiła podstawę wypracowanych w Strategii założeń. Dokument opracowano przy zintegrowanym podejściu, które ma służyć zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału Gminy Lubaczów. Oprócz celów, kierunków działań i zadań, wskazano najważniejsze do realizacji operacje – projekty o charakterze zintegrowanym. W całym procesie tworzenia Strategii, już od etapu diagnostycznego, niezmiernie ważny był udział potencjalnych partnerów, w tym szczególnie mieszkańców gminy – cały proces włączania partnerów społeczno-gospodarczych i innych opisano w rozdziale 6. *Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów*.

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032 stanowi, od chwili jej przyjęcia, podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, kierujący wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego. Określa ona główne obszary, cele i kierunki polityki rozwoju gminy oraz stanowi punkt wyjścia do przygotowania pozostałych lokalnych dokumentów strategicznych i planistycznych.

² Dokument Roboczy Służb Komisji, *Wyniki, monitorowanie i ewaluacja Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w latach 2021–2027*, Bruksela, 8.07.2021 r. SWD(2021) 198 final.

1. Część wprowadzająca

1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032 (Strategia) stanowi odpowiedź samorządu gminnego na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą, wymagającą nowego spojrzenia na posiadane aspiracje, zasoby i perspektywy rozwoju gminy. Jej celem jest kierunkowanie polityki rozwoju gminy.

W Strategii zaprezentowana została wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne, przewidziane do realizacji we wskazanym okresie jej obowiązywania, wraz ze wskaźnikami ich osiągnięcia. Określono również kierunki działań, które będą służyć realizacji założonych celów, a po przeprowadzeniu hierarchizacji planowanych przedsięwzięć wskazano konkretne i uszczegółowione projekty strategiczne, najważniejsze i najpilniejsze do realizacji na obszarze gminy we wskazanym okresie – przedstawiono dla nich ramy finansowe oraz plan finansowania. Proces tworzenia Strategii umożliwiał partycypację mieszkańców i innych interesariuszy w „grze o rozwój”, już od etapu analiz i diagnozy stanu sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy. Strategia zawiera również obligatoryjne elementy, zdefiniowane nowelizacją przepisów (model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla gminy).

Do tej pory strategię gminy były opracowywane zgodnie z ogólnie przyjętymi standardami oraz przy zachowaniu spójności z wytycznymi dokumentów nadrzędnych. Obecna Strategia stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawną strategię rozwoju, stanowiącą element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju.

1.2. Metodologia prac nad Strategią

Opracowanie *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* było okazją do przeprowadzenia otwartych rozmów z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Dyskusje obejmowały analizę obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz możliwości jej dalszego rozwoju. Efektem prowadzonych rozmów było uzyskanie odpowiedzi na pytania: „dokąd zmierzamy?”, „co chcemy osiągnąć?” oraz „w jaki sposób chcemy to osiągnąć?”. Dało to podstawy do skonstruowania dokumentu, który ma służyć wszystkim mieszkańcom gminy.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii rozpoczęto w IV kwartale 2024 r. Duże znaczenie i wpływ na ostateczny kształt dokumentu miały działania partycypacyjne i udział interesariuszy w pracach nad dokumentem (opisane szerzej w podrozdziale 6.2. *Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny strategii – partycypacja społeczna*).

Prace nad dokumentem Strategii opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, do których należały:

- analiza danych zastanych (w tym analiza trendów / tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie i jej otoczeniu w ostatnich latach wraz z określeniem konsekwencji i wyzwań rozwojowych);
- badania ankietowe wśród mieszkańców;
- analizy strategiczne;
- spotkania warsztatowe przedstawicieli Urzędu Gminy Lubaczów oraz Rady Gminy;
- spotkania informacyjne, warsztatowe i konsultacyjne z przedstawicielami samorządu lokalnego, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami.

Podstawą założeń Strategii jest *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Lubaczów* (Diagnoza), w której przedstawiono pogłębioną analizę społeczno-gospodarczą i przestrzenną gminy. Strategia powstała w oparciu o Diagnozę, a także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych oraz warsztatów organizowanych w trakcie procesu jej tworzenia. Po zebraniu i przeanalizowaniu wszystkich danych, opracowano Projekt 1.0 *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*, który został poddany konsultacjom społecznym.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę opracowania Strategii (a wcześniej również Diagnozy), należą:

- dane Głównego Urzędu Statystycznego;
- dane i informacje pozyskane z samorządu gminy i jednostek mu podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie i Strategii;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych);
- wnioski z badań ankietowych;
- wnioski zebrane na podstawie przekazanych przez podmioty fiszek projektowych;

- wnioski z dyskusji podczas spotkań informacyjnych i warsztatów grupowych;
- inne dokumenty strategiczne gminy i ponadlokalne, a także publikowane raporty i opracowania eksperckie.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii ma charakter partycypacyjny.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Zgodnie z art. 10a ust. 1 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2025 r. poz. 198): „podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju (...) przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych”. W związku z powyższym na cele niniejszej Strategii opracowany został dokument pn. *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Lubaczów*. W Strategii zawarto jedynie syntezę – wnioski z Diagnozy, zgodnie z art. 10e ust. 3 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.). Poniżej zaprezentowano wyciąg wybranych, najważniejszych informacji z Diagnozy.

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dla Gminy Lubaczów oraz porównanie ich do danych dla gmin sąsiednich, województwa, kraju, a także porównanie niektórych ze wskaźników do wartości dla gmin podobnych w Polsce, dają możliwość zobrazowania obecnej sytuacji obszaru oraz określenia kierunków rozwoju. *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Lubaczów* została opracowana na podstawie danych za 2023 r.

Uwarunkowania wynikające z położenia

Gmina Lubaczów położona jest południowo-wschodniej części Polski, w województwie podkarpackim, w powiecie lubaczowskim i jest gminą wiejską. Powierzchnia gminy wynosi 203 km². Gmina Lubaczów graniczy: od północy z Miastem i Gminą Cieszanów oraz z Gminą Horyniec-Zdrój, od zachodu z Miastem i Gminą Oleszyce oraz z Miastem Lubaczów, natomiast od południa z Gminą Wielkie Oczy. Gmina stanowi dobry punkt komunikacyjny. Położona jest pomiędzy dwoma układami drogowymi: drogą wojewódzką 865 Jarosław–Bełzec, prowadzącą do drogi krajowej 17 Warszawa–Hrebenne, oraz drogą wojewódzką 867 Sieniawa–Hrebenne. Przez obszar gminy przebiegają 2 drogi wojewódzkie oraz znaczna ilość dróg powiatowych. Gmina Lubaczów położona jest w niedalekiej odległości od autostrady A4. Wschodnia granica gminy jest jednocześnie granicą państwa z Ukrainą. Położenie przygraniczne Gminy Lubaczów daje szanse rozwoju i kształtowania pasma wszechstronnej obsługi polsko-ukraińskiej strefy przygranicznej.

OBSZAR SPOŁECZNY

Demografia:

- Na przestrzeni lat 2019–2023 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 259 osób, co stanowi spadek w stosunku do 2019 roku o 2,8% liczby ludności ogółem. Podobny trend można zaobserwować w województwie podkarpackim (spadek o 2,6%) oraz w Polsce (spadek o 1,9%). Według *Prognozy ludności dla gmin na lata 2023–2060* opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny, przewiduje się, że do 2060 roku gmina odnotuje spadek liczby ludności o 3,48% w odniesieniu do danych z dnia 31.12.2022 r. Prognozowane zmiany związane są przede wszystkim z czynnikami naturalnymi, tj. prognozowanym wzrostem liczby zgonów, wynikającym ze starzenia się powojennego

wyżu demograficznego. Warto zwrócić uwagę że do 2040 roku prognozuje się wzrost liczby ludności o 2,62%, co wiązać się będzie z większym zapotrzebowaniem na tereny dostępne pod mieszkalnictwo.

- Wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem w latach 2019–2023 w Gminie Lubaczów systematycznie się zwiększał (w 2021 r. wystąpił jednorazowy spadek o 0,1 punktu procentowego – pp.), należy jednak zwrócić uwagę, iż jest to tendencja wojewódzka oraz ogólnokrajowa. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem na przełomie badanych lat wahał się, osiągając w 2023 r. wartość 62,8% – jest to spadek w stosunku do roku 2019 o 1,3 pp. Natomiast udział ludności Gminy Lubaczów w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem w 2023 roku był wyższy niż średnia dla Polski (18,2%) oraz średnia województwa podkarpackiego (18,5%) i wynosił 18,6%.
- Wskaźnik *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym* w 2023 roku w Gminie Lubaczów wyniósł 29,6 i był najniższy w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa (37,6) oraz kraju (40,0). Podobnie sytuacja wygląda w przypadku wskaźnika *liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym* – Gmina Lubaczów osiągnęła najniższy wynik w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa oraz kraju. Wskaźnik *odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem* dla Gminy Lubaczów, mimo systematycznego wzrostu na przestrzeni analizowanych lat, osiągnął także najniższy poziom (15,7), zarówno w porównaniu do gmin sąsiednich, jak i województwa (19,0) oraz Polski (20,1).
- W Gminie Lubaczów przyrost naturalny utrzymywał się na dodatnim poziomie jedynie w 2019 roku, kiedy wartość wskaźnika wyniosła 0,5. W 2020 roku nastąpił spadek do poziomu: -5,5. Przyczyną tak znacznego i gwałtownego spadku była prawdopodobnie pandemia wirusa COVID-19, co w konsekwencji prowadziło do zwiększonej liczby zgonów w tym czasie. Od 2021 roku, mimo utrzymywania się ujemnej wartości, wskaźnik odnotował tendencję wzrostową. W roku 2023 wyniósł: -2,1 – to wartość najkorzystniejsza spośród wszystkich porównywanych jednostek.
- *Saldo migracji podawane w przeliczeniu na 1 000 ludności* w roku 2023 wynosiło w Gminie Lubaczów: 0,1 i w porównaniu do roku 2019 wskaźnik nie zmienił swojej wartości. W porównaniu do sytuacji w Polsce (0,2) wskaźnik w gminie był niższy, natomiast w porównaniu do województwa podkarpackiego (-1,1) kształtował się korzystniej. Spośród wszystkich gmin sąsiednich, Gmina Lubaczów była jedyną, w której wystąpił dodatni poziom salda migracji (poza rokiem 2022, gdy również w Gminie Lubaczów wartość wskaźnika była ujemna). Utrzymujące się od kilku lat dodatnie saldo migracji wskazuje na konieczność zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej – poprzez ofertę mieszkaniową, dostępną infrastrukturę techniczną oraz planowanie przestrzenne umożliwiające rozwój nowych terenów zabudowy.
- Ważnym czynnikiem świadczącym o potencjale demograficznym danego obszaru jest kwestia związana z budownictwem mieszkaniowym – można go ocenić za pomocą wskaźników: *liczba nowych budynków mieszkalnych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* oraz *liczba wydawanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców*. Pierwszy ze

wskaźników na przestrzeni analizowanych lat w Gminie Lubaczów wahał się, natomiast w roku 2023 zmalał w porównaniu do roku poprzedniego, ostatecznie osiągając wartość 3,3 – najwyższą spośród gmin sąsiednich. Gmina Lubaczów osiągnęła także wyższą wartość w porównaniu do średniej województwa podkarpackiego (2,8) oraz średniej dla kraju (2,6). Wartość drugiego wskaźnika ulegała wahaniom, ostatecznie w 2023 r. osiągnęła poziom 36 – niższy w porównaniu z poziomem wskaźnika w 2019 r. (52). Pomimo spadku wartości wskaźnika na przestrzeni analizowanych lat, Gmina Lubaczów także w przypadku tego wskaźnika dotyczącego budownictwa osiągnęła najwyższy wynik spośród gmin sąsiednich. Również w porównaniu do województwa podkarpackiego (25) i kraju (21) gmina znajdowała się w korzystniejszej sytuacji w tym zakresie. Dane dotyczące ww. wskaźników wskazują, że Gmina Lubaczów posiada potencjał do osiedlania się.

- Na terenie gminy znajduje się 2 487 budynków mieszkalnych i 31 mieszkań. Średnia powierzchnia mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca wynosi 29,5 m², a średnia liczba osób na 1 mieszkanie to 3,36. W gminie znajduje się jedynie 7 mieszkań komunalnych, co stanowi poniżej 1% wszystkich lokali mieszkalnych w gminie. W Gminie Lubaczów brakuje także lokali budowanych w systemie budownictwa społecznego (Społeczna Inicjatywa Mieszkaniowa, dawniej Towarzystwa Budownictwa Społecznego). Ze względu na zły stan techniczny części budynków mieszkalnych oraz liczbę osób napływających do Gminy Lubaczów w poszukiwaniu pracy, obecny zasób mienia komunalnego gminy jest niewystarczający.

Polityka społeczna:

- Wskaźnik *gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców wg kryterium dochodowego* ogółem w Gminie Lubaczów zmalał z poziomu 379 w roku 2019 do poziomu 249 w 2023 roku. Jest to pozytywna tendencja, natomiast trend ten utrzymywał się we wszystkich gminach sąsiednich, województwie i kraju. W 2023 r. wskaźnik w Gminie Lubaczów, mimo spadku na przestrzeni analizowanych lat, był jednym z najwyższych w porównaniu do wszystkich gmin sąsiednich, województwa oraz kraju.
- Wartość wskaźnika *liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* w 2023 roku w Gminie Lubaczów wynosiła 20 – była to jedna z trzech najwyższych wartości wśród gmin sąsiednich, a także mniej korzystna od wartości dla Polski (12 rodzin) i województwa podkarpackiego (16 rodzin). W latach 2019–2023 nastąpił spadek wartości wskaźnika.
- Ważnym elementem polityki społecznej gminy jest opieka zdrowotna. Podstawową opiekę zdrowotną dla mieszkańców Gminy Lubaczów świadczy Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lubaczowie.
- Według danych GUS za 2023 r. w Gminie Lubaczów nie ma zlokalizowanych żadnych aptek i punktów aptecznych, natomiast w Mieście Lubaczów, które jest centrum administracyjnym Gminy Lubaczów, znajduje się 6 aptek.
- Na terenie Gminy Lubaczów funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Krowicy Lasowej, który działa na podstawie decyzji Wojewody Podkarpackiego z dnia 31 sierpnia 2018 roku, nr S – I.9423.3.3.2018,

zezwalającej Gminie Lubaczów na prowadzenie domu na czas nieokreślony. W świetle niniejszych decyzji Dom przeznaczony jest dla 28 osób, kobiet i mężczyzn przewlekłe psychicznie chorych. Głównym celem działalności Domu jest zapewnienie całodobowej opieki oraz świadczenie usług w zakresie potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagających na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim zamieszkujących. Mieszkańcy Domu mają prawo do korzystania ze wszelkich świadczeń udzielanych zgodnie z obowiązującym standardem.

- Oprócz danych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej Gminy Lubaczów wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gminy. Należy podkreślić, iż MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Gmina Lubaczów należy w statystykach MRL do grupy porównawczej *Gminy wiejskie o umiarkowanej funkcji rolniczej (I4)* – w grupie znajdują się łącznie 473 jednostki samorządowe. Jednym z wymiarów poddanych ocenie w ramach MRL jest wymiar społeczny. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym w Gminie Lubaczów był dodatni w całym analizowanym okresie, natomiast jego poziom wahał się w poszczególnych latach. W 2023 roku znacznie wzrósł w stosunku do roku poprzedniego osiągając wartość 0,34 – była to najwyższa wartość w całym analizowanym okresie. Gmina Lubaczów najgorzej wypada m.in. w obszarze 5 *Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury*, na który składają się podobszary związane z m.in. z usługami edukacyjnymi, ofertą usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją, usługami zdrowotnymi. Najkorzystniej kształtuje się wskaźnik w obszarach 8 *Poziom bezpieczeństwa*, 9 *Sytuacja demograficzna* oraz 6 *Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie*. W obszarze 8 wartość wskaźnika w analizowanych latach wahała się, ostatecznie osiągając wysoki poziom w 2023 r. W przypadku obszaru 9 – w każdym analizowanym okresie wskaźnik odnotowywał wysokie wartości dodatnie, w 2022 roku zmalał w porównaniu do roku ubiegłego, jednak w 2023 roku znacznie wzrósł. W obszarze 6 ujemna wartość wystąpiła w roku 2019, natomiast od 2020 roku widoczna jest systematyczna tendencja wzrostowa wskaźnika.

Edukacja i wychowanie:

- Na terenie Gminy Lubaczów funkcjonuje Gminny Żłobek w Dąbkowie „Kraina Malucha”, który czynny jest przez cały rok. Placówka zapewnia warunki lokalowe dla 3 grup żłobkowych liczących w sumie 28 dzieci w wieku od 1 roku do 3 lat. Żłobek zapewnia dzieciom opiekę w godzinach 6:45–16:30. Do Gminnego Żłobka, oprócz dzieci mieszkających na terenie Gminy Lubaczów, uczęszczały również dzieci m.in. z gmin Wielkie Oczy i Horyniec-Zdrój, zgodnie z podpisanymi porozumieniami. Żłobek posiada 3 kompleksowo wyposażone sale przystosowane dla najmłodszych dzieci, szatnię, salę doświadczania świata, salę gimnastyczną, ogródek polisensoryczny, a także zewnętrzny plac zabaw i boisko do ćwiczeń.

- Na terenie gminy w 2023 r. funkcjonowało 7 placówek wychowania przedszkolnego³. Natomiast według *Raportu o stanie Gminy Lubaczów za rok 2023*, gmina w ramach realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego prowadziła 3 przedszkola wchodzące w skład zespołów placówek oświatowych. Poza gminnymi placówkami oświatowymi, na terenie Gminy Lubaczów działały także placówki prowadzone przez osoby fizyczne oraz osoby prawne: Niepubliczne Przedszkole „Kraina Malucha” w Dąbkowie oraz Niepubliczne Przedszkole w Krowicy Samej.
- Wskaźnik *liczba dzieci przypadających na 1 placówkę wychowania przedszkolnego* w gminie w 2023 r. wynosił 54 i był jednym z dwóch najbardziej niekorzystnych w porównaniu do gmin sąsiednich, co oznacza mniejsze możliwości gminy do zagwarantowania opieki wszystkim dzieciom. *Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat* w okresie od 2019 do 2023 roku wahała się, natomiast w 2023 roku nastąpił spadek wskaźnika do poziomu 794. Był to trzeci najwyższy wynik w porównaniu do gmin sąsiednich, jednocześnie mniej korzystny w porównaniu do wartości dla Polski (942) oraz województwa podkarpackiego (915). Biorąc pod uwagę zapotrzebowanie oraz standardy krajowe, należy dążyć do dalszego wzrostu tego wskaźnika.
- Współczynnik skolaryzacji w Gminie Lubaczów w 2023 roku wyniósł 75 i był niższy niż w województwie podkarpackim (90) oraz w Polsce (95), jednocześnie był to najniższy wynik wśród gmin sąsiednich (taki sam w gminach Cieszanów i Horyniec-Zdrój).
- Na terenie gminy zlokalizowanych jest pięć placówek szkół podstawowych⁴. Są to: Szkoła Podstawowa im. Poety ks. Jana Twardowskiego w Krowicy Samej, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Młodowie, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Baszni Dolnej, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Lisich Jamach oraz Społeczna Szkoła Podstawowa z Oddziałem Przedszkolnym w Załużu.
- Według danych Centrum Informatycznego Edukacji, średni wynik z egzaminu ósmoklasisty w gminie w 2024 r. z języka polskiego wyniósł 65,11% i był wyższy od średniej dla powiatu lubaczowskiego (58,91%) i wyższy od średniej dla województwa podkarpackiego (62,81%). Wynik z matematyki dla gminy w 2024 r. był na poziomie 50,25% i był lepszy od średniej dla powiatu (49,05%), ale gorszy od średniej dla województwa (53,89%). Natomiast wynik egzaminu z języka angielskiego był w 2024 r. w Gminie Lubaczów (67,46%) lepszy od średniej powiatowej (63,73%) i wojewódzkiej (66,70%).

Kapitał społeczny:

- Wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* dla Gminy Lubaczów w 2023 roku wyniósł 32 – w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa podkarpackiego (44) oraz Polski (46) kształtował się na najniższym poziomie.

³ Dane GUS za 2023 r.

⁴ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, System Informacji Oświatowej, strona internetowa Ministerstwa Edukacji i Nauki, rspo.gov.pl

- Gmina Lubaczów podejmuje współpracę zagraniczną z gminami partnerskimi – Vinne na Słowacji, Diosd na Węgrzech i Niemirów na Ukrainie. Samorząd buduje swój wizerunek poza granicami kraju poprzez wyjazdy na najważniejsze wydarzenia, dzięki czemu zwiększa się atrakcyjność i znaczenie regionu.
- Gmina Lubaczów przynależy do: Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”, Lokalnej Grupy Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”, Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Roztocze”, Podkarpackiego Stowarzyszenia Samorządów Regionalnych oraz do Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej.

Bezpieczeństwo publiczne:

- Na terenie Gminy Lubaczów w dbanie o bezpieczeństwo pożarowe mieszkańców zaangażowanych jest 8 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej. Są to⁵: OSP Basznia Dolna (włączona do KRSG⁶), OSP Krowica Hołodowska (włączona do KRSG), OSP Młodów, OSP Załuże, OSP Basznia Górna, OSP Lisie Jamy, OSP Szczutków oraz OSP Krowica Lasowa.
- Według danych GUS w 2023 r. wskaźnik *zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1 000 ludności* wynosił 12 w Gminie Lubaczów – taka sama wartość wskaźnika wystąpiła w województwie podkarpackim (12), natomiast w Polsce – wyższa (13).
- O bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Lubaczów dba również Komenda Powiatowa Policji w Lubaczowie, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Lubaczowie oraz Placówka Straży Granicznej w Lubaczowie.

Kluczowe wnioski:

Według *Prognozy ludności gmin na lata 2023–2060* opracowanej przez GUS, liczba ludności w gminie w 2040 r. wzrośnie do poziomu 9 186 osób, a w 2060 r. spadnie do poziomu 8 642 osób. Do 2060 r. będzie to spadek o około 300 osób. Jak wynika z danych GUS, gminę charakteryzuje starzejące się społeczeństwo. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym do 2060 r. także zmaleje, natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększy się. Sytuacja ta jest spowodowana odpływem młodych ludzi, którzy wyjeżdżają do większych miast, gwarantujących lepsze warunki zarobkowe. Ważnym wyzwaniem będzie podejmowanie współpracy ze Starostwem Powiatowym w Lubaczowie w zakresie rozszerzenia oferty szkolnictwa zawodowego w celu dostosowania go do lokalnego rynku pracy. Działania takie przyczynią się do zatrzymania ludzi młodych.

Efektem migracji młodych ludzi jest stopniowe „starzenie się” społeczeństwa. Wyzwaniem dla gminy będzie zapewnienie większej dostępności usług medycznych oraz stworzenie warunków umożliwiających aktywny udział tej grupy wiekowej w życiu społecznym.

W dniach 14.02–17.03.2025 r. przeprowadzono badanie ankietowe, którego wyniki wskazują, że jednym z najważniejszych efektów, które mogłyby mieć największy wpływ na rozwój Gminy Lubaczów, według mieszkańców jest: tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców i rozwój turystyki (po 48%). Dostępność usług dla mieszkańców gminy

⁵ Raport o stanie Gminy Lubaczów za rok 2023.

⁶ KRSG – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy.

oceniana jest przez większość ankietowanych (73%) „dobrze” i „bardzo dobrze”. Gmina Lubaczów odpowiadając na potrzeby zmieniających się wyzwań w zakresie kontaktów i komunikacji powinna podejmować działania mające na celu usprawnienie tych usług poprzez rozszerzenie możliwości załatwiania zdalnie spraw administracyjnych, zwiększenie dostępności do szerokopasmowego Internetu, a także zapewnienie możliwości edukowania mieszkańców w zakresie e-usług i cyberbezpieczeństwa.

Wartość wskaźnika *liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* w 2023 r. w Gminie Lubaczów była najniższa w odniesieniu do porównywanych jednostek. W związku z tym w ramach realizacji Strategii należy podjąć działania zmierzające do wzmocnienia aktywności społecznej oraz większego zaangażowania lokalnej społeczności w życie gminy. Duży nacisk należy położyć na nawiązywanie partnerstw trójsektorowych oraz partycypacyjne zarządzanie gminą. Wskazane jest, aby zaplanować inicjatywy, które pomogą integrować mieszkańców.

Starzejące się społeczeństwo i odpływ mieszkańców wskazują na potrzebę działań mających na celu przyciągnięcie młodszych mieszkańców poprzez rozwój odpowiedniej infrastruktury mieszkaniowej. Zwiększenie dostępności mieszkań i poprawa warunków osiedleńczych w gminie może przyczynić się do zatrzymania obecnych mieszkańców i przyciągnięcia nowych, co pozytywnie wpłynie na rozwój gminy.

Jednym z problemów gminy jest niewielki zasób lokali komunalnych. Dodatkowo w gminie brakuje mieszkań na wynajem oraz budowanych w systemie budownictwa społecznego. Efektywne wykorzystanie gruntów i możliwości realizacji inwestycji mieszkaniowych będzie wymagało budowy budynków mieszkalnych w zabudowie wielorodzinnej. Ułatwienia w tym zakresie zapewniają rządowe programy budownictwa socjalnego i komunalnego.

Wyzwaniem dla gminy będzie zapewnienie odpowiednich warunków dla obecnych mieszkańców, takich jak dostęp do wysokiej jakości opieki żłobkowej, przedszkolnej oraz do edukacji na wysokim poziomie, zwiększenie dostępności usług medycznych dostosowanych do każdej grupy wiekowej, a także związanych z bogatą ofertą spędzania czasu wolnego oraz umożliwiających aktywny udział w życiu społecznym osobom zagrożonym wykluczeniem.

W związku z powyższym należy podejmować działania podnoszące atrakcyjność osiedleńczą, a także wzmacniające funkcję mieszkaniową poprzez przygotowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru społecznego Gminy Lubaczów na najbliższe lata to:

- Rozwój infrastruktury przedszkolnej i żłobkowej.
- Rozwój infrastruktury edukacyjnej.
- Upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
- Zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Tworzenie atrakcyjnej oferty zagospodarowania czasu wolnego.
- Zwiększenie dostępności terenów pod zabudowę mieszkaniową oraz budowa mieszkań socjalnych i komunalnych.
- Dopasowanie usług publicznych do zmieniającej się struktury i potrzeb społeczności lokalnej.

- Zwiększenie jakości i dostępności podstawowej opieki zdrowotnej.
- Tworzenie warunków zapewniających dobrą jakość życia społeczności lokalnej.
- Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej w zakresie integracji społecznej i dialogu międzypokoleniowego.
- Stworzenie oferty kompleksowych usług dla osób starszych, w tym niesamodzielnych, ukierunkowanych na wydłużenie czasu aktywności społecznej.
- Wspieranie i promocja inicjatyw seniorskich.
- Rozwój usług cyfrowych oraz e-administracji.

Rezultatem tych działań będzie:

- utworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych dla obecnych mieszkańców;
- zwiększenie napływu nowych mieszkańców;
- zapewnienie każdemu dziecku dostępu do żłobka oraz przedszkola;
- zapewnienie dostępu do wysokiej jakości oferty edukacyjnej;
- zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej opieki zdrowotnej;
- wzrost jakości życia seniorów;
- zwiększenie utożsamiania się mieszkańców z miejscem zamieszkania.

OBSZAR GOSPODARCZY

Gospodarka i rynek pracy:

- Na obszarze Gminy Lubaczów w 2023 roku było łącznie zarejestrowanych 675 podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten w analizowanym okresie uległ zwiększeniu (530 podmiotów w 2019 roku), natomiast był to jeden z dwóch najniższych wyników wśród porównywanych gmin – mniej korzystny poziom wskaźnika wystąpił jedynie w Gminie Wielkie Oczy (655). Wartość osiągnięta przez gminę była także niższa w porównaniu do województwa i Polski.
- Wskaźnik *podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w latach 2019–2023 w Gminie Lubaczów wykazywał trend rosnący, natomiast także w tym zakresie w 2023 r. Gmina Lubaczów (108) osiągnęła jeden z dwóch najniższych wyników w porównaniu do gmin sąsiednich – niższy wystąpił w Gminie Wielkie Oczy (106).
- Wskaźnik *jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności* w roku 2023 dla Gminy Lubaczów (61) osiągnął jeden z dwóch najmniej korzystnych wyników w porównaniu do gmin sąsiednich, a także w porównaniu do województwa (76) i kraju (102).
- Wskaźnik *udział % podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON* na przestrzeni lat 2019–2023 ulegał wahaniom, jednak ostatecznie w 2023 r. osiągnął wartość 4,0%, co oznacza, że zmalał w stosunku do 2019 r. o 2,6 pp. W porównaniu do gmin sąsiednich osiągnął korzystną wartość – tylko jedna gmina odnotowała niższy poziom wskaźnika (Gmina Wielkie Oczy – 3,8%), również w porównaniu do województwa podkarpackiego (4,5%) oraz kraju (4,4%) wartość wskaźnika była korzystniejsza.
- Gospodarka gminy opiera się w głównej mierze o małe i średnie przedsiębiorstwa prywatne. Według danych GUS dotyczących podmiotów według sekcji i działów PKD

2007, w Gminie Lubaczów największy udział podmiotów wpisanych do rejestru REGON w 2023 roku stanowiły podmioty w sekcji F (199, co stanowi 33,0% wszystkich podmiotów) odnoszącej się do budownictwa, a co za tym idzie – robót budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków. Na drugim miejscu były podmioty sekcji G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (97, co stanowi 16,1% wszystkich podmiotów). Wartości w obu tych sekcjach osiągały trend wzrostowy. Poza przeważającymi rodzajami prowadzonych działalności wg sekcji PKD, istotne jest również rozróżnienie podmiotów wg wielkości zatrudnienia. Na terenie Gminy Lubaczów przeważają podmioty małe, zatrudniające od 1 do 9 pracowników (w 2023 roku 98,3% wszystkich podmiotów). Na drugim miejscu są podmioty zatrudniające 10–49 pracowników (w 2023 roku 1,7% wszystkich podmiotów). Na terenie Gminy Lubaczów nie funkcjonował w 2023 r. żaden podmiot zatrudniający powyżej 50 pracowników.

- Gmina Lubaczów posiada obecnie 6 działek przeznaczonych pod inwestycje o powierzchni łącznej 6,5773 ha, zlokalizowanych w niedalekiej odległości od przejścia granicznego Budomierz–Hruszew.
- Prawie wszystkie miejscowości położone na terenie gminy zostały zakwalifikowane jako ONW o niekorzystnych warunkach o walorach przyrodniczo-turystycznych (obszary specyficzne-1). Tylko jedna miejscowość – Krowica Sama – została zakwalifikowana jako ONW z ograniczeniami naturalnymi (obszary nizinne 1)⁷.
- O poziomie rozwoju gospodarczego gminy świadczą również wskaźniki obrazujące sytuację na rynku pracy, a więc wskaźniki dotyczące bezrobocia. Jednym z nich jest *udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym*, który na obszarze Gminy Lubaczów w 2023 roku wynosił 6,9% i był wyższy w porównaniu do wszystkich gmin sąsiednich, średniej w Polsce (3,6%) oraz w województwie (5,5%).
- Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla Gminy Lubaczów był ujemny w całym analizowanym okresie, co obrazuje niekorzystną sytuację pod względem rozwoju gospodarczego w porównaniu do gmin podobnych. Negatywnym aspektem jest także fakt spadku wskaźnika w 2023 r. w porównaniu do roku początkowego, co świadczy o pogłębianiu się negatywnej sytuacji w tym zakresie.

Finanse samorządowe:

- Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie w roku 2023 wynosiły 7 890 zł, co było wartością wyższą niż średnia krajowa (7 549 zł) oraz województwa podkarpackiego (7 026 zł). Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2023 r. w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła, dodatkowo Gmina Lubaczów spośród wszystkich gmin sąsiednich odnotowała jeden z dwóch najwyższych poziomów dochodu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca.
- W 2023 roku Gmina Lubaczów posiadała jedno z dwóch najwyższych *dochodów własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca* w porównaniu do gmin sąsiednich (wyższy poziom wskaźnika wystąpił w Mieście Lubaczów: 3 078 zł) – wynosiły one 2 319 zł,

⁷ Strona Internetowa Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy, onw.iung.pulawy.pl/mapa

ale były niższe w porównaniu do średniej dla województwa podkarpackiego (2 789 zł) oraz średniej dla kraju (3 876 zł). Pozytywny jest fakt, że dochody własne w Gminie Lubaczów wzrastały na przestrzeni analizowanych lat, natomiast w 2023 r. odnotowały spadek w porównaniu do roku poprzedniego. W 2019 roku *dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca* wynosiły 1 306 zł, a więc w badanym okresie wzrosły o 1 013 zł.

- Wpływy z podatku od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Lubaczów z roku na rok wahały się, a w 2023 roku osiągnęły poziom 378 zł, co było wartością niższą niż w województwie podkarpackim (750 zł) oraz Polsce (1 175 zł).

Wnioski i rekomendacje:

Gmina Lubaczów wyróżnia się stopniowym wzrostem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Jednakże odnotowano niską liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych, co świadczy o mniejszym zainteresowaniu wśród mieszkańców rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w dniach 14.02–17.03.2025 r. wskazują na niezadowolenie mieszkańców z zarobków (65% oceniło je „źle” i „bardzo źle”). Sytuacja ta wynika z niskich wynagrodzeń, jakie oferują lokalne firmy. Problem stanowi również dostęp do miejsc pracy (56% ocen złych i bardzo złych). Mieszkańcy zaznaczyli, iż wspieranie przedsiębiorczości na obszarze gminy (43% odpowiedzi ankietowanych) mogłoby mieć największy wpływ na rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju.

Wyniki badania ankietowego wskazują, że warunki do rozwoju działalności gospodarczej nie są zadowalające, ankietowani ocenili je na poziomie złym i bardzo złym (48%). Według danych z Monitora Rozwoju Lokalnego, wskaźnik rozwoju w Gminie Lubaczów w sferze gospodarczej, w porównaniu do swojej grupy porównawczej (*Gminy wiejskie o umiarkowanej funkcji rolniczej*), w latach 2019–2023 był na ujemnym poziomie i systematycznie pogarszał się. Sytuacja gospodarcza gminy stopniowo ulega poprawie, jednak są na niższym poziomie w stosunku do średnich dla gmin sąsiednich, województwa i kraju. Przedsiębiorczość mieszkańców nie jest zadowalająca, głównie spowodowane jest to migracją młodych ludzi do pobliskich, większych ośrodków miejskich w celu dalszego kształcenia się. Młodzi ludzie po zakończeniu edukacji nie wracają do rodzinnej miejscowości, podejmują pracę i zakładają rodziny w miejscu kształcenia. Dlatego warto podejmować działania wspierające aktywność zawodową mieszkańców.

Istotne dla lokalnej gospodarki są gleby, które charakteryzują się dość dobrą przydatnością do produkcji rolnej. Najbardziej wartościowe gleby w gminie to: bielice i pseudobielice, brunatne, czarne ziemie właściwe i zdegradowane, mady, gleby mułowo-torfowe, torfowe, gleby murszowo-mineralne. Gleby te są dobrze uwilgocone, zostały zbonifikowane w klasie III, IV i V. Uwarunkowania te sprawiają, iż gmina posiada warunki sprzyjające rolnictwu, które stanowi znaczący sektor w gospodarce gminy. Jednakże problemem są niskie zarobki w sektorze rolniczym, co powoduje odpływ młodych ludzi, którzy potencjalnie mogliby tworzyć przyszłą kadrę pracowniczą tego sektora.

Ponadto należy dążyć do rozwoju obszaru gminy w kontekście turystyki i usług okołoturystycznych. O atrakcyjności turystycznej decydują m.in. bogate i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego, zróżnicowane walory przyrodnicze, budowa geologiczna,

ukształtowanie terenu, różne formy krajobrazu, liczne sieci rzeczne z malowniczymi przełomami oraz klimat. Istotne jest podjęcie działań wspólnych, które pozwolą na osiągnięcie efektu synergii realizowanych przedsięwzięć. Ważny jest rozwój istniejących i tworzenie nowych, unikatowych, produktów turystycznych – potrzebne jest systemowe wsparcie dla projektów wykorzystujących dziedzictwo kulturowe i naturalne obszaru oraz tworzenie warunków trwałej współpracy międzysektorowej.

W związku z powyższym w najbliższych latach należy podejmować inicjatywy pobudzające przedsiębiorczość mieszkańców poprzez działania polegające między innymi na wsparciu w założeniu działalności, promocji terenów inwestycyjnych, działania edukacyjne już od najmłodszych lat oraz wyrównujące szanse osób dorosłych. Ponadto należy zwiększyć atrakcyjność inwestycyjną gminy. Ważne jest też, aby działania zostały skierowane również na rozwój rolnictwa oraz wzrost towarowości w rolnictwie. Jednym z elementów, który wspiera rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców są działania edukacyjne skierowane do osób najmłodszych oraz wyrównujące szanse osób dorosłych.

Aby skutecznie kształtować obszar gospodarczy gminy, istotne będzie uwzględnienie uwarunkowań i potencjału rozwojowego poprzez rozwój form turystyki rowerowej i rekreacji. Istotne będzie promowanie lokalnych atrakcji turystycznych, takich jak zabytki, szlaki piesze i rowerowe, aby przyciągać turystów i wspierać rozwój sektora usług.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru gospodarczego Gminy Lubaczów na najbliższe lata to:

- Edukacja przedsiębiorczości na poziomie szkół podstawowych.
- Wyznaczenie terenów inwestycyjnych w celu podniesienia poziomu atrakcyjności gminy dla inwestorów.
- Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców.
- Zwiększenie współpracy władz gminy z mieszkańcami, przedsiębiorcami i gminami partnerskimi.

Rezultatem tych działań będzie:

- wzrost dochodów mieszkańców;
- wzrost dochodów gminy;
- stworzenie nowych miejsc pracy.

OBSZAR PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWY

Środowisko naturalne i infrastruktura:

- Na terenie Gminy Lubaczów znajdują się obszary, które zostały objęte formami ochrony przyrody, tj.: obszar Natura 2000 Łukawiec, obszar Natura 2000 Horyniec, rezerwat przyrody Kamienne, Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu, 15 pomników przyrody oraz 6 użytków ekologicznych.
- Najcenniejszą pod względem wartości przyrodniczych częścią gminy są doliny rzeczne Lubaczówki i jej licznych dopływów. Doliny Lubaczówki, Sołotwy, Świdnicy i Smolinki, rozcinają Płaskowyż Tarnogrodzki na kilka wzniesień.

- Charakterystyczne położenie powiatu lubaczowskiego, z dala od dużych aglomeracji miejskich i liczne bogactwa naturalne sprawiają, że klimat tej ziemi jest wyjątkowy i specyficzny. Okoliczne tereny nastawione są głównie na rolnictwo i turystykę⁸.
- Gmina ma charakter rolniczy – użytki rolne (w tym grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe) w gminie wynoszą 11 079 ha.
- Na terenie Gminy Lubaczów występują gleby: bielcowe i pseudobielcowe, brunatne, czarne ziemie właściwe i zdegradowane, mady, gleby mułowo-torfowe, torfowe, gleby murszowo-mineralne.
- Na obszarze Gminy Lubaczów można wyróżnić atrakcje turystyczne oraz miejsca warte odwiedzenia, m.in. zespół cerkiewny w Opacie, cerkiew pw. św. Dymitra w Szczutkowie, kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Krowicy Samej, ale także szlak rowerowy Green Velo, Kresową Osadę w Baszni Dolnej.
- Ciekawym miejscem wartym odwiedzenia jest Geopark „Kamienny Las na Roztoczu”. Pod względem geograficznym obszar Geoparku obejmuje środkowe i południowo-wschodnie Roztocze.
- Zgodnie z *Wojewódzkim Programem Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego*, powiat lubaczowski, a tym samym Gmina Lubaczów, wykazują potencjał w zakresie rozwoju energetyki wiatrowej – małe turbiny wiatrowe do oświetlenia pomieszczeń i ogrzewania, energetyki słonecznej – budowa instalacji solarnych i fotowoltaicznych, biomasy leśnej i rolniczej – głównie zrębki, odpady i słoma. Obecnie budynki użyteczności publicznej oraz gospodarstwa domowe w nieznacznym stopniu wykorzystują kolektory fotowoltaiczne. Według statystyk deklaracji CEEB⁹ (stan na 19 stycznia 2023 r.) w strukturze źródeł ciepła ze względu na rodzaj, wykorzystanie OZE wynosi: z kolektorów słonecznych do ciepłej wody użytkowej lub z funkcją wspomagania ogrzewania – 3%, natomiast z pompy ciepła – 2%.
- Ważnym aspektem ochrony środowiska jest również stan infrastruktury technicznej – wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz jej dostępność dla mieszkańców. Gmina posiada niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę kanalizacyjną i gazową, jednak pozytywnym zjawiskiem jest wzrost liczby osób korzystających z wymienionej infrastruktury. Z sieci wodociągowej w 2023 r. korzystało 99,9% mieszkańców, a z sieci kanalizacyjnej 69,0%, natomiast udział ludności korzystającej z sieci gazowej wynosił 44,7%.
- Tam, gdzie nie istnieje sieć kanalizacyjna, funkcjonują bezodpływowe szamba lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Te drugie są tańsze w eksploatacji i przede wszystkim zdecydowanie bardziej przyjazne środowisku. Na terenie gminy w 2023 r. występowały 664 zbiorniki bezodpływowe oraz 86 przydomowych oczyszczalni.
- Na obszarze Gminy Lubaczów stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie, czyli wynosi raz na 10 lat (Q1%) oraz o niskim prawdopodobieństwie powodzi, wynoszącym

⁸ Strona internetowa Urzędu Gminy Lubaczów, gminalubaczow.pl

⁹ Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków, Strona internetowa Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, gunb.gov.pl

raz na 500 lat (Q0,2%). Największe zagrożenie powodziowe stwarza rzeka Lubaczówka oraz Sołotwa ze swoimi dopływami.

- Jakość powietrza na obszarze Gminy Lubaczów nie jest zadowalająca. Dla ozonu, ze względu na ochronę zdrowia, ustanowiono dwa rodzaje kryteriów: dotrzymanie poziomu docelowego i poziomu celu długoterminowego. Na obszarze województwa podkarpackiego w 2023 r. wystąpiło przekroczenie poziomu celu długoterminowego, przekroczenia wystąpiły również na terenie całej Gminy Lubaczów. Dla ozonu, ze względu na ochronę roślin, również ustanowiono dwa rodzaje kryteriów: dotrzymanie poziomu docelowego i poziomu celu długoterminowego. Na obszarze województwa podkarpackiego w 2023 r. wystąpiło przekroczenie poziomu celu długoterminowego, przekroczenia wystąpiły też na terenie całej Gminy Lubaczów. Pozytywny jest jednak fakt, że na terenie gminy nie odnotowano przekroczenia wartości poziomu docelowego wskaźnika BaP(PM10).
- W porównaniu do województwa podkarpackiego (38,8%) i Polski (30,2%), obszar Gminy Lubaczów jest w większym stopniu zalesiony (41,7%). W porównaniu do gmin sąsiednich – wskaźnik *udział % powierzchni gruntów leśnych w powierzchni ogółem* w Gminie Lubaczów jest jednym z trzech najniższych – niższy poziom wskaźnika występuje w Mieście Lubaczów (11,5%) oraz w Gminie Cieszanów (40,2%).
- Ważnym aspektem związanym ze środowiskiem naturalnym jest likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko oraz minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terenie obszaru. Według *Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2026 z perspektywą do 2032 roku*¹⁰, w celu dotrzymania określonego przepisami prawa terminu zaprzestania wykorzystywania wyrobów azbestowych do 31 grudnia 2032 r., należy zwiększać świadomość mieszkańców gminy na temat szkodliwości azbestu oraz konieczności jego eliminowania. Zgodnie z danymi pochodzącymi z Bazy Azbestowej prowadzonej przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii¹¹, w województwie podkarpackim zinwentaryzowano łącznie ok. 382 tys. Mg wyrobów azbestowych, z czego unieszkodliwiono ok. 98 tys. Mg. W ramach *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Lubaczów na lata 2012–2032* (Uchwała nr XXVII/265/2012 Rady Gminy Lubaczów z dnia 30.11.2012 r. w sprawie uchwalenia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Lubaczów na lata 2012–2032” wraz ze zmianami wprowadzonymi uchwałą nr XXVII/267/2012 z dnia 06.12.2012 r.) w roku 2023 usunięto 177,93 Mg azbestu i wyrobów zawierających azbest z 13 gospodarstw z terenu Gminy Lubaczów.
- Gospodarka odpadami w Gminie Lubaczów odbywa się zgodnie z *Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2026 z perspektywą do 2032 roku*. Zakład Usług Komunalnych sp. z o. o. z siedzibą w Mokrzczy został utworzony uchwałą Rady Gminy Lubaczów nr XLIV/407/2017 z dnia 21 grudnia 2017 r. w celu realizacji zadań związanych ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę

¹⁰ Uchwała nr XXXVI/584/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.

¹¹ Baza Azbestowa, Ministerstwo Rozwoju i Technologii, bazaazbestowa.gov.pl/pl/usuwanie-azbestu/zestawienie-statystyczne/stats

i zbiorowym odprowadzeniem ścieków i innych zadań z zakresu gospodarki komunalnej na terenie Gminy Lubaczów. Przedmiotem działalności spółki jest działalność podstawowa: pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, oraz działalność pozostała, w skład której wchodzi między innymi: pozyskanie drewna, działalność usługowa związana z leśnictwem, działalność związana z odpadami, działalność w zakresie budownictwa, działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zielonych, działalność związana z pochówkiem zmarłych, pozostała działalność usługowo-gastronomiczna związana z przygotowaniem posiłków dla pensjonariuszy DPS oraz wyżywieniem dzieci w placówkach edukacyjnych. Zakład Usług Komunalnych w Mokrzczy prowadzi zbiorowe odprowadzenie ścieków, eksploatując urządzenia kanalizacyjne i oczyszczalnię ścieków w Gminie Lubaczów. Zakład Usług Komunalnych eksploatuje 3 oczyszczalnie ścieków: Załuże, Krowica Sama, Huta Kryształowa, oraz 60 sztuk przepompowni ścieków, które zlokalizowane są w miejscowościach: Antoniki (2 szt.), Bałaje (3 szt.), Basznia Dolna (6 szt.), Dąbków (3 szt.), Hurcze (3 szt.), Karolówka (4 szt.), Lisie Jamy (4 szt.), Młodów (11 szt.), Mokrzyca (2 szt.), Piastowo (2 szt.), Opaka (3 szt.), Wólka Krowicka (2 szt.), Załuże (8 szt.), Tymce (3 szt.), Basznia Górna (4 szt.).

- Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca ogółem w 2023 r. w Gminie Lubaczów były na jednym z dwóch najniższych poziomów (617 zł) w porównaniu do gmin sąsiednich, niższym także niż średnia dla Polski (775 zł) i średnia dla województwa podkarpackiego (753 zł). W 2019 roku Gmina Lubaczów osiągnęła najwyższą wartość wskaźnika (1 766 zł) na przestrzeni analizowanych lat, natomiast najniższą w 2020 roku, gdyż wydatki w tej grupie wynosiły 310 zł – była to wówczas jedna z trzech najniższych wartości w porównaniu do gmin sąsiednich, województwa oraz kraju.
- Wskaźnik rozwoju w MRL w wymiarze środowiskowym dla Gminy Lubaczów prezentuje się niekorzystnie w zakresie rozwoju w wymiarze środowiskowym, ponieważ w całym analizowanym okresie osiągał ujemne wartości. Ujemny poziom wskaźnika oznacza, że Gmina Lubaczów wypada mniej korzystnie na tle grupy porównawczej w tym zakresie.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne:

- Udział powierzchni objętej miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego w 2022 r. wynosił 49,0% – 9 959,13 ha (w 2023 r. nie zostały uchwalone żadne nowe MPZP).
- Na terenie Gminy Lubaczów obowiązują 33 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie ze zmianami w prawie, 31 grudnia 2025 roku tracą moc studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, natomiast zapisy wynikające z obowiązujących MPZP zostaną uwzględnione w Planie Ogólnym.
- Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy rzutują w sposób zasadniczy: tereny leśne, rolne, ciekі wodne, komunikacja drogowa i kolejowa, tereny osadnicze, zasoby i eksploatacja kopalin, przebiegi makroregionalnych linii: elektroenergetycznej 750 kV i gazociągów wysokoprężnych oraz obszary chronionego krajobrazu.

- Funkcje administracyjne i usługi skoncentrowane są głównie w Lubaczowie, gdzie znajduje się siedziba władz gminnych, służba zdrowia oraz obiekty handlowe i usługowe. Przemysł zlokalizowany jest przede wszystkim w mieście, co sprzyja koncentracji działalności gospodarczej i tworzeniu nowych miejsc pracy. Na terenie gminy znajdują się tereny predysponowane pod zabudowę przemysłową – w oddaleniu od zabudowy mieszkaniowej, charakteryzują się dobrą dostępnością komunikacyjną.
- Gmina Lubaczów generuje zarówno usługi podstawowe, tzw. usługi niskiego rzędu, świadczone w najbliższym otoczeniu, jak i usługi rzadkie, wyższego rzędu, mające szerszy zasięg przestrzenny.
- W Gminie Lubaczów dominuje ład przestrzenny z wyraźnym podziałem na strefy funkcjonalne: utrzymania spójności społecznej i przestrzennej obszaru, mieszkaniowa, usługowa, turystyczno-rekreacyjna i przemysłowa. Obszar gminy charakteryzuje się zrównoważonym rozwojem przestrzennym, z zachowaniem funkcjonalnego podziału i harmonii między poszczególnymi obszarami.

Sport, rekreacja, turystyka oraz kultura:

- Na terenie Gminy Lubaczów znajduje się jeden z najważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego jakim jest Kresowa Osada w Baszni Dolnej, która powstała na obszarach popegeerowskich. Jest to wioska tematyczna odwołująca się do wielokulturowości dawnych Kresów Rzeczypospolitej.
- Na terenie Gminy Lubaczów znajdują się ciekawe atrakcje turystyczne: gorzelnia w Hucie Kryształowej, zespół cerkiewny w Opace, cerkiew pw. św. Dymitra w Szczutkowie, kościół pw. Przemienienia Pańskiego w Krowicy Samej.
- W niedalekiej odległości od Gminy Lubaczów znajdują się również inne atrakcyjne miejsca turystyczne, takie jak: Fortyfikacje Linii Mołotowa, Szumy nad Tanwią, Szczebrzeszyn, Zwierzyniec oraz zabytkowe drewniane cerkwie w Radrużu i Chotyńcu, wpisane na listę UNESCO.
- Ciekawym miejscem wartym odwiedzenia jest Geopark „Kamienny Las na Roztoczu”. Park powstał w celu promocji dziedzictwa geologicznego oraz edukacji w dziedzinie nauk o Ziemi, zajmuje około 640 km². Pod względem geograficznym obszar Geoparku obejmuje środkowe i południowo-wschodnie Roztocze. Na jego terenie położone są fragmenty obszarów: Roztoczańskiego Parku Narodowego, Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego, Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej oraz Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie Geoparku występują skrzemieniaste pnie drzew w okolicach Siedlisk oraz odsłonięcia morskich utworów miocenu, prezentujące zróżnicowane wykształcenie tych utworów, a także stanowiska kopalnej, miocenijskiej fauny i flory. Równie istotnym walorem geoturystycznym jest rzeźba Roztocza, charakteryzująca się wąwozami, źródłami, wodospadami i odcinkami koryt rzecznych z kaskadami oraz wodospadami, a także skałki i jaskinie¹².

¹² Regionalny Dziennik Internetowy Roztocze.net., roztocze.net/pl/14_kultura/81375_geopark-kamienny-las-.html, inf. z dnia 20.01.2025 r.

- Na obszarze gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój, wzdłuż atrakcji turystycznych i kulturowych gminy, wyznaczono 4 rowerowe trasy turystyczne pod nazwą 4KOŁORY: trasa NIEBIESKA (47 km), trasa ZIELONA (29 km), trasa ŻÓŁTA (25 km), trasa CZERWONA (20 km). Cztery trasy turystyczne prowadzą przez Gminę Lubaczów, natomiast „niebieska” przebiega także częściowo przez Gminę Horyniec-Zdrój.
- Instytucją szerzącą kulturę na obszarze jest Gminny Ośrodek Kultury w Lubaczowie, który swą działalność prowadzi w oparciu o Domy Kultury w Baszni Dolnej, Krowicy Samej, Lisich Jamach, Młodowie i Załużu, a także Centrum Edukacyjno-Kulturalne „Pastorówka” w Podlesiu. Ponadto na obszarze działa 16 świetlic wiejskich.
- Przez teren Gminy Lubaczów przebiega Szlak Green Velo na Roztoczu, który łączy się z 15 innymi szlakami rowerowymi prowadzącymi do najważniejszych atrakcji turystycznych w pobliżu szlaku.
- Na terenie Gminy Lubaczów funkcjonują liczne kluby sportowe, ludowe oraz uczniowskie.
- W Gminie Lubaczów znajduje się 6 obiektów noclegowych zapewniających łącznie 134 miejsca noclegowe: Kresowa Osada w Baszni Dolnej (12 miejsc noclegowych), Stacja Obserwatorium w Baszni Dolnej (38 miejsc noclegowych), Magdalena Połynkiewicz – Domki Całoroczne w Hurczu (15 miejsc noclegowych), Janina Furgała – Gospodarstwo Agroturystyczne w Krowicy Hołodowskiej (4 miejsca noclegowe), Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Baszni Dolnej (40 miejsc noclegowych) oraz Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Krowicy Samej (25 miejsc noclegowych).
- Na terenie Gminy Lubaczów występują następujące ogólnodostępne przestrzenie publiczne:
 - Parki: podworski w Krowicy Samej z oczkiem wodnym oraz małą architekturą, wiejski w Baszni Dolnej, m.in. z alejkami, sceną i wiatą grillową.
 - Skwer w centrum miejscowości Basznia Dolna z alejkami, tężnią, studnią i małą architekturą.
 - Tereny zielone: otoczenie zbiornika wodnego w Krowicy Hołodowskiej, otoczenie zbiornika wodnego w Opacie (z alejkami, pomostami, małą architekturą oraz altaną), teren rekreacyjno-wypoczynkowy w centrum wsi Hurcze – zbiornik wodny, boisko wielofunkcyjne, wiatą grillowa oraz altana.
 - Place zabaw: w większości z 23 miejscowości Gminy Lubaczów znajdują się place zabaw, które są bardzo słabo wyposażone. Jest to najczęściej kilka podstawowych, nierozbudowanych elementów służących najmłodszym do zabawy. Znajdują się one przy świetlicach wiejskich lub domach kultury. Kilka elementów placów zabaw znajduje się również przy czterech z pięciu szkół funkcjonujących na terenie gminy.
 - Nieużytki wymagające zagospodarowania – w centrum nowo powstającego osiedla mieszkalnego w miejscowości Dąbków, położonej w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta Lubaczowa, znajduje się nieużytek o powierzchni 0,8 ha wymagający zagospodarowania. Na przestrzeni ostatnich kilku lat na tym terenie powstało kilkadziesiąt nowych domów, w których zamieszkują głównie rodziny z małymi dziećmi. Osiedle to nadal się rozbudowuje. Stąd potrzeba stworzenia przyjaznej

- przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej (Parku w Dąbkowie, planowanego do realizacji w ramach partnerskiego projektu w trybie niekonkurencyjnym), w której mieszkańcy mogliby aktywnie spędzać czas wolny na świeżym powietrzu.
- Otoczenie istniejącego zbiornika wodnego w Lisich Jamach – teren o powierzchni 1,48 ha w otoczeniu zbiornika jest częściowo zagospodarowany (alejka, mała architektura, pomosty i kilka elementów placu zabaw), jednak infrastruktura wciąż wymaga uzupełnienia. Przestrzeń ta wymaga utworzenia przyjaznego zagospodarowania, stwarzającego optymalne warunki do wypoczynku i rekreacji.
 - Otoczenie użytku ekologicznego „Błotnisko Szymeczki” w Baszni Dolnej – obszar o powierzchni ok. 19 ha z wieloma atrakcyjnymi, rzadko występującymi roślinami, w dużej części zadrzewiony. Przestrzeń ta wymaga odnowy poprzez m.in. budowę ścieżek dydaktyczno-spacerowych, stanowiących również trasy do marszów i biegów na orientację, nordic walking, biegów narciarskich w sezonie zimowym, budowę ścieżki pieszo-rowerowej z parkingiem dla rowerów (ze stacją ładowania rowerów elektrycznych), miejsc postojowych dla samochodów oraz budowę ciągu pieszego na wzór promenady. Doinwestowanie infrastruktury w tej lokalizacji pozwoli na stworzenie innowacyjnej przestrzeni publicznej dla mieszkańców nie tylko w skali Gminy Lubaczów, ale również całego Powiatu Lubaczowskiego.
 - Na terenie Gminy Lubaczów wybudowano dwie ścieżki pieszo-rowerowe, które biegą wzdłuż dróg wojewódzkich, o łącznej długości ok. 10 km. Stanowią one wciąż duży deficyt w zakresie ścieżek rowerowych, nie tylko na terenie gminy. Stąd konieczność podjęcia dalszych kroków mających na celu przeprowadzenie działań inwestycyjnych polegających na budowie nowych ścieżek pieszo-rowerowych, które są łącznikiem poszczególnych miejscowości na terenie gminy, a także atrakcji turystycznych leżących na ich obszarze.
 - Oprócz gminnych instytucji wspierających działalność kulturową, na terenie gminy funkcjonują także świetlice wiejskie, których działalność ma na celu integrację środowiska lokalnego, inicjowanie aktywności mieszkańców działających na rzecz wsi, wspieranie inicjatyw lokalnych oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i sportowo-rekreacyjnej.

Wnioski i rekomendacje:

Centrum usługowo-administracyjnym dla gminy jest Miasto Lubaczów, mieści się w nim siedziba władz gminnych, miejskich i powiatowych. Miasto Lubaczów jest również głównym ośrodkiem pracy, usług, administracji, kształcenia i lecznictwa dla mieszkańców gminy. Cechą charakterystyczną struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Lubaczów jest zabudowa w większości koncentrująca się wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Ład przestrzenny w gminie powinien odpowiadać określonym zasadom, tak aby ukształtowana przestrzeń tworzyła harmonijną całość, uwzględniając wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Wyżej wymienione zasady określają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, tworzone dla poszczególnych obszarów w zależności od potrzeb społecznych czy ekonomicznych. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią, w tym

elementami i zasobami przyrody w gminie, zapewnia ochronę interesów publicznych oraz ochronę środowiska naturalnego.

Walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy, zasoby kulturowe, obiekty i zespoły zabytkowe to uwarunkowania rozwoju turystyki, jako jednej z podstawowej gałęzi rozwoju gminy. Gmina Lubaczów posiada warunki dla rozwoju turystyki krajoznawczej, pieszej i rowerowej. Niezwykle istotna jest dbałość o występujące na terenie gminy formy ochrony przyrody. Nie należy również zapominać o ochronie środowiska naturalnego, która polega między innymi na racjonalnym gospodarowaniu elementami i zasobami przyrody. Oddziaływanie człowieka na przestrzeń, a także kształtowanie jej w sposób zrównoważony, wpływa na warunki życia i gospodarowania.

Infrastruktura techniczna jest dosyć dobrze rozwinięta, jednak wymaga dalszej rozbudowy, dlatego też należy podejmować kolejne działania ukierunkowane na rozwój infrastruktury technicznej, przy jednoczesnym dbaniu o środowisko oraz o zachowanie ładu przestrzennego. Zdaniem mieszkańców istotne jest również podejmowanie działań poprawiających bezpieczeństwo na drogach poprzez modernizację dróg i chodników oraz przejść dla pieszych. Zagospodarowanie przestrzeni publicznych w gminie oceniono na średnim poziomie, a więc ważne jest zadbanie o racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz tworzenie nowoczesnych przestrzeni publicznych, będących elementami identyfikacji i wizytówką obszaru.

Kolejnym wyzwaniem wskazanym przez mieszkańców jest tworzenie warunków do uprawiania sportów i rekreacji oraz rozwój usług kulturalnych i rozrywkowych. Dlatego należy dążyć do rozbudowy infrastruktury rekreacyjnej oraz rozszerzenia oferty kulturalnej. Wpływie to na zwiększenie możliwości spędzania czasu wolnego przez mieszkańców oraz osoby odwiedzające teren gminy.

Gmina Lubaczów posiada warunki sprzyjające rolnictwu, które stanowi znaczący sektor w gospodarce gminy. Jednakże problemem są niskie zarobki w sektorze rolniczym, co powoduje odpływ młodych ludzi, którzy potencjalnie mogliby tworzyć przyszłą kadrę pracowniczą tego sektora. Dlatego też ważne jest, aby rozwijać rolnictwo i dostosowywać go do lokalnych warunków, a także zagospodarowywać tak tereny wiejskie, aby umożliwiały wzrost towarowości w rolnictwie.

Na terenie gminy wciąż jest dużo gospodarstw domowych, które są zaopatrzone w kotły na paliwo stałe. Pomimo, iż w 2023 r. jakość powietrza na tym obszarze była zadowalająca (nie odnotowano przekroczeń norm dotyczących zanieczyszczenia BaP(PM10)), to należy dążyć do stopniowego zmniejszania ilości gospodarstw ogrzewanych kotłami na paliwo stałe. Istotne jest rozszerzenie struktury wytwarzania energii i koncentracja na zwiększeniu wykorzystania różnorodnych odnawialnych źródeł (OZE). Odpowiedni dobór OZE zwiększy samowystarczalność i zapewni bezpieczeństwo energetyczne gminy. Działania te powinny być powiązane z efektywnym zarządzaniem energią, promowaniem zrównoważonej konsumpcji energii, co będzie korzystnie wpływać na klimat.

Według wyników ankiety przeprowadzonej w dniach 14.02–17.03.2025 r. wśród mieszkańców, jednym z ważniejszych i najwyżej ocenionych obszarów funkcjonowania gminy są walory przyrodniczo-krajobrazowe (87% respondentów oceniło go „dobrze” i „bardzo dobrze”). Na równie wysokim poziomie oceniono stan środowiska naturalnego (74% ocen dobrych i bardzo dobrych), a także dostępność sieci wodociągowej (87% ocen dobrych i bardzo

dobrych). Potwierdzają to dane statystyczne, które pokazały, że gmina posiada wysoki udział % korzystających z instalacji wodociągowej w ludności ogółem. Obszar, który także został pozytywnie oceniony przez mieszkańców gminy, to: wizerunek gminy na zewnątrz (82% respondentów oceniło go dobrze i bardzo dobrze). Zagospodarowanie przestrzeni publicznych w gminie oceniono na średnim poziomie, a więc ważne jest zadbanie o racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz tworzenie nowoczesnych przestrzeni publicznych, będących elementami identyfikacji i tożsamości obszaru.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru przestrzenno-środowiskowego Gminy Lubaczów na najbliższe lata to:

- Planowanie nowych obszarów mieszkalnych i gospodarczych z uwzględnieniem zasad rozwoju zrównoważonego i ochroną ładu przestrzennego.
- Poprawa bezpieczeństwa i funkcjonalności dróg.
- Poprawa atrakcyjności osiedleńczej.
- Promowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców oraz ekologicznego transportu.
- Zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Budowa i rozbudowa systemów wodociągowo-kanalizacyjnych, a także sukcesywna sanitacja terenów o zabudowie rozproszonej, m.in. poprzez budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Tworzenie przestrzeni publicznych, będących miejscem koncentracji i aktywizacji społeczności lokalnych.
- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, budowanie dostępności obszaru.
- Opracowanie Planu Ogólnego Gminy.
- Ochrona środowiska naturalnego, w tym ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych, polegająca na utrzymaniu dla przyszłych pokoleń posiadanych zasobów i odpowiednim ich gospodarowaniu.
- Wzrost estetyzacji otoczenia, w tym kształtowanie spójnej architektonicznie i gabarytowo zabudowy, przy uwzględnieniu potrzeby zachowania walorów krajobrazowych i kulturowych.

Rezultatem tych działań będzie:

- zapewnienie wszystkim gospodarstwom domowym możliwości podłączenia do wszystkich mediów;
- zwiększenie napływu nowych mieszkańców;
- poprawa poziomu ochrony środowiska;
- zwiększenie atrakcyjności mieszkaniowej gminy;
- zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom.
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń;
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom;
- poprawa poziomu ochrony środowiska.

Reasumując – przeprowadzona diagnoza wykazała, iż władze gminy w ciągu najbliższych lat powinny podjąć działania mające na celu wzmocnienie funkcji osiedleńczej

gminy poprzez poprawę jakości usług publicznych, modernizację infrastruktury technicznej, ochronę środowiska, zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców oraz pobudzanie mieszkańców do aktywności społecznej, a także wspieranie przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki.

2.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych, wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia), należące do otoczenia bliższego i dalszego, są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

SWOT jest metodą syntezy ustaleń diagnostycznych. Niewielkie różnice w analizie SWOT wskazanej w Diagnostyce i analizie SWOT w tabeli 2 wynikają z ewaluacji – upływu czasu, spotkań i rozmów jakie miały miejsce między przygotowaniem Diagnostyki a ostatecznej wersji Strategii. Analizy te nie są ze sobą sprzeczne – są spójne, jednak ta wskazana w Strategii określa najważniejsze elementy najbardziej wyróżniające gminę wśród innych gmin czy powszechnie zauważanych tendencji i problemów. Analiza SWOT została opracowana nie tylko na bazie danych statystycznych czy dostępnych opracowań, ale też dyskusji podczas spotkań z mieszkańcami i wyników badań ankietowych.

Tabela 1 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Rozwój budownictwa mieszkalnego – wysoki poziom wskaźnika dotyczącego pozwoleń na budowę w porównaniu do gmin sąsiednich. 2. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym. 3. Dodatnie saldo migracji. 4. Korzystniejsze niż w gminach sąsiednich kształtowanie się wskaźników obciążenia demograficznego. 5. Obszary prawnie chronione występujące na terenie gminy. 6. Warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej. 7. Udział % korzystających z instalacji wodociągowej powyżej średniej dla województwa i Polski. 8. Tereny o szczególnych walorach krajobrazowych i przyrodniczych. 9. Bliskość krainy geograficznej – Roztocze. 10. Bogata historia i dziedzictwo kulturowe. 11. Kresowa Osada w Baszni Dolnej. 12. Dostępność terenów inwestycyjnych. 13. Duża liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury w Lubaczowie. 14. Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi. 15. Warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej.	1. Systematyczny spadek liczby mieszkańców – ujemny przyrost naturalny. 2. Systematyczne starzenie się społeczeństwa. 3. Wysoki poziom salda migracji osób młodych (15–39 lat). 4. Mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo powstających podmiotów gospodarczych. 5. Ujemny wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym i środowiskowym. 6. Braki i potrzeby modernizacyjne w zakresie infrastruktury sieci kanalizacyjnej oraz sieci gazowej. 7. Niedobór miejsc świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3 – zbyt mała liczba podmiotów świadczących takie usługi. 8. Słaba opieka zdrowotna. 9. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna i okółoturystyczna. 10. Udział % korzystających z instalacji kanalizacyjnej i gazowej w liczbie ludności ogółem poniżej średniej w województwie podkarpackim i Polsce. 11. Mała liczba miejsc noclegowych. 12. Niedostateczna aktywność mieszkańców – niższa od średniej w województwie i kraju liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. 13. Ubożenie mieszkańców – wysoki udział osób i gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz wysoki udział rodzin i dzieci otrzymujących zasiłki rodzinne. 14. Średni udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych niższy niż średnia w województwie i kraju. 15. Niewystarczające połączenia komunikacją publiczną z miastem Lubaczów. 16. Małą ilość ścieżek rowerowych rekreacyjnych i łączących z miastem Lubaczów. 17. Problem w dostępie do lekarzy w POZ. 18. Niewystarczająca dostępność online usług publicznych
SZANSE	ZAGROŻENIA

1. Korzystna prognoza demograficzna. 2. Wzrost świadomości obywatelskiej. 3. Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii. 4. Wzrost średniej długości życia. 5. Przynależność Gminy Lubaczów do Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”. 6. Delimitacja Gminy Lubaczów do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>. 7. Wzrost ilości podróży krajowych Polaków. 8. Wzrost mobilności społeczeństwa. 9. Cyfryzacja życia codziennego. 10. Moda na zdrowy styl życia. 11. Członkostwo Polski w UE. 12. Wzrost liczby kuracjuszy w Horyńcu-Zdroju.	1. Wykluczenie cyfrowe. 2. Wzrost kosztów życia codziennego mieszkańców. 3. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych. 4. Konsekwencje społeczne i gospodarcze związane z występowaniem nieprzewidzianych wydarzeń. 5. Sytuacja na Ukrainie. 6. Zmiany klimatu. 7. Migracja / przesiedlanie się ludzi do większych ośrodków miejskich i za granicę. 8. Zanieczyszczanie środowiska. 9. Słabe skomunikowanie komunikacją publiczną miasta Lubaczów z innymi dużymi ośrodkami miejskimi. 10. Niska atrakcyjność miejsc pracy w mieście Lubaczów i okolicy.
---	--

Źródło: Opracowanie własne

Analizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminy Lubaczów możemy wyłonić te, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na gminę. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed gminą. Z przeprowadzonej analizy SWOT można wysunąć następujące wnioski:

Atutami gminy są: czyste środowisko naturalne i potencjał do rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej. Niestety przedsiębiorczość gospodarcza jest słabą stroną gminy. Zagrożeniem jest znaczny wzrost kosztów życia mieszkańców – niskie dochody mieszkańców to niższe dochody własne gminy, mniejszy obieg pieniądza w gospodarce lokalnej oraz zwiększona grupa osób potrzebujących wsparcia socjalnego. Problemem jest też sytuacja finansowa samorządu, ciągle rosnące wydatki bieżące przy niepewnych dochodach własnych i zmianach w przepisach regulujących te kwestie. Niewystarczający dostęp do szerokopasmowego Internetu osłabia potencjał rozwojowy gminy, ponieważ generuje to problemy związane z zagrożeniem wykluczenia cyfrowego i zmniejsza atrakcyjność osiedleńczą gminy.

Należy wspomnieć o sytuacji geopolitycznej i oddziaływaniu sytuacji na Ukrainie na obszary przygraniczne, w tym cały obszar gminy. Nieprzewidywalność różnych zjawisk wymusza szybkie dostosowywanie się mieszkańców do sytuacji i zachodzących zmian. Nie sprzyja to podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, zwłaszcza przez przedsiębiorców. Ma i będzie to miało również wpływ na realizację Strategii.

Wśród deficytów i barier hamujących rozwój gminy, wynikających z przeprowadzonego procesu diagnozy, wymienić można m.in.:

- niekorzystną strukturę demograficzną (postępujący proces starzenia się społeczeństwa/spadek liczby ludności);

- niewystarczającą dostępność komunikacyjną wewnętrzną i zewnętrzną;
- niedostatecznie zagospodarowany potencjał przyrodniczy, rekreacyjny i turystyczny;
- niewystarczający budżet przeznaczany na kulturę i promocję gminy;
- niewystarczającą promocję gminy i brak zbudowanego wizerunku miejsca dobrego do inwestowania, mieszkania i odpoczynku;
- braki w przedsiębiorczości i innowacyjności;
- brak wystarczających środków własnych gminy na realizację wszystkich niezbędnych przedsięwzięć – konieczność poszukiwania wsparcia z zewnątrz.

Potencjały gminy to przede wszystkim posiadane zasoby i usługi, które przynoszą lub mogą przynosić korzyści w postaci dochodów lub wartości dodanej dla mieszkańców i innych interesariuszy gminy, w tym lepszej jakości ich życia.

Najważniejsze potencjały rozwojowe Gminy Lubaczów to:

- walory przyrodnicze;
- współpraca samorządów wojewódzkich, powiatowych i gminnych na rzecz rozwoju i promocji Rostocza;
- warunki umożliwiające rozwój funkcji osiedleńczej gminy, w tym ukierunkowanie polityki lokalnej na tworzenie funkcjonalnych, dostępnych i przyjaznych przestrzeni publicznych i rekreacyjnych;
- potencjał do wykorzystania energii z wód geotermalnych;
- potencjał do rozwoju geoturystyki oraz turystyki rowerowej;
- zasoby związane z dziedzictwem kulturowym;
- bogate zasoby środowiska przyrodniczego;
- atrakcyjność inwestycyjna gminy;
- przypisanie Gminy Lubaczów w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* do obszarów strategicznej interwencji:
 - Miejskie obszary funkcjonalne – Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów, który obejmuje miasto Lubaczów oraz dwie gminy wiejskie sąsiadujące z miastem: Lubaczów i Horyniec-Zdrój.
 - Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju – Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny. Działania będą ukierunkowane na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca zamieszkania.
 - Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Działania przewidziane w ramach tego obszaru mają wspierać stworzenie wysokiej jakości przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.
- powstanie Przygranicznego obszaru funkcjonalnego na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą, zajmującego powierzchnię 6 043 km², co stanowi 34% powierzchni województwa;
- realizacja *Programu Rozwoju dla Rostocza* – wspólnej inicjatywy samorządu regionalnego oraz Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”; program ma przyczyniać się przede wszystkim do podniesienia poziomu życia mieszkańców

Roztocza w części województwa podkarpackiego poprzez rozwój turystyki, kultury oraz edukacji na obszarze działania Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”.

Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych w gminie. Obszar gminy jest predysponowany do zwiększenia powierzchni terenów pod zabudowę mieszkaniową. Gmina Lubaczów może być rozpatrywana jako opcja miejsca zamieszkania przez obecnych mieszkańców Lubaczowa i sąsiednich gmin. Warunkiem przyciągnięcia nowych mieszkańców jest wysoka jakość oferowanych usług, przestrzeni i środowiska.

Możliwości pozyskania środków na realizację nowych projektów, a także zawieranie różnych form partnerstw wśród sektora społeczno-gospodarczego, daje szansę na pobudzenie przedsiębiorczości, a w konsekwencji rozwój całej gminy poprzez zwiększenie dochodów mieszkańców, które w dalszej kolejności przyniosą wymierne korzyści w postaci zwiększonych wpływów do budżetu gminy oraz wzmocnienie przywiązania mieszkańców do gminy.

Gmina Lubaczów posiada potencjał w postaci licznych walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego – w położeniu na terenie, który charakteryzuje się czystym powietrzem, środowiskiem naturalnym, terenami zielonymi. Ważnym zadaniem w tym aspekcie będzie wykorzystanie jej potencjału turystycznego oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy związanego z funkcjonowaniem Kresowej Osady w Baszni Dolnej. Liczne ścieżki i trasy piesze oraz rowerowe sprzyjają rozwojowi różnego rodzaju wypoczynku. Zarówno w kontekście rozwoju potencjału turystycznego gminy jak i zwiększania jakości życia mieszkańców i ich zdrowia, ważne jest podejmowanie działań w kierunku ochrony przyrody i zapobiegania zanieczyszczania środowiska naturalnego.

2.2. Drzewo problemów

Wykorzystując zgromadzone dane ilościowe i jakościowe na potrzeby opracowania Diagnozy, wskazano problem kluczowy dla rozwoju Gminy Lubaczów, a więc taki, który generuje najwięcej trudności, a jego skutki są najbardziej odczuwalne dla większości interesariuszy procesu rozwojowego. Dla problemu kluczowego przeprowadzono również analizę przyczynowo-skutkową (tabela 3).

Tabela 3 Drzewo problemów

Główne przyczyny	Problem kluczowy	Główne skutki
– Słaba promocja dziedzictwa kulturowego i naturalnego; – Słabe połączenie komunikacyjne z otoczeniem zewnętrznym; – Brak odpowiednio atrakcyjnych miejsc pracy na miejscu; – Niskie zarobki mieszkańców; – Mało atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego; – Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura komunalna; – Brak specjalistów w służbie zdrowia; – Niewystarczająca jakość i dostępność opieki żłobkowej; – Niewystarczająca promocja i wykorzystanie przestrzeni publicznych.	Niewystarczająca jakość usług publicznych oraz przedsiębiorczość mieszkańców	– Ograniczone środki na inwestycje prywatne i utrzymanie majątku; – Niska atrakcyjność lokalnego rynku pracy; – Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym; – Migracja zarobkowa młodych osób; – Niska aktywność społeczna; – Obniżona jakość życia mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

2.3. Drzewo celów

Poniższa tabela stanowi transformację drzewa problemów. Przedstawia ona cel główny (wizja) *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*, opisujący stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia Strategii i będący efektem osiągnięcia celów strategicznych wskazujących generalny kierunek rozwoju.

Tabela 4 Drzewo celów

Główne środki	Cel główny	Główne efekty
– Zapewnienie każdemu dziecku miejsca w żłobku i przedszkolu; – Tworzenie warunków wspierających przedsiębiorczość mieszkańców; – Kreowanie działań rozwoju pasji i talentów mieszkańców; – Cyfryzacja usług publicznych; – Wykorzystanie potencjału lokalnych zasobów kultury; – Dostosowanie infrastruktury do potrzeb mieszkańców; – Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; – Wspieranie działań proekologicznych mieszkańców; – Racjonalne użytkowanie zasobów i ochrona środowiska. – Organizacja wydarzeń integrujących mieszkańców; – Podnoszenie poziomu edukacji w szkołach; – Kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy; – Kreowanie i wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców; – Kreowanie działań i wspieranie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji mieszkańców; – Kreowanie działań i wspieranie aktywności, integracji i opieki dla osób starszych; – Podnoszenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców;	<i>Gmina zintegrowanych i przedsiębiorczych mieszkańców wykorzystujących do samorozwoju transgraniczność i potencjał turystyczny Roztocza.</i>	– Wyższa jakość życia mieszkańców; – Wzrost dochodów mieszkańców; – Wzrost dostępności i jakości usług; – Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców; – Wzrost liczby mieszkańców; – Wzrost dochodów własnych gminy; – Atrakcyjny wizerunek gminy; – Wzrost liczby turystów i odwiedzających; – Zwiększona jakość środowiska.

Źródło: Opracowanie własne

3. Część programowa

3.1. Wizja, misja, cele

Przedstawienie drzewa problemów (tabela 3) i celów (tabela 4) pozwoliło na określenie i zaproponowanie strategicznych kierunków działań dla Gminy Lubaczów. Określono Wizję 2032, misję i cele strategiczne, wokół których skoncentrowane zostały cele operacyjne, a następnie kierunki działań. Wyznaczone kierunki działań będą służyć realizacji celów strategicznych, do których osiągnięcia powinny dążyć zarówno władze gminy, jak i wszystkie zainteresowane jej rozwojem podmioty oraz mieszkańcy. Wykonanie zaplanowanych kierunków działań pozwoli na realizację misji gminy oraz jej trwały rozwój.

Budowa elementów *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* opiera się na poniższym schemacie.

Wizja i misja to nie tylko określenie kierunków rozwoju, ale także wyraz aspiracji mieszkańców. Bez misji i wizji decyzje zarządcze bywają przypadkowe, zaś codzienna praca sprowadza się do mniej lub bardziej mechanicznego realizowania procedur. Wizja jest sformułowanym w sposób najbardziej zwięzły opisem stanu gminy w perspektywie najbliższych kilku lat (obraz gminy w 2032 roku). Wizję należy zatem rozumieć jako logicznie zredagowane streszczenie poglądów o przyszłości. Misja zaś jest w pewnym sensie wyrażeniem w sposób zrozumiały i zwięzły priorytetów (obszarów priorytetowych) oraz nadrzędnych celów strategicznych, czyli dalekosiężnych zamierzeń. Należy zapamiętać, iż misja w Strategii jest elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju gminy wokół jednej wspólnej dla mieszkańców idei.

WIZJA

Gmina zintegrowanych i przedsiębiorczych mieszkańców wykorzystujących do samorozwoju transgraniczność i potencjał turystyczny Roztocza.

MISJA

Budowanie poczucia wspólnoty i atrakcyjnych warunków życia mieszkańców.

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano wizję, misję, trzy cele strategiczne i dla każdego z nich po dwa cele operacyjne. Wyznaczone cele mają wymiar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-środowiskowy. Cele opisują przejście od sytuacji zastanej, wyjściowej (zdiagnozowanej) do sytuacji pożądanej, a więc określają one stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia strategii rozwoju. Jednocześnie cele realizują wizję rozwoju. Cele strategiczne mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i odpowiadają na pytanie „co chcemy osiągnąć?”. Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Tym samym odpowiadają na pytanie: „jak to chcemy osiągnąć?”.

Do każdego z celów operacyjnych przypisano kierunki działań, które oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie: „co jest do zrobienia?”

Następnie stworzono projekty strategiczne, które dzięki zintegrowanemu charakterowi i kompleksowemu podejściu stanowią wiązkę konkretnych projektów najistotniejszych dla rozwoju gminy i realizujących kierunki działań. Kierunki działań wraz z konkretnymi projektami służą realizacji założonych celów i są podstawą wdrażania strategii. Realizacja kierunków działań zapewni osiągnięcie celów niższego rzędu – celów operacyjnych, co z kolei powinno przyczynić się do osiągnięcia celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii.

3.2. Plan operacyjny rozwoju

Głównym zadaniem jakie stoi przed władzami samorządowymi jest ukształtowanie takiego wizerunku gminy, który będzie atrakcyjny dla nowych mieszkańców (osiedlanie, budownictwo), ale też mieszkańców rdzennych. Ważne więc jest zapewnienie bogatej oferty spędzania czasu wolnego oraz wzrostu aktywności społecznej wśród mieszkańców. Wpłynie to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Wyznaczenie priorytetów pozwoli lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gminy, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji działania.

Wnioski wyciągnięte z etapu diagnostycznego stanowią bazę dla formułowania celów strategicznych. W Strategii wskazane zostały trzy cele strategiczne, a dla każdego z nich po dwa cele operacyjne, w ramach których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji kierunki działań, które przedstawiono w sposób ogólny. W drodze hierarchizacji wyodrębniono z kierunków działań najistotniejsze elementy i ułożono z nich konkretne projekty strategiczne. Realizacja przedstawionych w Strategii kierunków działań i projektów posłuży do zrealizowania zaplanowanych celów oraz osiągnięcia przyjętych wskaźników Gminy Lubaczów. Plan operacyjny (tabela 5) został wypracowany na spotkaniach warsztatowych.

Tabela 5 Plan operacyjny

Wizja	Gmina zintegrowanych i przedsiębiorczych mieszkańców wykorzystujących do samorozwoju transgraniczność i potencjał turystyczny Roztocza.					
Misja	<i>Budowanie poczucia wspólnoty i atrakcyjnych warunków życia mieszkańców</i>					
Cele strategiczne	1. Efektywny rozwój gospodarczy gminy		2. Integracja i aktywizacja społeczności gminy		3. Zagospodarowanie przestrzenne gminy zapewniające ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska	
Cele operacyjne	1.1. Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy	1.2. Wzrost konkurencyjności gospodarczej	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego	2.2. Podnoszenie standardu życia mieszkańców	3.1. Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy	3.2. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji
Kierunki działań	1.1.1. Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa gminy	1.2.1. Wykorzystanie potencjałów gminy	2.1.1. Wsparcie aktywności obywatelskiej i organizacji pozarządowych	2.2.1. Wzrost dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych	3.1.1. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez przebudowę dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich oraz ścieżek rowerowych	3.2.1. Wykorzystanie zasobów Kopalni siarki Basznia II z uwzględnieniem aspektów prawno-środowiskowych i ekologicznych
	1.1.2. Rozwój usług turystycznych	1.2.2. Rozwój gospodarki rolnej i leśnej	2.1.2. Aktywizacja i integracja społeczna osób w wieku senioralnym oraz osób ze szczególnymi potrzebami	2.2.2. Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości opieki żłobkowej i przedszkolnej	3.1.2. Wsparcie inwestycji ograniczających emisję komunikacyjną, w tym dotyczących niskoemisyjnego taboru oraz infrastruktury transportu publicznego	3.2.2. Poprawa stanu przyrodniczego miejsc o wysokiej jakości przyrodniczej

	1.1.3. Współpraca z gminami sąsiednimi i partnerskimi celem tworzenia wspólnych produktów turystycznych i kampanii marketingowych	1.2.3. Rozwój przedsiębiorczości	2.1.3. Wdrażanie programu grantowego wspierającego inicjatywy oddolne	2.2.3. Zapewnienie wysokiej jakości oferty edukacyjnej, w tym inwestycje w bazę oświatową	3.1.3. Współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczego	3.2.3. Edukacja mieszkańców w zakresie oszczędnego korzystania z komponentów środowiska, w tym ograniczania ilości odpadów komunalnych
		1.2.4. Rozwój terenów inwestycyjnych i wsparcie przedsiębiorstw	2.1.4. Włączenie mieszkańców we współdecydowanie o rozwoju gminy	2.2.4. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr instytucji publicznych	3.1.4. Rozwój mieszkalnictwa – wyznaczanie i przygotowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne	3.2.4. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię, w tym zwiększenie wykorzystania OZE
			2.1.5. Kreowanie wydarzeń utrwalających związek mieszkańców z gminą	2.2.5. Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego	3.1.5. Wdrażanie polityki dostępności i likwidacja barier architektonicznych w przestrzeniach publicznych	3.2.5. Wsparcie rozwiązań z zakresu małej retencji i bioretencji
				2.2.6. Rozwój e-usług publicznych i zwiększenie cyberbezpieczeństwa		3.2.6. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej
						3.2.7. Rozwój gospodarki odpadami komunalnymi

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny 1. Efektywny rozwój gospodarczy gminy

Gminę Lubaczów charakteryzują słabe wskaźniki przedsiębiorczości tj. liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Gmina posiada tereny inwestycyjne zlokalizowane są w Krowicy Hołodowskiej (w odległości 1,3 km od drogowego przejścia granicznego Budomierz–Hruszew), w Baszni Górnej (w odległości ok. 2,5 km od Kopalni siarki „Basznia II” w Podlesiu oraz 0,8 km od bocznicy kolejowej przy linii nr 101 Munina–Hrebenne). Całkowita powierzchnia terenów wynosi 13,00 ha. Przygotowanie terenów i obiektów pod działalność gospodarczą MŚP zwiększy atrakcyjność inwestycyjną obszaru, jednocześnie zmniejszając ryzyko przedsiębiorców związane z inwestowaniem na terenach przygranicznych. Jest to szansa na zdywersyfikowanie i unowocześnienie gospodarki, nowe atrakcyjne miejsca pracy, a także wzmocnienie budżetu lokalnego. Poza tym na terenie gminy prowadzona jest eksploatacja siarki w Kopalni w Baszni Dolnej. Ze względu na uwarunkowania terenu oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe, gmina posiada predyspozycje do rozwoju turystyki i rekreacji. Przyczyniają się do tego lasy, ciekawe zabytki oraz liczne ścieżki pieszo-rowerowe. Rozwojowi turystyki nie sprzyja jednak baza noclegowa, która może zniechęcać potencjalnych turystów odwiedzających gminę.

W odpowiedzi na powyższe, cel strategiczny 1. *Efektywny rozwój gospodarczy gminy* dotyczy budowania atrakcyjności turystycznej obszaru oraz wzrostu konkurencyjności gospodarczej. Cel operacyjny 1.1. *Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy* obejmuje działania wykorzystujące potencjały gminy do rozwoju usług rekreacyjno-sportowych i turystycznych, a także do zachowania wielokulturowego dziedzictwa gminy. Zakładane działania w ramach celu operacyjnego 1.1. skupiają się na tworzeniu warunków do szerzenia kultury na obszarze gminy m.in. poprzez organizację wszelkiego rodzaju wydarzeń kulturalnych nawiązujących do dziedzictwa, promocję lokalnej twórczości, a także tworzenie warunków do rozwoju zaplecza kulturalnego na potrzeby turystów i mieszkańców. W kwestii usług rekreacyjno-sportowych i turystycznych należy dążyć do rozwoju turystyki poznawczo-wypoczynkowej, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych. W tym celu należy rozwijać infrastrukturę okołoturystyczną, a także modernizować istniejące obiekty kultury, świetlice wiejskie i remizy strażackie. Zakłada się dalszy rozwój szlaków rekreacyjno-turystycznych na terenie gminy, w szczególności kompleksowe rozwijanie ścieżek rowerowych, z uwzględnieniem największych atrakcji na terenie gminy i zintegrowania z zewnętrznymi sieciami i atrakcjami. Rozwój usług rekreacyjno-sportowych to także odpowiednie kształtowanie przestrzeni i miejsc rekreacji i wypoczynku, w tym budowa małej architektury i uporządkowanie terenów zielonych. Niezbędnym elementem końcowego sukcesu gminy będzie wzmocnienie współpracy z gminami sąsiednimi i partnerskimi, celem tworzenia produktów turystycznych oraz kampanii promocyjno-informacyjnych.

Cel operacyjny 1.2. *Wzrost konkurencyjności gospodarczej* odnosi się do wykorzystania potencjałów gminy oraz podejmowania działań sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości. Poprzez wykorzystanie potencjałów gminy rozumie się budowę konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki. Działania w ramach tego celu obejmują kreowanie i promowanie produktów wpływających na rozpoznawalność gminy, a także intensyfikację współpracy gospodarczej z partnerami zagranicznymi. Mając na względzie uwarunkowania gminy, ważny jest dalszy

rozwój gospodarki rolnej, a także propagowanie wśród rolników stosowania dobrych praktyk w rolnictwie.

Priorytet stanowi także rozwój przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej wśród mieszkańców. Wśród działań stymulujących wymienić można: rozwój terenów inwestycyjnych oraz wsparcie przedsiębiorstw w rozwoju działalności, w tym firm rodzinnych, a także poszerzanie rynków zbytu produktów i usług. Elementem aktywności gminy będzie wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego, agroturystyki oraz produktów lokalnych. Niezwykle ważne jest podejmowanie działań w zakresie poszerzania ofert szkoleń, fachowego doradztwa oraz inicjowanie kampanii informacyjnej o dostępnych źródłach finansowania.

Cel strategiczny 2. Integracja i aktywizacja społeczności gminy

Rozwój gospodarczy, do którego odnosi się pierwszy cel strategiczny, powiązany jest z rozwojem społecznym, który będzie realizowany przez zadania dążące do włączenia społecznego oraz zaangażowania mieszkańców w działania samorządu.

Cel strategiczny 2. *Integracja i aktywizacja społeczności gminy* odnosi się do aspektów ukierunkowanych na rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, a także do szeroko rozumianego podnoszenia standardu życia mieszkańców. Obejmuje działania na rzecz zwiększenia dostępności wysokiej jakości usług edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych i kulturalnych, zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, a także wdrożenia nowoczesnego zarządzania publicznego poprzez wykorzystanie cyfryzacji. Mają one bezpośredni wpływ na warunki życia oraz aktywność mieszkańców i relacje międzyludzkie. Działania sprzyjające rozwojowi kapitału ludzkiego i społecznego to inwestycja wpływająca na długofalowy rozwój gminy.

Coraz większa liczba mieszkańców jest zainteresowana życiem publicznym oraz życiem swojej gminy, dlatego też tak ważne jest umożliwienie włączenia się w kreowanie jej rozwoju. To właśnie mieszkańcy są ekspertami, jeśli chodzi o to, co w gminie działa poprawnie, co stanowi jej atut, a co powinno zostać naprawione. Otwarcie się na mieszkańców i umożliwienie im współpracy z samorządem (w sprawach np. lokalnych polityk, inwestycji, przedsiębiorczości) będzie budować lepsze relacje ze społecznością lokalną i wpłynie na lepszą komunikację, co z pewnością pozwoli uniknąć konfliktów społecznych. Ważna jest również współpraca pomiędzy mieszkańcami. Biorąc pod uwagę zanikające więzi społeczne, gmina powinna oferować możliwości ich odbudowania i zachęcać mieszkańców do wspólnego działania na rzecz najbliższego otoczenia. Wzmocnienie więzi społecznych między mieszkańcami i zbudowanie ich tożsamości lokalnej przyczyni się również do włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem. Gmina podejmując działania wspierające seniorów oraz osoby z niepełnosprawnościami nie tylko włączy ich do aktywnego życia społecznego, ale również swoimi działaniami zachęci pozostałych mieszkańców do zaangażowania się w życie osób zagrożonych wykluczeniem.

Poprawa jakości życia mieszkańców jest istotnym obszarem, na którym powinni się skupić władarze gminy, planując jej rozwój. Każdy z mieszkańców korzysta ze świadczonych przez gminę usług publicznych. Wysokiej jakości oferta usług publicznych może stanowić

element przyciągający nowych mieszkańców, a także inwestorów, ponadto będzie elementem zachęcającym do pozostania mieszkańcem gminy. Gmina będzie dążyła do podnoszenia standardów funkcjonowania placówek publicznych związanych z warunkami startu życiowego dzieci i młodzieży (żłobek, przedszkola, szkoły, profilaktyka zdrowotna) oraz opieki związanej z osobami starszymi. Na polepszenie jakości życia mieszkańców duży wpływ ma również ich czas wolny i możliwość zagospodarowania go na miejscu, bez konieczności wyjazdu poza miejsce zamieszkania. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług wyższego rzędu wpisuje się w realizację ww. celu strategicznego. W ramach realizacji Strategii przewidziane są działania w zakresie kultury oraz sportu zarówno dla dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. Powyższe działania będą realizowane w ramach celu operacyjnego 2.1 *Rozwój kapitału ludzkiego* oraz 2.2 *Podnoszenie standardu życia mieszkańców*.

Cel strategiczny 3. Zagospodarowanie przestrzenne gminy zapewniające ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska

Na poprawę jakości życia mieszkańców i zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej gminy mają wpływ nie tylko usługi publiczne, ale również infrastruktura, przestrzeń oraz czyste środowisko. Wokół tych właśnie trzech elementów został zbudowany cel strategiczny 3. *Zagospodarowanie przestrzenne gminy zapewniające ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska*.

Przyjazna i bezpieczna przestrzeń wpływa pozytywnie na odbiór gminy przez jej mieszkańców i podnosi ich jakość życia. Z tego względu ważne jest podjęcie działań mających na celu dostosowanie przestrzeni gminy do potrzeb pieszych, w tym rodzin z dziećmi, osób starszych i z niepełnosprawnościami. Warto również wprowadzić rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów. Polityka przestrzenna gminy powinna być prowadzona racjonalnie oraz w oparciu o rzetelny dialog z mieszkańcami. Walory architektoniczne i przyrodnicze powinny być chronione, ale jednocześnie wykorzystane w nowoczesny sposób. Kształtowana przestrzeń na terenie gminy powinna być estetyczna, inkluzyjna, dostosowana do potrzeb mieszkańców i skali otoczenia, stając się miejscem spotkań. Powyższe dążenia wpisują się w cel operacyjny 3.1. *Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy*.

Wpływ na przestrzeń ma również jakość środowiska, które nas otacza. Adaptacja do zmian klimatu oraz ochrona środowiska to jedne z priorytetowych zadań strategicznych, a także wyzwania dla samorządu oraz mieszkańców gminy. Dlatego działania na rzecz zapewnienia lepszych warunków środowiskowych zostały wpisane w cel operacyjny 3.2. *Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji*. W związku z powyższym należy podjąć szereg powiązanych ze sobą działań. Jednym z nich jest ograniczenie niskiej emisji poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię w budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach podmiotów gospodarczych i w indywidualnych gospodarstwach domowych, w tym zwiększenie wykorzystania OZE. Ważna jest również termomodernizacja obiektów publicznych, jak i zachęcanie przedsiębiorstw oraz gospodarstw domowych do zastąpienia instalacji opartych na paliwach stałych – instalacjami do produkcji ciepła z odnawialnych

źródeł, takich jak biomasa, promieniowanie słoneczne, biogaz, geotermia. Istotne są także inwestycje związane z błękitno-zieloną infrastrukturą, które wpływają na ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, zwiększenie efektywności zasobów naturalnych oraz gospodarkę wodną poprzez zmniejszenie tempa w jakim opady deszczu przedostają się do sieci. Ważna jest ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, gospodarowanie wodami opadowymi, a także działania na rzecz ograniczenia emisji hałasu. Oprócz zadań inwestycyjnych, konieczna jest edukacja zwiększająca świadomość ekologiczną mieszkańców i budująca ich odpowiedzialność za środowisko naturalne.

Na jakość środowiska oraz życia mieszkańców ma również istotny wpływ infrastruktura komunalna. Dlatego należy dążyć do jej efektywnego rozwoju na terenie całej gminy. Szczególnie ważne jest zarówno rozbudowywanie sieci wodno-ściekowej oraz gazowej, jak i modernizacja już istniejącej, tak aby każdy z mieszkańców miał zapewniony do niej dostęp. Spowoduje to poprawę życia mieszkańców poprzez zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak dostęp do wody czy możliwość korzystania z kanalizacji lub innych sposobów odprowadzania ścieków. Istotna jest dbałość o dobry stan infrastruktury technicznej, zarówno sieciowej, jak i obiektów budowlanych.

Powyżej zostały opisane niektóre działania przewidziane do realizacji w ramach Strategii. Wszystkie działania, które wpisują się w cele strategiczne, będą realizowane m.in. za pomocą projektów strategicznych jak i wszelkich innych aktywności podejmowanych przez samorząd przez najbliższe lata.

Zarówno cele strategiczne jak i operacyjne, a także wynikające z nich kierunki działań, są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy oraz planem na racjonalne wykorzystanie potencjału. Wszystkie wypracowane cele i działania są ze sobą ściśle powiązane i wpisują się w cele polityki rozwoju województwa podkarpackiego.

3.2.1. Projekty strategiczne

Osiągnięcie celów będzie możliwe dzięki realizacji kierunków działań i konkretnych projektów. *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* złożona jest m.in. z kierunków działań (tabela 5), które powinny być realizowane w założonym czasie. Nie są one uszczegółowione co do zakresu, kwot czy wskaźników. Istotne jest, aby samorząd, jak i ewentualni partnerzy oraz inne podmioty, realizowały projekty wpisujące się w te kierunki działań.

W ramach Strategii określono 8 zintegrowanych projektów strategicznych, a więc takich, które w pierwszej kolejności powinny być zrealizowane, gdyż są priorytetowe i ich efekty bezpośrednio przełożą się na założone cele. Projekty te mają charakter zintegrowany – dotyczą wielu sfer i różnych interesariuszy, zarówno w grupie realizatorów, jak i w grupie docelowej. Projekty przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów, zniwelują bariery rozwojowe i wzmocnią lokalny potencjał rozwoju.

Projekty strategiczne mają zarówno charakter inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny. Odnoszą się do kwestii społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Mają charakter zintegrowany i przekrojowy, są komplementarne i jednocześnie odnoszą się do największych potrzeb oraz potencjałów rozwojowych gminy, a ich realizacja spowoduje osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na rozwój tego obszaru. Poniżej, w formie tabeli, przedstawione zostały projekty wraz z podaniem szacunkowego kosztu ich realizacji, planowanego okresu realizacji i potencjalnych źródeł finansowania.

Projekty strategiczne do realizacji w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*:

1. Gmina Lubaczów atrakcyjnym miejscem do osiedlania się.
2. Poprawa jakości i dostępności komunikacyjnej oraz zapewnienie bezpieczeństwa uczestników ruchu.
3. Poprawa bezpieczeństwa publicznego w modelu współpracy z sąsiednimi gminami.
4. Rozwój i poprawa usług publicznych.
5. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej Gminy Lubaczów.
6. Rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców Gminy Lubaczów.
7. Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych.
8. Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w Gminie Lubaczów.

Tabela 6 Lista projektów strategicznych

	Tytuł projektu	Okres realizacji	Budżet projektu	Źródła finansowania	Zakres rzeczowy	Podmiot realizujący projekt
1.	<i>Gmina Lubaczów atrakcyjnym miejscem do osiedlania się</i>	2025–2032	Szacowana wartość: 20 000 000,00 zł Finansowanie zewnętrzne: 17 000 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 3 000 000,00 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 Inne zewnętrzne rządowe / środki gminy	Celem projektu jest wzrost funkcji osiedleńczej w gminie poprzez zagospodarowanie przestrzeni w oparciu o potrzeby mieszkańców oraz potencjały poszczególnych miejscowości. Projekt przyczyni się do zwiększenia tożsamości lokalnej mieszkańców i ich integracji oraz wzrostu atrakcyjności osiedleńczej. Zakres rzeczowy projektu: – przygotowanie nowych terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne, – tworzenie przyjaznych przestrzeni publicznych w poszczególnych miejscowościach gminy – odnowa centrów wsi, remonty remiz i modernizacje obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznych m.in. urządzenie parków w Dąbkowie, Lisich Jamach, Młodowie, Piastowie, Budomierzu i innych miejscowościach na terenie gminy; – rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjno-wypoczynkowej na terenie gminy; – zniwelowanie barier architektonicznych występujących w przestrzeniach i obiektach publicznych; – ochrona bioróżnorodności i terenów atrakcyjnych przyrodniczo. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. Może być on realizowany w partnerstwie i/lub osobno przez różne podmioty.	Gmina Lubaczów, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe
2.	<i>Poprawa jakości i dostępności komunikacyjnej oraz zapewnienie bezpieczeństwa uczestników ruchu</i>	2025–2032	Szacowana wartość projektu: 50 000 000,00 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 / Fundusze Europejskie na	Projekt ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój zrównoważonego transportu publicznego oraz bezemisyjnej mobilności, a także przez zmniejszenie poziomu emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu. Projekt będzie dotyczył rozwoju obszaru w kierunku gospodarki	Gmina Lubaczów, Województwo Podkarpackie, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia),

			Finansowanie zewnętrzne: 42 500 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 7 500 000,00 zł	Infrastrukturę, Klimat i Środowisko Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg/ środki własne gminy	niskoemisyjnej. Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Zakres rzeczowy projektu: 1) Rozwój infrastruktury dla ruchu indywidualnego niezmotoryzowanego, z uwzględnieniem zwiększenia bezpieczeństwa ruchu poprzez rozbudowę sieci ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych oraz chodników, m.in.: – budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej na odcinku Wólka Krowicka–Budomierz, – budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej na odcinku Lubaczów–Dąbków–Opaka, – budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi powiatowej w miejscowości Załuże; – budowa chodnika przy drodze powiatowej w miejscowości Krowica Sama, – budowa chodnika przy drodze powiatowej w miejscowości Lisie Jamy, – budowa miasteczka komunikacyjnego w Baszni Dolnej wraz z przeprowadzeniem planu działań edukacyjnych w zakresie ruchu drogowego. 2) Budowa ścieżki pieszo – rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej na odcinku Basznia Dolna – Horyniec-Zdrój. 3) Kampanie informacyjno-promocyjne podnoszące świadomość mieszkańców i pracodawców w zakresie korzystania z nisko lub zeroemisyjnego transportu i ruchu niezmotoryzowanego. 4) Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, m.in. budowa chodników, budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego, rond, przejść dla pieszych, infrastruktury i urządzeń bezpieczeństwa, a także wprowadzenie oznakowania na terenie gminy. 5) Budowa, przebudowa i/lub rozbudowa dróg na terenie gminy, m.in. przebudowa dróg powiatowych z chodnikami i ścieżkami rowerowymi, przebudowa / budowa / modernizacja dróg gminnych / osiedlowych / polnych oraz powiatowych.	osoby fizyczne – mieszkańcy Gminy Lubaczów, ewentualni partnerzy
--	--	--	---	--	--	---

					6) Przebudowa drogi wojewódzkiej na odcinku Lubaczów – Mokrzyca – Dachnów wraz z budową ścieżki pieszo-rowerowej. 7) Podejmowanie działań na rzecz modernizacji linii kolejowej nr 101 Munina–Hrebenne. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. Może być on realizowany w partnerstwie i/lub osobno przez różne podmioty.	
3	<i>Poprawa bezpieczeństwa publicznego w modelu współpracy z sąsiednimi gminami</i>	2025–2032	Szacowana wartość projektu: 60 000 000,00 zł Finansowanie zewnętrzne: 51 000 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 9 000 000,00 zł	Środki rządowe/Programów Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025–2026 / Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 / Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko /środki własne gminy	Projekt ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu ochrony ludności i bezpieczeństwa publicznego w modelu współpracy z sąsiednimi gminami poprzez: 1) działania na rzecz ochrony ludności m.in. budowa miejsc ukrycia; 2) instalacja nowoczesnych systemów ostrzegania i alarmowania; 3) rozwój zintegrowanego systemu zarządzania ochroną ludności; 4) rozwijanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie wspólnego reagowania kryzysowego; 5) rozwój infrastruktury energetycznej zapewniającej stabilność i bezpieczeństwo energetyczne mieszkańców i obiektów infrastruktury krytycznej; 6) inwestycje w infrastrukturę krytyczną wodno–kanalizacyjną, zapewnienie ciągłości dostaw wody oraz odbioru ścieków, w tym zakup beczkowozów oraz wozów asenizacyjnych – współpraca z sąsiednimi gminami; 7) budowa, rozbudowa i modernizacja remiz oraz wyposażenie jednostek OSP w zakresie rozwoju lokalnego systemu ratownictwa i ochrony ludności; 8) zapewnienie porządku publicznego oraz ochrony mienia poprzez budowę monitoringu wizyjnego przestrzeni publicznych i obiektów infrastruktury krytycznej na terenie gminy wraz z systemem zarządzania; 9) kampanie informacyjne i szkolenia dla mieszkańców w zakresie ochrony ludności; 10) podejmowanie działań z zakresu cyberbezpieczeństwa.	Gmina Lubaczów, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia), osoby fizyczne – mieszkańcy Gminy Lubaczów, ewentualni partnerzy

4.	<i>Rozwój i poprawa usług publicznych</i>	2025–2032	Szacowana wartość projektu: 80 000 000,00 zł Finansowanie zewnętrzne: 68 000 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 12 000 000,00 zł	Środki rządowe/ Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027/ Krajowy Plan Odbudowy	Projekt ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców w celu wzmocnienia funkcji osiedleńczej gminy. Infrastruktura powinna być dostosowana do zasad jej zrównoważonego rozwoju, który sprzyja funkcjom gospodarczym i społecznym. Ponadto projekt zakłada zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wsparcie w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz on-line, a także zapewnienie opieki żłobkowej i przedszkolnej dla każdej miejscowości w gminie. Projekt zawiera elementy dotyczące zmiany sposobu funkcjonowania instytucji publicznych, placówek edukacyjnych, czy podmiotów leczniczych w kierunku innowacyjnych rozwiązań i rozwoju usług cyfrowych opartych na wykorzystaniu danych. Konieczne jest zatem podjęcie działań w zakresie tworzenia nowych e-usług sektora publicznego lub podnoszenia ich jakości i użyteczności (w tym wspieranie działań m.in. z zakresu e-administracji, e zdrowia), a także rozszerzenia zakresu docierania instytucji publicznych i tym samym świadczonych przez nie usług (np. przez instytucje kultury) do klientów/ odbiorców usług poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii cyfrowych. Zakres rzeczowy projektu dotyczy: – rozbudowy i modernizacji stanu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, m.in. budowy sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Krowica Sama, Krowica Hołodowska, Krowica Lasowa, Budomierz oraz Dąbrowa; – budowy przydomowych oczyszczalni ścieków m.in. w Szczutkowie i Borowej Górze, – poprawy bezpieczeństwa w zakresie zaopatrzenia w wodę poprzez budowę i modernizację ujęć podziemnych wody oraz stacji uzdatniania wody, w tym rozbudowę SUW (m.in. S3 i system uzdatniania wody); – rozbudowy oczyszczalni ścieków w Załużu dla aglomeracji o zwiększonej RLM (równoważnej liczbie mieszkańców); – zapewnienia kompleksowej opieki nad dzieckiem m.in. poprzez zwiększenie dostępu do opieki żłobkowej i przedszkolnej, przebudowę	Gmina Lubaczów, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia), osoby fizyczne – mieszkańcy Gminy Lubaczów, ewentualni partnerzy
----	---	-----------	--	--	--	---

					i/lub rozbudowę budynków gminnych w celu tworzenia żłobków i przedszkoli, modernizacja istniejących placówek; – rozbudowy i modernizacji obiektów szkół podstawowych na terenie gminy; – rozwoju edukacji, m.in. poprzez modernizację i dostosowywanie obiektów szkół do świadczenia wysokiej jakości usług edukacyjnych; – rozwoju usług społecznych, w tym m.in. poprzez utworzenie Centrum Usług Społecznych (wraz z budową/adaptacją obiektu na potrzeby utworzenia CUS), aktywację społeczną osób z niepełnosprawnościami, seniorów i osób zagrożonych marginalizacją poprzez, zapewnienie opieki senioralnej, utworzenie Centrum Opiekuńczo – Mieszkalnego oraz podejmowanie działań na rzecz zwiększania świadomości mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia; – rozwoju oferty kulturalnej gminy oraz wzmocnienie roli bibliotek jako nowoczesnych centrów edukacji, kultury i integracji społecznej; – oznakowania obiektów gminnych (wewnętrzne i zewnętrzne) dla potrzeb związanych z dostępnością osób dysfunkcyjnych; – działań z zakresu e-usług publicznych oraz szeroko pojętej digitalizacji i wdrażania nowoczesnych rozwiązań cyfrowych w instytucjach publicznych; – zapewnienia dostępu do szybkiego Internetu; – wdrożenia usług typu „SMART” dla mieszkańców, m.in. poprzez uruchomienie aplikacji mobilnej dla mieszkańców, skupiającej m.in. usługi publiczne; – działań adaptacyjnych służących ochronie przed powodzią oraz przeciwdziałaniu skutkom suszy, w tym rozwoju zielonej lub niebieskiej infrastruktury; – wsparcia ochrony przyrody poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej w gminie; – zapewnienia większej dostępności komunikacyjnej gminy (rozwój sieci połączeń PKS i PKP).	
5.	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej	2025–2032	Szacowana wartość:	Fundusze Europejskie dla	Celem projektu jest powstanie nowej i rozwój już istniejącej ogólnodostępnej infrastruktury kulturowej, sportowej i turystycznej. Realizacja tego celu wymaga inwestycji w zakresie rozwoju infrastruktury kultury. Działania	Gmina Lubaczów, instytucje kultury,

	<i>i rekreacyjnej Gminy Lubaczów</i>		50 000 000,00 zł Finansowanie zewewnętrzne: 42 500 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 7 500 000,00 zł	Podkarpacia 2021–2027 / Inne zewewnętrzne rządowe / środki gminy	podejmowane w ramach projektu przyczyną się do zwiększenia możliwości spędzania czasu wolnego przez mieszkańców, co jednocześnie będzie też wspierać ich integrację. Powstaną estetyczne i funkcjonalnie zagospodarowane przestrzenie, z zapewnieniem możliwości uprawiania sportu i rekreacji. Wszystkie podejmowanie działania będą wpływać na zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy Gminy Lubaczów. Zakres rzeczowy projektu: – utworzenie Roztoczańskiego Parku Ciemnego Nieba wraz z niezbędną infrastrukturą turystyczną w miejscowościach Tymce oraz Basznia Dolna; – budowa Centrum Rekreacji Wodnej wraz z niezbędną infrastrukturą do uprawiania turystyki aktywnej w miejscowości Basznia Górna; – adaptacja otoczenia użytku ekologicznego „Błotnisko Szymeczki” na potrzeby urządzenia przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowej poprzez utworzenie m.in. ścieżek dydaktyczno-spacerowych, ścieżki pieszo-rowerowej i placu zabaw; – działania na rzecz utworzenia transgranicznego Geoparku „Roztocze”; – rewitalizacja dawnej Strzelnicy Wojskowej w Młodowie; – współpraca z gminami sąsiednimi (m.in. w ramach MOF oraz Partnerstwa Roztocze) w celu promocji lokalnej, tworzenia wspólnych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych oraz oferty turystycznej; – rozwój oferty turystycznej opartej m.in. na obiektach Galerii Kolejnictwa Stacja Basznia (m.in. przejazdy drezynami) i Obserwatorium Astronomicznego w Tymcach; – tworzenie nowych terenów rekreacyjnych. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. Może być on realizowany w partnerstwie i/lub osobno przez różne podmioty.	podmioty prywatne
6.	<i>Rozwój przedsiębiorczości i aktywności</i>	2025– 2032	Szacowana wartość projektu:	Fundusze Europejskie dla	Celem projektu jest wsparcie rozwoju działalności gospodarczej oraz przedsiębiorczości mieszkańców, a także upowszechnianie idei uczenia się przez całe życie, zmniejszenie bezrobocia na terenie gminy, a tym samym	Gmina Lubaczów, podmioty gospodarcze,

	społecznej mieszkańców Gminy Lubaczów		30 000 000,00 zł Finansowanie zewewnętrzne: 25 500 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 3 000 000,00 zł	Podkarpacia 2021–2027 / Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko / / środki własne gminy	zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Zakres rzeczowy projektu obejmuje: – tworzenie oraz rozwój terenów inwestycyjnych m.in. w Baszni Górnej (przysiółek Malce), Krowicy Hołodowskiej, Budomierzu oraz przy obwodnicy Lubaczowa; – przygotowanie terenu pod realizację inwestycji polegającej na budowie Centrum Rehabilitacji, Wypoczynku, Usług Zdrowotnych, Wellness i SPA, w tym niezbędne prace związane z wykonaniem odwiertów wody siarczkowo-wodorowej oraz wykorzystaniem wód geotermalnych; – tworzenie warunków do rozwoju firm z sektora MŚP, w tym m.in. utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości; – wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości opartej na produktach regionalnych; – tworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, w tym firm opartych na potencjałach regionu; – zbudowanie na bazie istniejącej infrastruktury publicznej zasobu lokali i infrastruktury, wspierającej aktywności mieszkańców oraz wsparcie rozwoju lokalnego wolontariatu, a także wzmacnianie istniejących organizacji (głównie KGW, Klubów Seniora i OSP) współpraca organizacji; – podniesienie kwalifikacji i zwiększenie zakresu kompetencji mieszkańców gminy, zarówno tych biernych, jak i aktywnych zawodowo – osób, które z własnej inicjatywy zgłoszą potrzebę i chęć kształcenia; – organizowanie zajęć dodatkowych oraz dedykowanych programów wzmacniających umiejętności dzieci i młodzieży; – wspieranie i rozwój lokalnego rolnictwa oraz tworzenie warunków dla jego modernizacji i konkurencyjności; – inspirowanie i stymulowanie kooperacji lokalnych producentów rolnych poprzez ich promocję i realizację szkoleń. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. Może być on realizowany w partnerstwie i/lub osobno przez różne podmioty.	organizacje pozarządowe (stowarzyszenia), osoby fizyczne – mieszkańcy Gminy Lubaczów, ewentualni partnerzy
--	---	--	--	---	--	---

7.	<i>Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych</i>	2025–2032	Szacowana wartość projektu: 30 000 000,00 zł Finansowanie zewnętrzne: 25 500 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 4 500 000,00 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 / Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko / Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych / środki własne gminy	Projekt ma na celu ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, zwalczanie smogu i niskiej emisji, a także podniesienie świadomości i wiedzy mieszkańców w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnych źródeł energii, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE. Ponadto projekt zakłada likwidację źródeł niskiej emisji w budynkach mieszkalnych, przedsiębiorstwach oraz budynkach użyteczności publicznej i ich zastąpienie rozwiązaniami proekologicznymi, takimi jak m.in. pompa ciepła, podłączenie do sieci gazowej, budowa instalacji OZE itp. Realizacja zadań przyczyni się do rozwoju energetyki rozproszonej oraz poprawy bezpieczeństwa energetycznego. Zakres rzeczowy projektu: – wdrożenie projektu parasolowego z zakresu odnawialnych źródeł energii (OZE), mającego na celu wsparcie mieszkańców w zakupie i montażu instalacji takich jak panele fotowoltaiczne, pompy ciepła czy magazyny energii; – poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej poprzez budowę i rozbudowę instalacji do produkcji i magazynowania energii elektrycznej z OZE wraz z przyłączami do sieci (m.in. SP Krowica Sama, ZSP Młodów, ZSP Lisie Jamy, ZSP Basznia Dolna); – wykorzystanie OZE w infrastrukturze wodno-kanalizacyjnej oraz oświetleniu publicznym; – poprawa efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła lub podłączeniem do sieci; – poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach poprzez odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, modernizację energetyczną budynków wraz z instalacją urządzeń OZE; – poprawa efektywności energetycznej budynków jednorodzinnych; – rozbudowa istniejących instalacji do produkcji energii z OZE o magazyny energii działające na potrzeby istniejącego źródła; – budowa farm fotowoltaicznych;	Gmina Lubaczów, organizacje pozarządowe (stowarzyszenia), osoby fizyczne – mieszkańcy Gminy Lubaczów, ewentualni partnerzy
----	--	-----------	---	---	--	--

					– działania podnoszące ogólną wiedzę mieszkańców, przedsiębiorców i władz w zakresie rozwiązań zmniejszających zapotrzebowanie na energię, prowadzących do jej oszczędności; – inwestycje w zieloną i niebieską infrastrukturę mające na celu m.in. redukcję skutków zmian klimatu i katastrof naturalnych, ograniczenie zanieczyszczeń powietrza oraz poprawę retencji wód opadowych i zarządzanie wodami. Projekt zostanie zrealizowany w całości lub w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowych i możliwych źródeł finansowania, które mogą być różne dla poszczególnych etapów. Może być on realizowany w partnerstwie i/lub osobno przez różne podmioty.	
8.	<i>Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w Gminie Lubaczów</i>	2025–2032	Szacowana wartość projektu: 20 000 000,00 zł Finansowanie zewnętrzne: 17 000 000,00 zł Środki własne realizatora projektu: 3 000 000,00 zł	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 / Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego / Inne zewnętrzne rządowe / środki gminy	Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności turystycznej są nie tylko ważne dla terenu gminy, ale również dla całego powiatu lubaczowskiego jako obszaru atrakcyjnego turystycznie i przyrodniczo. Celem projektu jest wzmocnienie potencjału gminy, a zarazem potencjału powiatu lubaczowskiego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwoju kultury. Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Mieszkańcy obszaru będą mieli zwiększony dostęp do dóbr kultury poprzez: • rozbudowę i doposażenie obiektów pełniących funkcje kulturalne poprzez budowę, przebudowę, remont świetlic, a także wyposażenie obiektów pełniących funkcje kulturalne; • wsparcie i promocję obiektów dziedzictwa kulturowego, będących potencjałem turystycznym obszaru, w tym Kresowej Osady w Baszni Dolnej; • ochronę zabytków znajdujących się na terenie gminy poprzez prowadzenie działań konserwatorskich, restauratorskich i adaptacyjnych; • budowę obiektu przy Kresowej Osadzie w Baszni Dolnej z multimedialnymi przestrzeniami – ekspozycyjną i widowiskową, przeznaczonego do organizacji interaktywnych wystaw oraz wydarzeń kulturalnych;	Gmina Lubaczów

					wdrożenie rozwiązań typu Smart Village, m.in. utworzenie aplikacji mobilnych dla turystów zawierających informacje dotyczące atrakcji turystycznych, oznakowanie tras, ich promocja (foldery, mapy itp.). Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowane deficyty i bariery hamujące rozwój obszaru, w szczególności niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczny i kulturowy. W efekcie realizacji projektu nastąpi poprawa wizerunku i rozpoznawalności Gminy Lubaczów. Dodatkowymi korzyściami płynącymi z realizacji projektu będzie zwiększona atrakcyjność oferty kulturalnej.	
--	--	--	--	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Wskazane w tabeli 6 projekty strategiczne zostały wybrane do realizacji jako najważniejsze, ze względu na to, że wykorzystują potencjały gminy w taki sposób, aby posiadane zasoby wzmocniły lokalną gospodarkę i skuteczny rozwój społeczny, z uwzględnieniem wymiaru środowiskowego i przestrzennego. Ostateczny kształt projektów został wypracowany we współpracy przedstawicieli władz gminy (zarówno organu wykonawczego jak i stanowiącego), eksperta zewnętrznego współpracującego z gminą przy opracowaniu dokumentu, mieszkańców gminy oraz przedstawicieli sektora gospodarczego i społecznego, podczas spotkań oraz procesu konsultacji społecznych. Oparcie niniejszej Strategii na potencjałach gminy, w połączeniu z działaniami z zakresu rozwoju przedsiębiorczości, kapitału społecznego i aktywności społecznej, z zastosowaniem nowych technologii, jest szansą na rozwój lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy. Projekty strategiczne opierają się nie tylko na potencjałach rozwojowych, ale są również odpowiedzią na wynikające z Diagnozy i zgłaszane przez mieszkańców potrzeby.

3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* obejmują projekty strategiczne, które wynikają z planów inwestycyjnych Gminy Lubaczów, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez mieszkańców. Ponadto plany projektowe odpowiadają na możliwości ich sfinansowania z uwzględnieniem sytuacji budżetowej gminy, ponieważ „wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2024 r.” wynosi 1 194,41, zł (przy wskaźniku dla Polski – 2 788,93 zł), co oznacza niską samodzielność finansową jednostki i w istotny sposób determinuje zdolność realizacji długookresowych zadań rozwojowych inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. Przy tworzeniu ram finansowych wzięto pod uwagę analizę dochodów i wydatków gminy z ostatnich kilku lat oraz aktywność gminy w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu, z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe, w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej). Realizacja Strategii i dobór źródeł finansowania będzie procesem dynamicznym, jednak kluczowymi źródłami finansowania projektów, poza budżetem gminy, będą programy polityki spójności i polityki rolnej UE na lata 2021–2027 oraz Krajowy Plan Odbudowy.

Polityka spójności na lata 2021–2027 obejmuje następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmuje Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają. W zakresie programów polityki rolnej Unii Europejskiej 2021–2027 obszar rolnictwa jest objęty programem Wspólnej Polityki Rolnej (WPR).

Poza wskazanymi powyżej źródłami i instrumentami finansowania, jako źródła finansowania Strategii należy wziąć pod uwagę także różne programy krajowe, takie jak Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg i inne środki z budżetu państwa, pozostające do dyspozycji

poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy. Istotne mogą też być, inne niż w ramach Unii Europejskiej, fundusze ze źródeł europejskich, np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

W tabeli 7 przedstawiono najbardziej prawdopodobne źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach celów operacyjnych. Projekty mogą być realizowane w całości z jednego źródła lub częściowo z kilku źródeł, obecnie nie jest możliwe przypisanie z pewnością konkretnego źródła finansowania do konkretnego projektu. W tabeli 8 przedstawiono generalną, przewidywaną kwotę wydatków w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych – koszt realizacji całego planu operacyjnego.

Tabela 7 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*

Lp.	Źródło finansowania	Obszary wsparcia w ramach zidentyfikowanego źródła finansowania
1.	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)	FEnIKS jest programem przyczyniającym się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. Program wspiera również inwestycje transportowe oraz ochronę zdrowia i dziedzictwa kulturowego. W ramach naborów konkursowych beneficjenci mogą wnioskować o dofinansowanie na: – Priorytet FENX.01 <i>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności</i>, w ramach którego dofinansowywanych jest 5 działań, obejmujących: poprawę efektywności energetycznej, adaptację terenów zurbanizowanych do zmian klimatu, rozwój gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami i o obiegu zamkniętym, a także ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury; – Priorytet FENX.02 <i>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</i>, w ramach którego dofinansowywanych jest 5 działań, obejmujących: rozwój infrastruktury ciepłowniczej, energetycznej i OZE, działania zapobiegające klęskom żywiołowym, a także zapewniające dostęp do wody pitnej wszystkim mieszkańcom; – Priorytet FENX.03 <i>Transport miejski</i>, w ramach którego dofinansowywane są działania sprzyjające rozwojowi czystego transportu miejskiego, a także jego cyfryzacji; – Priorytet FENX.04 <i>Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności</i>, w ramach którego dofinansowywane są działania obejmujące poprawę jakości dróg krajowych oraz obwodnic, rozwój infrastruktury kolejowej i lotniczej; – Priorytet FENX.05 <i>Wsparcie sektora transportu z EFRR</i>, w ramach którego dofinansowywane są m.in. działania obejmujące poprawę jakości dróg i bezpieczeństwa na drogach, wsparcie kolei miejskich, a także transport intermodalny; – Priorytet FENX.06 <i>Zdrowie</i>, w ramach którego dofinansowywane są m.in. działania obejmujące wsparcie systemu ochrony zdrowia i zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej; – Priorytet FENX.07 <i>Kultura</i>, w ramach którego będzie wspierany rozwój infrastruktury kultury zabytkowej i niezabytkowej oraz ochrona i podniesienie atrakcyjności turystycznej obiektów dziedzictwa kulturowego; – Priorytet FENX.08 <i>Pomoc techniczna</i>, który zakłada wspieranie instytucji realizujących Program oraz instytucji mających znaczący wpływ na wdrażanie.
2.	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)	Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: <i>Innowacyjna Gospodarka 2007–2013</i> (POIG) oraz <i>Inteligentny Rozwój 2014–2020</i> (POIR). FENG wspiera realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu mogą skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Nabory konkursowe w ramach programu ogłaszane są w zakresie 4 priorytetów: – Priorytet FENG.01 <i>Wsparcie przedsiębiorców</i>; – Priorytet FENG.02 <i>Środowisko sprzyjające innowacjom</i>; – Priorytet FENG.03 <i>Zazielenienie przedsiębiorstw</i>; – Priorytet FENG.04 <i>Pomoc techniczna</i>.

3.	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)	Następca Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). W ramach programu FERS beneficjenci mogą skorzystać z naborów konkursowych z 5 priorytetów: – Priorytet FERS.01 <i>Umiejętności</i>, w ramach którego dofinansowywane są działania obejmujące m.in. wspieranie edukacji na każdym poziomie życia, rozwój umiejętności cyfrowych, a także rozwój edukacyjny w sektorze zdrowia, w tym kształcenie podyplomowe lekarzy i pielęgniarek; – Priorytet FERS.02 <i>Opieka nad dziećmi i równowaga między życiem prywatnym i zawodowym</i>, w ramach którego dofinansowywane są działania obejmujące wsparcie systemu opieki dzieci do lat 3 oraz wspieranie równości kobiet i mężczyzn pod względem aktywności zawodowej; – Priorytet FERS.03 <i>Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami</i>, w ramach którego dofinansowywane są działania wspierające m.in. zwiększenie dostępu do edukacji, zwiększenie dostępności cyfrowej oraz poprawę usług publicznych, w tym zdrowotnych i komunikacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami; – Priorytet FERS.04 <i>Spójność społeczna i zdrowie</i>, w ramach którego dofinansowywane są działania obejmujące m.in. wsparcie samozatrudnienia szczególnie przez osoby młode oraz długotrwale bezrobotne, wyrównywanie szans płci w miejscu pracy, a także dostosowanie się pracowników i pracodawców do zmian; – Priorytet FERS.05 <i>Innowacje społeczne</i>, w ramach którego dofinansowywane są m.in. działania obejmujące opracowanie, przetestowanie i wdrożenie nowych rozwiązań do polityki lub praktyki, testowanie i wdrażanie nowych rozwiązań, a także rozwój ekosystemu innowacji społecznych. W ramach programu przewidziano również Priorytet FERS.06 <i>Pomoc techniczna</i>, w którym przewidziano wsparcie procesów wpływających na wdrażanie Programu FERS.
4.	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)	Program jest następcą programu <i>Polska Cyfrowa</i> (POPC), który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców, w ramach priorytetów: – Priorytet FERC.01 <i>Zwiększenie do ultra-szybkiego Internetu szerokopasmowego</i>, w ramach którego będą wspierane projekty umożliwiające jak najszerszy dostęp do szerokopasmowego Internetu o najwyższych parametrach technicznych. Interwencja będzie obejmować budowę, przebudowę oraz rozbudowę sieci. – Priorytet FERC.02 <i>Zaawansowane usługi cyfrowe</i>, w ramach którego wspierane będą projekty m.in. z zakresu zwiększenia dostępności do e-usług publicznych dla obywateli oraz zwiększenia udostępniania informacji publicznych, a także poprawiające ochronę informacji i podnoszące kompetencje kadr zaangażowanych w świadczenie usług. Z dofinansowania będą mogły skorzystać zarówno jednostki administracji rządowej, prokuratury i wymiaru sprawiedliwości, jak i administracji publicznej.

		Priorytet FERC.03 <i>Pomoc techniczna</i> będzie przeznaczony na wsparcie m.in. procesów wpływających na wdrażanie Programu FERC.
5.	<i>Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 (FEP 2021–2027)</i>	Następca <i>Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020</i>, środki w ramach <i>Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego</i> i <i>Europejskiego Funduszu Społecznego</i> +. Priorytety programu¹³: 1) Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka; 2) Energia i środowisko; 3) Mobilność miejska; 4) Mobilność i łączność; 5) Infrastruktura bliżej ludzi; 6) Rozwój zrównoważony terytorialnie; 7) Kapitał ludzki gotowy do zmian; 8) Rozwój lokalny kierowany przez społeczność; 9) Pomoc techniczna (EFRR); 10) Pomoc techniczna (EFS+). Przewiduje się, że znaczna część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu. W ramach FEP 2021–2027 możliwe będzie finansowanie na m.in.: – Wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości; – Promocję gospodarki regionalnej; – Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP; – Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw, konsorcjów przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi; – Rozwój infrastruktury danych przestrzennych; – Usługi w zakresie e-zdrowia; – Poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej/wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej; – Budowę/modernizację systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła; – Budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/ zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy; – Rozwijanie systemów ratownictwa (m.in. zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych);

¹³ Priorytety podano na podstawie dokumentu *Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027. Zmień swoją przyszłość*, przyjętego przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 20 grudnia 2022 r. w związku z decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)8692 z dnia 2 grudnia 2022 r. zatwierdzającą program *Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027*.

		– Edukację w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych; – Budowę i modernizację infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody pitnej; – Rozwój i modernizację infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych; – Opracowanie i aktualizację dokumentów planistycznych i waloryzujących dla obszarów chronionych; – Inwestycje w infrastrukturę na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego; – Inwestycje w infrastrukturę placówek realizujących kształcenie specjalne wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia; – Wzmacnianie integracji społecznej poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną powiązaną z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług; – Inwestycje w infrastrukturę zabytków i instytucji kultury; – Przedsięwzięcia dotyczące istniejących i nowo projektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym; – Ochronę, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych; – Wsparcie osób dorosłych w zdobywaniu i uzupełnianiu kwalifikacji i kompetencji.
6.	<i>Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność (RLKS)</i>	Działania wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – <i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność</i>. Szczegółowy zakres wsparcia będzie wynikał z LSR. Beneficjentami będą Lokalne Grupy Działania z terenu województwa świętokrzyskiego, które będą również podmiotem odpowiedzialnym za wybór grantobiorców w przypadku projektów grantowych. O granty będą mogły ubiegać się organizacje społeczne i związki wyznaniowe. Beneficjenci realizujący projekty w ramach LSR będą mogli ubiegać się o dofinansowanie w ramach: – Priorytetu FEPK.08 <i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność</i> – w ramach priorytetu będą wspierane działania m.in. na rzecz podniesienia kompetencji i kwalifikacji oraz umiejętności społecznych uczniów poza edukacją formalną, nabywania i podnoszenia kompetencji uczniów niezbędnych na rynku pracy, wspierania osób dorosłych, szczególnie w niekorzystnej sytuacji, w rozwijaniu kompetencji i umiejętności oraz nabywaniu nowych kwalifikacji lub przekwalifikowaniu się. Ponadto będą wspierane projekty przyczyniające się do zwiększenia usług społecznych zgłaszanych przez lokalną społeczność, obejmujące m.in. wsparcie osób z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu, tworzenie mieszkań treningowych, włączenie społeczne osób starszych w życie lokalnych społeczności oraz podnoszenie kompetencji kadr w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług społecznych. W ramach RLKS będzie również możliwość realizacji projektów zwiększających dostęp do usług społecznych dla dzieci i młodzieży wymagających wsparcia, m.in. przebywających w placówkach całodobowych, żyjących w rodzinach w kryzysie lub mających trudności opiekuńczo-wychowawcze. Dodatkowo w ramach priorytetu przewidziano również środki na zarządzanie Lokalną Strategią Rozwoju, które obejmuje m.in. doskonalenie zawodowe osób zaangażowanych w realizację LSR w sposób bezpośredni. W obszarach wsparcia w ramach instrumentu RLKS zostanie zachowana demarkacja ze wsparciem w ramach inicjatywy LEADER (budżet EFRROW).
7.	<i>Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata</i>	<i>Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 jest następcą Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. PS WPR zakłada wspieranie zrównoważonego rozwoju polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa i poprawę warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. W ramach realizacji programu będą wspierane zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi</i>

	2023–2027 (PS WPR 2023–2027)	i środowisku, chroniące wodę, glebę i powietrze oraz bioróżnorodność. Ponadto PS WPR sprzyjać będzie produkcji i wykorzystaniu zrównoważonej energii. Wzmacniana będzie różnorodność gospodarcza, w tym biogospodarka. Działania te spowodują poprawę dynamiki rozwojowej oraz zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców terenów wiejskich i osób wykluczonych. Upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania naukowe i innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi i rolnictwa. PS WPR opiera się na dziesięciu kluczowych celach: – wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego; – zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację; – poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości; – przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do zrównoważonej produkcji energii; – wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze; – przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu; – przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich; – promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa; – poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, jak też dobrostanu zwierząt; – modernizacja sektora przez sprzyjanie w dzieleniu się wiedzą, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, a także zachęcenie do ich wykorzystywania.
8.	Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021–2027	Dokument ten ma na celu <i>Utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia w PW+</i>. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez koncentrację interwencji na następujących celach szczegółowych: • wzmacnianie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw; • wzmacnianie atrakcyjności osadniczej miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu; • zwiększenie dostępności transportowej makroregionu; • wzrost wykorzystania potencjału turystyki i uzdrowisk dla rozwoju; • zapewnienie efektywnego systemu zarządzania programem i jego wdrażania. W ramach FEPW możliwe będzie finansowanie m.in. na: • realizację działań mających na celu zwiększanie świadomości przedsiębiorców w zakresie korzyści płynących z transformacji w kierunku cyfrowej i zielonej gospodarki; • rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych (systemów dystrybucyjnych);

		• zagospodarowanie wód w zlewniach miejskich; • zakładanie zielono-niebieskiej infrastruktury w mieście; • opracowanie dokumentów planistycznych w zakresie adaptacji do zmian klimatu dla miast PW+; • podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie postaw proekologicznych; • zakup bezemisyjnego taboru tramwajowego i trolejbusowego, a także taboru autobusowego spełniającego wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów”; • budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego i komplementarnych form mobilności, w tym integrację różnych form mobilności w postaci centrów przesiadkowych dla transportu publicznego; • digitalizację systemu mobilności w mieście; • wsparcie dla przygotowania Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP); • przebudowę, modernizację lub rewitalizację wybranych odcinków linii kolejowych na kompleksowej sieci TEN-T; • budowę lub przebudowę dróg w celu umożliwienia wykonywania codziennych przewozów publicznego transportu zbiorowego o charakterze użyteczności publicznej; • budowę obwodnic; • budowę infrastruktury ładowania/ tankowania samochodów zeroemisyjnych; • budowę lub modernizację infrastruktury zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz ich wyposażenie w sprzęt związany ze świadczeniem usług lecznictwa uzdrowiskowego; • modernizację lub budowę obiektów/ przestrzeni stanowiących element zintegrowanego produktu turystycznego; • opracowanie i wdrożenie kompleksowej strategii zarządzania i rozwoju produktu turystycznego, w tym: spójna identyfikacja wizualna, marketing, podział praw i obowiązków pomiędzy partnerami projektu. Przewiduje się, że część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu.
9.	<i>Krajowy Plan Odbudowy – w ramach Funduszu Odbudowy</i>	Dokument programowy określający cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje. Horyzont czasowy realizacji dokumentu zamyka się z końcem sierpnia 2026 r. W dokumencie zostały wyróżnione dwie formy finansowania projektów: grantowa (A) i pożyczkowa (B). W ramach naborów konkursowych beneficjenci mogą ubiegać się o dofinansowanie z następujących komponentów: – Komponent A <i>Odporność i konkurencyjność lokalnej gospodarki</i> – w ramach części grantowej (A) dofinansowywane będą projekty związane m.in. z wdrożeniem reformy planowania przestrzennego w zakresie podnoszenia kompetencji planistów oraz przygotowania niezbędnych dokumentów planistycznych, podnoszeniem kompetencji pracowników i kadry w związku z dywersyfikacją działalności, zwiększeniem terenów inwestycyjnych, robotyzacją, cyfryzacją w przedsiębiorstwach, a także z rozwojem nowoczesnego kształcenia zawodowego oraz ze zwiększeniem dostępności opieki żłobkowej. W ramach części pożyczkowej (B) środki zostaną przeznaczone na m.in. wzmacnianie potencjału sektora kultury i przemysłów kreatywnych na rzecz rozwoju gospodarczego, wspieranie podmiotów sektora kultury i przemysłów kreatywnych, rozbudowę krajowego systemu serwisów wykorzystujących dane satelitarne.

		– Komponent B <i>Zielona energia i zmniejszenie energochłonności</i> – w ramach części A beneficjenci mogą uzyskać wsparcie na realizację projektów obejmujących m.in. wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i publicznych, rozwój OZE, rozwój gospodarki wodno-ściekowej na terenach wiejskich. W ramach części B dofinansowywane będą projekty związane m.in. ze zwiększeniem efektywności energetycznej przedsiębiorstw, rozwojem magazynów energii, rekultywacją środowiska i ochroną przed niebezpiecznymi substancjami, gospodarowaniem zasobami wodnymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich, inwestycjami na rzecz zielonej transformacji miast. – Komponent C <i>Transformacja cyfrowa</i> – w ramach części A beneficjenci mogą uzyskać wsparcie na realizację projektów obejmujących m.in. rozwój infrastruktury zapewniającej dostęp do szybkiego Internetu i likwidację obszarów będących tzw. białymi plamami, podnoszenie e-kompetencji, rozwój e-usług publicznych, zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego obywateli. W ramach części B środki zostaną przeznaczone na inwestycje związane m.in. ze wzmocnieniem komercyjnych inwestycji w nowoczesne sieci łączności bezprzewodowej oraz z wyposażeniem szkół i instytucji w odpowiednie urządzenia i infrastrukturę ICT. – Komponent D <i>Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia</i> – w ramach części A beneficjenci mogą uzyskać wsparcie na realizację projektów obejmujących m.in. modernizację infrastruktury podmiotów leczniczych, modernizację i wyposażenie uczelni medycznych, badania i rozwój w zakresie nauk medycznych i nauk o zdrowiu. W ramach części B środki zostaną przeznaczone na działania związane m.in. z modernizacją infrastruktury podmiotów leczniczych na poziomie powiatowym oraz na rozwój potencjału sektora leków i wyrobów medycznych – inwestycje związane z produkcją. – Komponent E <i>Zielona, inteligentna mobilność</i> – w ramach części A beneficjenci mogą uzyskać wsparcie na realizację projektów obejmujących m.in. rozwój transportu nisko i zero emisyjnego, zwiększenie konkurencyjności sektora kolejowego, cyfryzację transportu oraz podniesienie bezpieczeństwa transportowego. W ramach części B beneficjenci mogą ubiegać się o dofinansowanie projektów obejmujących m.in. rozwój zeroemisyjnego transportu w miastach (tramwaje) oraz poszerzenie taboru kolei regionalnych. – Komponent F <i>Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności</i> – finansowanie dostępne tylko w ramach części A, gdzie beneficjenci mogą uzyskać wsparcie na realizację projektów obejmujących m.in. reformy wzmacniające niezależność i bezstronność sądów.
10.	<i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i>	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (dawniej Fundusz Dróg Samorządowych) ma na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego. Źródła finansowania Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg to wpłaty pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), dotacje z budżetu państwa (w tym z części budżetu, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej), Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz z zysku jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i spółek, w których wszystkie akcje (udziały) są własnością Skarbu Państwa.
11.	Ewentualne inne fundusze i programy międzynarodowe, europejskie i krajowe.	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych

Lp.	Cel operacyjny	Szacowana kwota wydatków	Wkład własny Realizatorów	Dofinansowanie
1. Efektywny rozwój gospodarczy gminy				
1.1.	Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy	80,0 mln zł	12,0 mln zł	68,0 mln zł
1.2.	Wzrost konkurencyjności gospodarczej	80 mln zł	12,0 mln zł	68,0 mln zł
2. Integracja i aktywizacja społeczności gminy				
2.1.	Rozwój kapitału ludzkiego	50,0 mln zł	7,5 mln zł	42,5 mln zł
2.2.	Podnoszenie standardu życia mieszkańców	100 mln zł	15,0 mln zł	85,0 mln zł
3. Zagospodarowanie przestrzenne gminy zapewniające ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska				
3.1.	Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy	40 mln zł	5,0 mln zł	35,0 mln zł
3.2.	Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji	30 mln zł	4,5 mln zł	25,5 mln zł
SUMA		380,0 mln zł	56,0 mln zł	324,0 mln zł
W tym projekty strategiczne		340,0 mln zł	51,0 mln zł	289,0 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

3.2. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu

Strategia rozwoju odnosząc się w swych założeniach (celach głównych, operacyjnych i kierunkach działań) do zidentyfikowanych problemów mieszkańców na obszarze gminy, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju jednostki), a także dokumentów wyższego szczebla, regulujących działania w przedmiotowym obszarze. W związku z tym komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji Strategii.

Tabela 9 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie Strategii do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego ¹⁴
POZIOM MIĘDZYNARODOWY I KRAJOWY		
1.	<i>Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce¹⁵</i>	Umowa Partnerstwa określa strategiczne kierunki programowania i ustalenia dotyczące skutecznego i efektywnego korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. Dokument ten zawiera 6 celów, są to: – <i>Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej;</i> – <i>Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa;</i> – <i>Lepiej połączona Europa;</i> – <i>Europa o silniejszym wymiarze społecznym;</i> – <i>Europa bliżej obywateli;</i> – <i>Umożliwienie regionom i obywatelom łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.</i> Założenia Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w każdy z powyższych wskazanych celów. Szczególna spójność zauważalna jest dla kierunków działań w Strategii, takich jak: 1.2.3. <i>Rozwój przedsiębiorczości</i>, 2.1.1. <i>Wsparcie aktywności obywatelskiej i organizacji pozarządowych</i>, 2.1.4. <i>Włączenie mieszkańców we współdecydowanie o rozwoju gminy</i> oraz 3.1.5. <i>Wdrażanie polityki dostępności i likwidacja barier architektonicznych w przestrzeniach publicznych</i>. Komplementarnym i spójnym z założeniami Strategii celem Umowy Partnerstwa jest cel 5 <i>Europa bliżej obywateli</i>. Istotą tego celu jest: <i>zwiększenie wpływu wspólnot lokalnych na kształt działań nakierowanych na rozwój terytoriów i rozwiązywanie ich problemów w oparciu o endogeniczne potencjały. W ramach celu wspierana będzie realizacja przygotowanych na poziomie ponadlokalnym i lokalnym strategii ukierunkowanych na zmiany strukturalne danego obszaru</i>. Niniejsza Strategia stanowi właśnie jedną z takich lokalnych strategii, które będą realizowane m.in. za pomocą Innych Instrumentów Terytorialnych (IIT). W dokumencie tym opisano Inne Instrumenty Terytorialne, które mogą być wdrażane na obszarach strategicznej interwencji, wyznaczonych na poziomie krajowym lub regionalnym, w szczególności w miastach średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, dla których nie zostaną wyznaczone MOF, na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją, a także innych obszarach wymagających dodatkowego wsparcia. Mogą to być wskazane przez samorządy województw w strategii rozwoju województwa takie obszary, jak: obszary uzdrowiskowe, obszary o szczególnym potencjale turystycznym lub kulturowym, o szczególnych problemach.

¹⁴ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

¹⁵ *Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*, Warszawa, czerwiec 2022 r.

2.	Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030	<i>Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030</i>, przyjęta w 2015 r. przez 193 państwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), to program działań o bezprecedensowym zakresie i znaczeniu, definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Analiza spójności dokumentów strategicznych z Agendą ONZ 2030 stanowi swego rodzaju novum w polskiej polityce rozwoju. Zobowiązanie do realizacji Agendy jest dobrowolne i nie umocowane w instrumentach finansowych, z których mogłaby korzystać Polska lub polskie regiony. Niemniej układ celów Agendy wyznacza uniwersalny, globalny model zrównoważonego rozwoju, a sygnatariusze Agendy, w tym Polska, solidarnie zobowiązali się do aktywnej realizacji i monitorowania jej postępu. Cele Agendy, w które bezpośrednio wpisują się założenia Strategii, to: • <i>Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt;</i> • <i>Cel 4. Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie;</i> • <i>Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi;</i> • <i>Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie;</i> • <i>Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzyjny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi;</i> • <i>Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność;</i> • <i>Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu;</i> • <i>Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom;</i> • <i>Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.</i> Spójność założeń Strategii z wyżej wymienionymi celami przejawia się bezpośrednio lub pośrednio we wszystkich celach Agendy tj.: – Cel operacyjny 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i> poprzez kierunki działań 1.1.1. <i>Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa gminy</i> oraz 1.1.2. <i>Rozwój usług turystycznych</i> – spójność w szczególności z celami 3, 4 Agendy; – Cel operacyjny 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i> poprzez kierunki działań 1.2.1. <i>Wykorzystanie potencjałów gminy</i> oraz 1.2.3. <i>Rozwój przedsiębiorczości</i> – spójność w szczególności z celami 4, 8 Agendy; – Cel operacyjny 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i> poprzez kierunki działań: 2.1.1. <i>Wsparcie aktywności obywatelskiej i organizacji pozarządowych</i> oraz 2.1.5. <i>Kreowanie wydarzeń utrwalających więź mieszkańców z gminą</i> – spójność w szczególności z celami 3, 4, 11 Agendy; – Cel operacyjny 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i> poprzez kierunki działań: 2.2.1. <i>Wzrost dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych</i> oraz 2.2.6. <i>Rozwój e-usług publicznych i zwiększenie cyberbezpieczeństwa</i> – spójność w szczególności z celami 4, 8, 9, 11 Agendy; – Cel operacyjny 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy</i> poprzez kierunki działań: 3.1.1. <i>Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy</i> poprzez przebudowę dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich oraz 3.1.4. <i>Rozwój mieszkalnictwa</i> – wyznaczanie i przygotowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne – spójność w szczególności z celami 6, 13, 15 Agendy; – Cel operacyjny 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i> poprzez kierunki działań: 3.2.2. <i>Poprawa stanu przyrodniczego wsi i miejsc</i>
----	---	---

		o wysokiej jakości przyrodniczej oraz 3.2.3. Edukacja mieszkańców w zakresie oszczędnego korzystania z komponentów środowiska, w tym ograniczania ilości odpadów komunalnych – spójność w szczególności z celami 6, 9, 7, 11, 13 Agendy.
3.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) jest dokumentem przyjętym przez Radę Ministrów we wrześniu 2019 r. i jest on w pełni komplementarny do zapisów SOR w wymiarze terytorialnym oraz zgodny z rozstrzygnięciami funkcjonalno-przestrzennymi zawartymi w <i>Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</i>. KSRR przewiduje realizację trzech głównych celów: 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym; 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych; 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk publicznych. W zakresie komplementarności z merytorycznymi celami KSRR, <i>Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i> wykazuje najsilniejszą komplementarność z celami operacyjnymi: – Celu 1., tj. cel 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz cel 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów; – Celu 2., tj. cel 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, cel 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym; – Celu 3., tj. cel 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem oraz cel 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.
4.	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	Głównym celem <i>Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)</i> (SOR) jest: tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski, przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Cel ten uwypukla zatem aspekty związane z jakością życia i dobrobytem ludności, stawiając wymiar społeczny na pierwszym miejscu. Cel ten w pewien sposób koreluje z wizją <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów</i>: <i>Gmina Lubaczów wzmacniając powiązania funkcjonalne z miastem powiatowym, wykorzystując transgraniczność i potencjał turystyczny Roztocza, zapewnia przestrzeń do rekreacji i warunki do rozwoju przedsiębiorczości.</i> Poniżej przedstawiono najważniejsze założenia dokumentu, w które bezpośrednio lub pośrednio wpisują się założenia niniejszej <i>Strategii</i>: <i>Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.</i> <i>Obszar: Przemiany strukturalne sektora. Nowe formy działania i współpracy. Nowoczesne instrumenty wsparcia.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Małe i średnie przedsiębiorstwa.</i> W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę szczególnie na spójność z celem strategicznym 1. <i>Efektywny rozwój gospodarczy gminy – cele operacyjne</i> 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i> oraz 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej.</i> <i>Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.</i> <i>Obszar: Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Spójność społeczna.</i> <i>Obszar: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe. Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Rozwój zrównoważony terytorialnie.</i>

		W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę szczególnie na spójność z celem strategicznym 2. <i>Integracja i aktywizacja społeczności gminy</i> – cele operacyjne: 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i> oraz 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>. <i>Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu.</i> <i>Obszar: Uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce.</i> <i>Obszar: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem.</i> <i>Obszar: Cyfrowe państwo usługowe.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: E-państwo.</i> <i>Obszar: Wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.</i> <i>Główne obszary koncentracji działań: Efektywność wykorzystania środków UE.</i> W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę szczególnie na spójność z celem strategicznym 2. <i>Integracja i aktywizacja społeczności gminy</i> – cel operacyjny: 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>. Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.): • <i>Poprawa jakości kapitału ludzkiego. Zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju.</i> • <i>Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju.</i> • <i>Zrównoważenie systemu energetycznego Polski.</i> • <i>Rozwój potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców.</i> Analizując Plan Operacyjny dla Gminy Lubaczów (tabela 5) stwierdza się, że powyższe obszary wpływają również na osiągnięcie celów Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032 – szczególnie na poprawę jakości kapitału ludzkiego, wzmocnienie cyfrowe i rozwój potencjału środowiska naturalnego.
5.	<i>Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej</i>	W systemie dokumentów strategicznych <i>Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej</i> (PEP2030) stanowi doprecyzowanie i operacjonalizację zapisów SOR. W związku z powyższym, cel główny PEP2030, tj. <i>Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców</i>, został przeniesiony wprost z SOR. Cele szczegółowe zostały doprecyzowane i określone w odpowiedzi na najważniejsze trendy w obszarze środowiska: <i>Cel I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;</i> <i>Cel II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;</i> <i>Cel III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.</i> Na cele te w sposób bezpośredni lub pośredni odpowiadają w szczególności następujące kierunki działań Strategii: <i>Cel operacyjny 3.2. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i>
6.	<i>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030</i>	Cele i kierunki działań Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030, z którymi Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów jest najmocniej powiązana: <i>Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne:</i> <i>1.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu i współpracy,</i> <i>1.1.2. Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy w obszarze realizacji zadań publicznych,</i> <i>1.1.3. Doskonalenie rozwiązań instytucjonalno-prawnych umożliwiających rozwój sektora obywatelskiego,</i> <i>1.2.4. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej,</i>

		<i>1.2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu przez edukację włączającą.</i> <i>Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich:</i> <i>2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,</i> <i>2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury,</i> <i>2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury,</i> <i>2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.</i> W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę, że jednym z celów operacyjnych <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i> jest cel 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i>, który w wielu aspektach wpisuje się w powyższe założenia. Bezpośrednio wpisuje się w nie także cel operacyjny 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>. Wdrożenie <i>Strategii</i> przyczyni się do zwiększenia zaangażowania obywateli w życie publiczne, szczególnie poprzez stworzenie platformy stałej współpracy i komunikacji gminy z mieszkańcami, realizację projektów sprzyjających budowaniu sentymentu i przywiązania do gminy czy wdrażania programu grantowego wspierającego inicjatywy oddolne. Wdrażanie <i>Strategii</i> będzie sprzyjać włączeniu społecznemu, szczególnie poprzez wyrównywanie szans edukacyjnych i kreowanie możliwości do rozwoju młodych ludzi oraz zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom i osobom z niepełnosprawnościami, których nie brakuje na obszarze gminy, a także poprzez podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców. Integracja mieszkańców zostanie zwiększona m.in. poprzez ochronę i udostępnianie zabytków świadczących o tożsamości lokalnej. Planowane są także zadania z zakresu cyfryzacji, w tym rozwoju e-administracji, a co za tym idzie digitalizacji i udostępniania danych, w tym dóbr kultury.
7.	<i>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</i>	<i>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</i> jest jedną ze strategii rozwoju, o których mowa w <i>Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju</i> (Dz. U. z 2025 r. poz. 198) i zastępuje <i>Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020</i> przyjętą uchwałą nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. (M.P. poz. 839). W <i>Strategii</i> przedstawiono pogłębioną analizę możliwości rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w wymiarze regionalnym, co umożliwiło określenie kluczowych kierunków ich rozwoju do 2030 r. Cele i kierunki interwencji, w które bezpośrednio wpisują się założenia <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i>: <i>Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska:</i> • <i>Kierunek interwencji II.1 Rozwój liniowej infrastruktury technicznej;</i> • <i>Kierunek interwencji II.2 Dostępność wysokiej jakości usług publicznych;</i> • <i>Kierunek interwencji II.3 Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast;</i> • <i>Kierunek interwencji II.4 Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska;</i> • <i>Kierunek interwencji II.5 Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.</i> <i>Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa:</i> • <i>Kierunek interwencji III.1 Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa;</i> • <i>Kierunek interwencji III.2 Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy;</i> • <i>Kierunek interwencji III.3 Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi;</i> • <i>Kierunek interwencji III.5 Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich.</i> Jednym z elementów przewidzianych do realizacji w ramach <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i> jest budowa lub modernizacja infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich, która będzie prowadzona w sposób zintegrowany z działaniami uzupełniającymi, służącymi zwiększeniu dostępności cyfrowej obszarów wiejskich. Zwiększona będzie dostępność cyfrowa, która coraz silniej warunkuje możliwość upowszechnienia wielu nowych technologii i modeli biznesowych opartych na cyfryzacji i sieci internetowej, w tym Internetu rzeczy, technologii satelitarnych. Planuje się inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.

		Najważniejsze pozarolnicze wyzwania o charakterze społeczno-gospodarczym, przed którymi stoją obszary wiejskie niebędące wiejskimi strefami podmiejskimi dużych miast, to m.in. inwestycje służące poprawie jakości usług podstawowych na obszarach wiejskich, do których zaliczono: edukację, opiekę zdrowotną, opiekę nad matką z dzieckiem, osobami niepełnosprawnymi i seniorami, rozwój kapitału społecznego, jak też poprawę jakości działania instytucji publicznych i kultury – inwestycje takie zostały wskazane jako priorytetowe w <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i>. Planowany jest m.in. rozwój e-usług, zwiększenie dostępu do wysokiej jakości opieki żłobkowej, wspieranie rozwoju i uczenia się mieszkańców przez całe życie, w tym w zakresie podnoszenia kompetencji zawodowych, wzmacnianie tożsamości, poczucia wspólnoty i więzi międzypokoleniowych. Wdrażanie Strategii przyczyni się też do dynamizacji przedsięwzięć na rzecz likwidacji niskiej emisji z systemów grzewczych.
8.	<i>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły¹⁶</i>	<i>Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły¹⁷</i> to akt, który wszedł w życie 17 lutego 2023 r. To jeden z najważniejszych dokumentów planistycznych w gospodarce wodnej, którego projekt opracowywany i aktualizowany jest co 6 lat przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Stanowi on podstawę do podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych na obszarze dorzecza i zasady gospodarowania nimi. Służy także koordynowaniu działań mających na celu osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji mogących negatywnie oddziaływać na wody. Gmina Lubaczów położona jest w obrębie wód podziemnych (JCWPd)¹⁸: Kod JCWPd: GW2000136: – Stan ilościowy: dobry; – Stan chemiczny: dobry; – Stan JCWPd: dobry; – Ocena ryzyka niespełnienia celu środowiskowego: niezagrożona. – Przypisane cele środowiskowe: dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy. – Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWPd: ustanowienie obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP), opracowanie wniosku na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP). – Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWPd: wsparcie działań organów administracji w zakresie ustanawiania obszarów ochronnych GZWP, weryfikacja zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych. Teren Gminy Lubaczów leży na obszarze 6 jednolitych części wód powierzchniowych. Poniżej przedstawiono dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) obszaru dorzecza Wisły dla Gminy Lubaczów¹⁹: I. Kod JCWP: RW200011225699: – Nazwa JCWP: Lubaczówka z Sołotwą od Glinianki; – Stan/potencjał ekologiczny: zły stan ekologiczny; – Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego; – Stan ogólny: zły stan wód; – Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;

¹⁶Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r. poz. 300). Rozporządzenie to zastąpiło uchylone Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r. poz. 1911).

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).

¹⁸ Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk (aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami), karty.apgw.gov.pl:4200/informacje

¹⁹ Przegląd i generowanie Kart Charakterystyk (aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami), karty.apgw.gov.pl:4200/informacje

		– Przypisane cele środowiskowe: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [MMI]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieków dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry. – Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: kontrola przestrzegania warunków stosowania środków ochrony roślin, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. – Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP. II. Kod JCWP: RW2000092256529: – Nazwa JCWP: Przerwa; – Stan/potencjał ekologiczny: słaby stan ekologiczny; – Stan chemiczny: dobry; – Stan ogólny: zły stan wód; – Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona; – Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieków dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, dobry stan chemiczny. – Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie dopływu zanieczyszczeń. – Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami. III. Kod JCWP: RW2000092256489: – Nazwa JCWP: Świdnica; – Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny; – Stan chemiczny: poniżej dobrego; – Stan ogólny: zły stan wód; – Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona; – Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieków dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren (w), benzo(g,h,i)perylen (w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry. – Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50). – Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP. IV. Kod JCWP: RW200009225645: – Nazwa JCWP: Sołotwa do Glinianki; – Stan/potencjał ekologiczny: słaby stan ekologiczny; – Stan chemiczny: stan chemiczny poniżej dobrego; – Stan ogólny: zły stan wód; – Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
--	--	--

		– Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników – stan dobry. – Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta, rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych zależnych od hydromorfologii (wg celów środowiskowych: wymogów rzek włosienicznikowych, wylewy Q50), realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych. – Działania uzupełniające przewidziane do wdrażania dla JCWP: aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP. V. Kod JCWP: RW200009225629: – Nazwa JCWP: Zamiło; – Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany stan ekologiczny; – Stan chemiczny: brak danych; – Stan ogólny: zły stan wód; – Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona; – Przypisane cele środowiskowe: umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [IO]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, dobry stan chemiczny. – Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań podstawowych. – Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających. VI. Kod JCWP: RW20000922566: – Nazwa JCWP: Łukawiec; – Stan/potencjał ekologiczny: słaby stan ekologiczny; – Stan chemiczny: dobry; – Stan ogólny: zły stan wód; – Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona; – Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D, dobry stan chemiczny. – Działania podstawowe przewidziane do wdrażania dla JCWP: działania renaturyzacyjne. – Dla JCWP nie zaplanowano żadnych dodatkowych działań uzupełniających. Kierunki działań określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami <i>Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły</i>, to: 3.2.2. <i>Poprawa stanu przyrodniczego wsi i miejsc o wysokiej jakości przyrodniczej</i>, 3.2.3. <i>Edukacja mieszkańców w zakresie oszczędnego korzystania z komponentów środowiska, w tym ograniczania ilości odpadów komunalnych</i>, 3.2.4. <i>Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię w budynkach użyteczności publicznej, podmiotów gospodarczych i w indywidualnych gospodarstwach domowych, w tym zwiększenie wykorzystania OZE</i>, 3.2.5. <i>Wspieranie rozwiązań z zakresu małej retencji i bioretencji oraz 3.2.6. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej</i>.
9.	Mapy zagrożenia powodziowego	Według danych z programu ISOK ²⁰ , biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie Gminy Lubaczów występują negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej. Jest to spowodowane występowaniem obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie, czyli wynosi raz na 10 lat (Q10%), średnie, czyli wynoszące raz na 100 lat (Q1%) oraz o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, raz na 500 lat (Q0,2%). Największe zagrożenie powodziowe na

²⁰ Informatyczny System Ośłony Kraju, isok.gov.pl

		terenie Gminy Lubaczów stwarzają rzeki Lubaczówka i Sołotwa ze swoimi dopływami.
10.	<i>Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły²¹ (PZRP)</i>	W <i>Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły</i> wskazano w Gminie Lubaczów ryzyko powodziowe w regionie wodnym górnej Wisły na podstawie POPGW. Gmina Lubaczów została zakwalifikowana do: „Podwyższony poziom ryzyka powodziowego (3 stopień)”. W ramach Planu zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) na terenie Gminy Lubaczów planowane jest zadanie: budowa prawego wału o długości 840 m na cieku Lubaczówka (km modelu 1+735 – 2+872). Działania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami <i>Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły</i>, to: 3.2.2. <i>Poprawa stanu przyrodniczego wsi i miejsc o wysokiej jakości przyrodniczej</i>, 3.2.3. <i>Edukacja mieszkańców w zakresie oszczędnego korzystania z komponentów środowiska, w tym ograniczania ilości odpadów komunalnych</i>, 3.2.4. <i>Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię w budynkach użyteczności publicznej, podmiotów gospodarczych i w indywidualnych gospodarstwach domowych, w tym zwiększenie wykorzystania OZE</i>, 3.2.5. <i>Wspieranie rozwiązań z zakresu malej retencji i bioretencji oraz</i> 3.2.6. <i>Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej</i>.
11.	<i>Plan przeciwdziałania skutkom suszy²² (PPSS)</i>	Zgodnie z zapisami <i>Planu przeciwdziałania skutkom suszy</i>, działania mające na celu wzmocnienie oraz przywrócenie zdolności retencyjnych danego obszaru, to m.in.: – ochrona oraz odbudowa ekosystemów; – ochrona oraz odbudowa bioróżnorodności m.in. poprzez renaturyzację i renaturalizację ekosystemów wodnych i od wód zależnych oraz terenów podmokłych, zalesienia, biologizację gleby; – wdrażanie zasady zrównoważonego planowania i projektowania obszarów miejskich (tzw. smart city, wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury); – zmiany na rzecz ograniczania wodochłonności gospodarki – skutecznie przeciwdziałają skutkom suszy, ale także mają swój pozytywny wpływ na tworzenie gospodarki neutralnej dla klimatu. Zatem działania adaptacyjne stosowane w przeciwdziałaniu skutkom suszy nie tylko minimalizują skutki wystąpienia suszy, ale również przyczyniają się do obniżania zagrożenia występowania tego zjawiska. Zadania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami <i>Planu przeciwdziałania skutkom suszy</i>, to: 3.2.3. <i>Edukacja mieszkańców w zakresie oszczędnego korzystania z komponentów środowiska, w tym ograniczania ilości odpadów komunalnych</i>, 3.2.5. <i>Wspieranie rozwiązań z zakresu malej retencji i bioretencji oraz</i> 3.2.6. <i>Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej</i>. W Planie zamieszczono mapy klas zagrożenia: suszą rolniczą na terenach rolnych lub leśnych, suszą hydrologiczną, suszą hydrogeologiczną w JCWPd. Należy uznać, że na terenie Gminy Lubaczów występuje słabe zagrożenie wystąpienia suszy rolniczej, silne zagrożenie wystąpienia suszy hydrologicznej, słabe zagrożenie wystąpienia suszy hydrogeologicznej w JCWPd oraz na terenie gminy występuje umiarkowane zagrożenie suszą łączną.
12.	<i>Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030</i>	Rada Ministrów w dniu 29.10.2013 r. przyjęła <i>Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030</i> (SPA). Dokument ten wskazuje cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach do roku 2020. Celem głównym dokumentu jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Mają temu służyć następujące cele: Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska. Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich. Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu. Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem

²¹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. z 2022 r. poz. 2739).

²² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615).

		zmian klimatu. Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu. Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu. Projekt <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i> jest spójny z dokumentem w kontekście kierunków działań: 3.2.3. <i>Edukacja mieszkańców w zakresie oszczędnego korzystania z komponentów środowiska, w tym ograniczania ilości odpadów komunalnych</i>, 3.2.5. <i>Wspieranie rozwiązań z zakresu małej retencji i bioretencji</i> oraz 3.2.6. <i>Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej</i>, które wpisują się w powyższe cele.
POZIOM REGIONALNY		
13.	Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030	W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> wskazano 5 obszarów, dla których określono obszary tematyczne, priorytety i kierunki działań. Obszary tematyczne i priorytety, w które bezpośrednio lub pośrednio wpisują się założenia <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i> to: OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA Priorytet 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>, 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i> oraz 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>. Priorytet 1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego) W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i>. OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY Priorytet 2.1. Edukacja W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>, a także 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>. Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i> oraz 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i>. Priorytet 2.3. Regionalna polityka zdrowotna W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>. Priorytet 2.4. Rynek pracy W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>. Priorytet 2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i> oraz 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>. Priorytet 2.6. Włączenie społeczne W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i>. Priorytet 2.7. Aktywny styl życia i sport W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i>. OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA Priorytet 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i>. Priorytet 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy</i>. Priorytet 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i> oraz 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i>. Priorytet 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i> oraz 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>.

	Priorytet 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i> Priorytet 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy</i> oraz 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i> Priorytet 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i> OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG Priorytet 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i> oraz 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców.</i> Priorytet 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy.</i> Priorytet 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i> Priorytet 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego.</i> Priorytet 4.5. Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy.</i> OBSZAR HORYZONTALNY – TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i>, 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>, 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i>, 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>, 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy</i> oraz 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i> Priorytet 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i>, 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>, 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i>, 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>, 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy</i> oraz 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i> Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy</i>, 1.2. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>, 2.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i>, 2.2. <i>Podnoszenie standardu życia mieszkańców</i>, 3.1. <i>Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy</i> oraz 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i> Wszystkie założenia w <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i>, w tym kierunki działań i działania, wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w powyższe priorytety. Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym oraz regionalnym, znalazły się m.in.: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, a wśród nich Gmina Lubaczów. Podejmowane działania mają identyfikować i wzmacniać czynniki rozwojowe obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Oczekiwany celami będzie m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, zniwelowanie wykluczenia transportowego.
--	---

		Zakładane działania dla tego obszaru to m.in.: • aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców; • poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych; • pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej; • intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego. Należy również zwrócić uwagę, że w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> wskazano gminy Horyniec-Zdrój, Lubaczów oraz Miasto Lubaczów jako MOF Lubaczów. Samorządy te będą współdziałać celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. MOF Lubaczów jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych posiada potencjał do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Rostocza. Wspierać należy sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Miasto Lubaczów posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej oraz dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie. Dla obszaru Rostocza przewiduje się opracowanie i wdrożenie programu rozwoju wspólnie z Województwem Lubelskim. Gmina Lubaczów została również uwzględniona na poziomie regionalnym jako <i>Obszary wiejskie</i> województwa podkarpackiego. Do głównych kierunków w tych obszarach należy między innymi: • wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej; • rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich; • integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym; • racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.
14.	<i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030²³</i>	W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> (PZPWP) wskazano, że na terenie województwa podkarpackiego znajduje się 12 obszarów funkcjonalnych. PZPWP zakłada wspomaganie spójności w obszarach problemowych, w tym: • wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług, warunkujących możliwości rozwojowe, tj.: o niskim poziomie rozwoju i słabej dostępności do usług (powiat lubaczowski) oraz wiejskich o najniższej dostępności przestrzennej do środków wzrostu (część powiatu lubaczowskiego); • wzmacnianie procesów integracji obszarów przygranicznych przez wzmocnienie ośrodków subregionalnych i lokalnych, niewykorzystujących w pełni możliwości rozwojowych wynikających z położenia w obszarach przygranicznych, wymagających restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji, tj.: Przemysł, Krosno, Ustrzyki Dolne, Lesko, Sanok, Brzozów, Jarosław, Lubaczów. W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> opisano Rostoczańsko-Puszczański Obszar Funkcjonalny (R-POF). Obejmuje gminy leżące po prawej stronie Sanu w dolnym biegu rzeki do jej ujścia do Wisły oraz znajdującą się na terenie województwa podkarpackiego część Rostocza. Obszar leży w granicach trzech makroregionów geograficznych: Rostocza (fragmenty Rostocza Środkowego i Wschodniego), Kotliny Sandomierskiej (część Doliny Dolnego Sanu, fragmenty Równiny Biłgorajskiej i Płaskowyżu Tamogrodzkiego) oraz Wyżyny Lubelskiej (fragment Wzniesienia Urzędowskiego). R-POF obejmuje 12 gmin wiejskich, w tym m.in. Lubaczów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Stary Dzików, Wiązownica, Wielkie Oczy; 6 gmin miejsko-wiejskich: Cieszanów, Narol, Oleszyce, Sieniawa, Ulanów, Zaklików oraz gminę miejską Lubaczów. R-POF obejmuje powierzchnię 2 921,0 km², co stanowi 16,4% powierzchni województwa. Są to tereny słabo zurbanizowane, położone peryferyjnie w stosunku do stolicy województwa podkarpackiego. Priorytetem rozwojowym obszaru jest turystyka i usługi turystyczne oparte na potencjale przyrodniczym, kulturowym

²³ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

		i uzdrowiskowym, a do funkcji rozwojowych należą: podstawowa – turystyczna, w tym rozwój form kwalifikowanych turystyki, oraz towarzyszące – rolnicza, gospodarki leśnej, usługowa (obsługi rolnictwa i leśnictwa) i produkcyjna (przemysłowo-rolnicza). Do wiodących kierunków zagospodarowania R-POF należy: • rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych; • poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru; • ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego; • utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza; • rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej; • rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego; • wznowienie eksploatacji złóż siarki; • ochrona obszaru przed powodzią. Wykaz inwestycji/zadań zapisanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030: 1. wynikających z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030: – powołanie transgranicznego obszaru chronionego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Roztocze (polsko-ukraiński). 2. wynikających z Krajowego Programu Kolejowego do 2023 r.: – rewitalizacja linii kolejowej nr 101 Munina–Hrebenne na odcinku Munina – granica województwa. 3. zawartych w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Podkarpackiego: – budowa łącznika od węzła autostradowego Korczowa; – zachowanie dziedzictwa kulturowego dawnych Kresów Rzeczypospolitej na Ziemi Lubaczowskiej. 4. wynikających z Aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych: – budowa, rozbudowa, modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej; – przebudowa, rozbudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków. 5. wynikających z Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły: • budowa lewego wału o długości 798 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+157 – 0+738) (6.104); • budowa prawego wału o długości 867 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+527 – 0+698) (6.105); • budowa prawego wału o długości 481 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+709 – 1+008) (6.106); • budowa prawego wału o długości 322 m na cieku Sołotwa (km modelu 12+020 – 12+129) (6.107); • budowa prawego wału o długości 745 m na cieku Sołotwa (km modelu 12+901 – 13+614) (6.108); • budowa lewego wału o długości 250 m na cieku Sołotwa (km modelu 13+427 – 13+532) (6.109).
15.	Strategia rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025²⁴	Cel nadrzędny Strategii rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025 brzmi: Turystyka wzmacnia i chroni unikatowe zasoby Podkarpacia: wysokiej jakości krajobrazy, położenie, historię, kulturę. Pozwala mieszkańcom dzielić się nimi z turystami, stwarzając stabilne podstawy do rozwoju gospodarczego. W dokumencie tym wskazano 4 cele strategiczne, dla których określono obszary priorytetowe wraz z konkretnymi działaniami. Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032 wskazuje, że wyznaczone w niej cele strategiczne, cele operacyjne oraz planowane w ich ramach kierunki działań są zgodne z zapisami Strategii rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025.

²⁴ Załącznik do Uchwały Nr 167/3530/20 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 16 czerwca 2020 r.

		W szczególności wpisują się one w sposób bezpośredni lub pośredni m.in. w niżej wymienione obszary priorytetowe. Obszar priorytetowy I. Wzmocnienie krain turystycznych W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy, kierunki działań 1.1.1. Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa gminy oraz 1.1.2. Rozwój usług turystycznych.</i> Obszar priorytetowy II. Integracja infrastrukturalna regionu W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy, kierunki działań 1.1.1. Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa gminy oraz 1.1.2. Rozwój usług turystycznych.</i> Obszar priorytetowy III. Zintegrowany marketing turystyczny W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy, kierunek działań 1.1.1. Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa gminy.</i> Obszar priorytetowy IV. Gwarancja jakości ofert turystycznych W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.1. <i>Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy, kierunek działań 1.1.2. Rozwój usług turystycznych.</i> <i>Strategia rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025</i> wyznacza subregiony turystyczne, które posiadają rozpoznawalną ofertę, są w stanie konkurować na rynku krajowym i staną się magnesami generującymi ruch turystyczny z całej Polski, są to: – Roztocze Południowe (Wschodnie); – Rzeszów – miasto i region; – Dolina Sanu i Wisły; – Beskid Niski; – Bieszczady. Gmina Lubaczów została zaliczona do krainy turystycznej <i>Roztocze Południowe (Wschodnie).</i>
16.	<i>Program Strategiczny Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030²⁵ (projekt wersja 2.0)</i>	Cel główny Programu: <i>Odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów endo- i egzogenicznych regionu, zapewniające trwałą, zrównoważoną i terytorialnie równomierną rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia mieszkańców województwa.</i> <i>Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i> wskazuje, że wyznaczone w niej cele są zgodne z zapisami <i>Programu Strategicznego Rozwoju Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030</i>. W szczególności wpisują się one w sposób bezpośredni lub pośredni m.in. w niżej wymienione cele podstawowe i horyzontalne w obrębie transportu. Cel podstawowy 1. Dostępność zewnętrzna, Zwiększenie dostępności zewnętrznej regionu (krajowej i zagranicznej) wynikającej z peryferyjnego położenia województwa W cel wpisuje się kierunek działań Strategii: 3.1.1. <i>Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez przebudowę dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich.</i> Cel podstawowy 2. Transportowa spójność wewnętrzna, Zwiększenie powiązań transportowych w regionie, w tym likwidowanie obszarów wykluczenia transportowego spowodowanego niskim zaludnieniem / obszarami górzystymi / obszarami o niskiej skali zatrudniania W cel wpisuje się kierunek działań Strategii: 3.1.1. <i>Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez przebudowę dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich.</i> Cel podstawowy 3. Integracja MOF, Integracja wewnętrzna Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego i miejskich obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu, uwzględniająca policentryczny układ województwa i umożliwiającą integrację głównych rynków pracy W cel wpisuje się kierunek działań Strategii: 3.1.1. <i>Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez przebudowę dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich.</i>

²⁵ Załącznik do Uchwały Nr 384/7632/22 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 27 kwietnia 2022 roku.

		Cel horyzontalny 1. Ograniczenie negatywnego oddziaływania sektora transportu na klimat oraz na regionalne środowisko naturalne W cel wpisuje się kierunek działań: 3.1.2. <i>Wspieranie inwestycji ograniczających emisję komunikacyjną, w tym dotyczących niskoemisyjnego taboru oraz infrastruktury transportu publicznego.</i> Cel horyzontalny 3. Rozwój transportu publicznego W cel wpisuje się kierunek działań: 3.1.2. <i>Wspieranie inwestycji ograniczających emisję komunikacyjną, w tym dotyczących niskoemisyjnego taboru oraz infrastruktury transportu publicznego.</i> Cel horyzontalny 4. Poprawa bezpieczeństwa w transporcie W cel wpisuje się kierunek działań: 2.2.5. <i>Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego.</i> W Programie zostały wymienione inwestycje mające na celu zwiększenie powiązań transportowych w regionie, w tym likwidowanie obszarów wykluczenia transportowego, przewidziane do realizacji na terenie Gminy Lubaczów: poprawa dostępności Lubaczowa – brak dróg krajowych. Rozwój dostępności komunikacyjnej powinien przebiegać w następujących kierunkach: • DW866 – przebiegająca z północy w kierunku przejścia granicznego z Ukrainą w Budomierzu; • DW867 – łącząca gminę Horyniec-Zdrój z Lubaczowem. Niska jakość oraz przepustowość DW867 powoduje oderwanie komunikacyjne Lubaczowa i jego obszaru funkcjonalnego. Bardzo ważna jest realizacja zadania inwestycyjnego, jakim jest rozbudowa DW867 łączącej obszary województw podkarpackiego i lubelskiego. Rozbudowa ta zapewni dogodne połączenie pomiędzy przejściem granicznym Hrebenne (PL)/Rawa Ruska (UA) a Lubaczowem i autostradą A4 w rejonie Jarosławia. Realizacja inwestycji jest komplementarna z realizowaną obecnie rozbudową DW867 na odcinku Lubaczów–Basznia w ramach PWT PL-BY-UA oraz zrealizowanymi obwodnicami Lubaczowa, Oleszyc i Cieszanowa. Przez rdzeń obszaru funkcjonalnego Lubaczów w kierunku północno-wschodnim przebiega linia kolejowa nr 101. Układ sieci kolejowej nie jest rozbudowany, jednak umożliwia połączenie Gminy Lubaczów z rdzeniem. Inwestycje w ramach celów i kierunków rozwoju regionalnego systemu transportowego na terenie Gminy Lubaczów: – rozbudowa DW 867 na odcinku Basznia Górna – Horyniec-Zdrój (etap I) i Horyniec-Zdrój – Prusie – gr. woj. (etap II), – modernizacja linii kolejowej nr 101 Munina–Werchrata, rewitalizacja linii kolejowej nr 101 Munina–Hrebenne, – wsparcie inwestycji przebiegających z północy obszaru funkcjonalnego w kierunku przejścia granicznego z Ukrainą w Budomierzu; – inwestycje łączące Gminę Horyniec-Zdrój z Lubaczowem, połączenia drogowe wewnątrz miasta celem uniknięcia skumulowanego strumienia ruchu, wsparcie przebiegającej przez rdzeń obszaru funkcjonalnego Lubaczów w kierunku północno-wschodnim linii kolejowej nr 101.
17.	<i>Program Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2023 z perspektywą do roku 2027²⁶</i>	Cele, kierunki interwencji oraz realizujące je zadania określone w <i>Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2023 z perspektywą do roku 2027</i> zorientowane są na: a) zapewnienie dobrego stanu środowiska, w tym jakości powietrza oraz adaptację do zmian klimatu; b) poprawę klimatu akustycznego w województwie podkarpackim; c) ochronę ludności i środowiska przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym, skupiającą się na utrzymaniu poziomów pól elektromagnetycznych nieprzekraczających wartości dopuszczalnych; d) przeciwdziałanie, minimalizowanie i usuwanie skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych oraz zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wody dla społeczeństwa

²⁶ Uchwała Nr XXXI/521/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 19 stycznia 2021 r. w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2023 z perspektywą do 2027 r. wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

		i gospodarki poprzez realizację zadań nakierowanych na zapobieganie i przeciwdziałanie powodziom, ograniczenie ich zasięgu i skutków, zwiększenie retencji wodnej oraz przeciwdziałanie i ograniczenie negatywnych skutków suszy; e) zrównoważone gospodarowanie wodami dla zapewnienia zapotrzebowania na wodę dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcia dobrego stanu wód; f) ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów geologicznych oraz ograniczanie presji na środowisko związanej z eksploatacją i prowadzeniem prac poszukiwawczych; g) ochronę powierzchni ziemi, gleb oraz minimalizowanie i usuwanie skutków zmian klimatu, w tym osuwisk; h) zagospodarowanie odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, ukierunkowane na gospodarkę o obiegu zamkniętym; i) zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochronę i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu, zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej; j) zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i ekologicznego mieszkańcom województwa podkarpackiego poprzez minimalizację zagrożeń wystąpienia poważnej awarii przemysłowej i usuwanie oraz ograniczanie następstw wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.
18.	<i>Program ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej – z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych²⁷</i>	Program ochrony powietrza jest dokumentem, który wskazuje istotne powody (źródła) wystąpienia przekroczeń norm jakości powietrza w odniesieniu do zanieczyszczeń w strefie podkarpackiej oraz określa skuteczne i możliwe do zrealizowania działania, których wdrożenie spowoduje poprawę jakości powietrza i dotrzymanie norm określonych w <i>Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu</i> (Dz. U. z 2021 r. poz. 845). Opracowany przez zarząd województwa projekt uchwały w sprawie Programu ochrony powietrza powinien określać działania naprawcze, tak aby okresy, w których nie są dotrzymane poziomy dopuszczalne lub docelowe, były jak najkrótsze. Poprawa jakości powietrza jest niezbędna dla poprawy jakości życia i zdrowia mieszkańców województwa podkarpackiego.
19.	<i>Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2026 z perspektywą do 2032 roku²⁸</i>	Cele szczegółowe: – Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów, w tym odpadów komunalnych. – Zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, a także odzysk energii z odpadów. – Zmniejszenie masy odpadów składowanych na składowiskach. – Wyliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów. – Wyliminowanie składowania odpadów niespełniających poniższych parametrów: • ogólny węgiel organiczny (TOC) 5% suchej masy, • strata przy prażeniu (LOI) 8% suchej masy, • ciepło spalania 6 MJ/kg suchej masy.
20.	<i>Program Ochrony Środowiska dla Powiatu</i>	<i>Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Lubaczowskiego na lata 2019–2022 z uwzględnieniem lat 2023–2026 jest dokumentem planowania strategicznego, stawiającym cele i kierunki polityki ochrony środowiska samorządu.</i>

²⁷ Uchwała XXVII/463/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 września 2020 r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy podkarpackiej – z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu wraz z Planem Działań Krótkoterminowych”.

²⁸ Uchwała nr XXXVI/584/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 kwietnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2026 z perspektywą do 2032 roku (WPGO) wraz z Planem Inwestycyjnym stanowiącym załącznik do WPGO oraz Prognozą oddziaływania projektu WPGO na środowisko.

	<i>Lubaczowskiego na lata 2019–2022 z uwzględnieniem lat 2023–2026</i>	Wybór celów środowiskowych wykonany został w oparciu o diagnozę stanu poszczególnych komponentów środowiska na terenie powiatu, uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, a także innych wymagań w zakresie jakości środowiska.
POZIOM LOKALNY		
21.	Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030	Wizja: <i>Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Rostocza.</i> Misja: <i>Tworzenie zaplecza dla rozwoju Rostocza poprzez wykorzystanie potencjału Uzdrowiska Horyniec-Zdrój, transgraniczności oraz zasobów endogenicznych do rozwoju turystyki uzdrowiskowej i kulturowej.</i> W Strategii wskazane zostały trzy cele strategiczne, dla każdego z nich po dwa cele operacyjne, z kolei dla nich po dwa kierunki działań (łącznie 12 kierunków działań), w ramach których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji działania. W Strategii ZIT MOF Lubaczów określono 6 celów operacyjnych: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości,</i> 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki,</i> 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej,</i> 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych,</i> 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi,</i> 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i> Projekty strategiczne przedstawione w Strategii Rozwoju ZIT MOF Lubaczów są komplementarne z działaniami planowanymi do realizacji w ramach <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i>. Założenia Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów wpisują się pośrednio lub bezpośrednio w tę wizję oraz we wskazane cele.
22.	Program Rozwoju Rostocza – województwo podkarpackie²⁹	W <i>Programie Rozwoju Rostocza – województwo podkarpackie</i> wskazano 5 priorytetów, w których zawarto cele szczegółowe. Te, w które bezpośrednio wpisują się założenia <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i>, to: Cel szczegółowy 2.1. <i>Dywersyfikacja działalności lokalnych przedsiębiorców i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań,</i> Cel szczegółowy 2.2. <i>Pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców,</i> Cel szczegółowy 2.3. <i>Tereny inwestycyjne warunkiem aktywności gospodarczej,</i> Cel szczegółowy 3.1. <i>Modernizacja połączeń drogowych oraz rozwój drogowego transportu publicznego,</i> Cel szczegółowy 5.1. <i>Zachowanie walorów środowiskowych i krajobrazowych.</i> Zarówno Program Rozwoju Rostocza, jak i Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów, kładą nacisk na zapewnienie czystego i zdrowego środowiska naturalnego. Kolejnym powiązaniem tych dwóch dokumentów jest rozwój infrastruktury transportowej, co będzie prowadzić w obu przypadkach do rozwoju funkcji turystycznej i okołoturystycznej, rozwoju jakości i dostępności usług turystycznych i okołoturystycznych.
23.	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Lubaczów na lata 2020–2023 z perspektywą do roku 2027³⁰	<i>Program Ochrony Środowiska dla Gminy Lubaczów na lata 2020–2023 z perspektywą do 2027 roku</i> stanowi rozwinięcie na poziomie lokalnym. Program jest dokumentem planowania strategicznego, stawiającym cele i kierunki polityki ochrony środowiska samorządu i określającym wynikające z niej działania. Do najistotniejszych celów w zakresie ochrony środowiska w poszczególnych obszarach interwencji należą: • ochrona klimatu i jakości powietrza – poprawa i utrzymanie wymaganej prawem jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu i krajowego celu redukcji narażenia do roku 2020 oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez sukcesywną redukcję emisji gazów cieplarnianych; • zagrożenia hałasem – poprawa klimatu akustycznego; • pola elektromagnetyczne – monitoring poziomów pól elektromagnetycznych; • gospodarowanie wodami – minimalizacja skutków ekstremalnych zjawisk naturalnych oraz zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wody;

²⁹ Załącznik nr 1 do Uchwały nr 64/1532/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 30 grudnia 2024 r.

³⁰ Załącznik do Uchwały Nr XXVI/275/2020 Rady Gminy Lubaczów z dnia 29 grudnia 2020 r.

		• gospodarka wodno-ściekowa – osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz zaspokojenie ilościowego i jakościowego zapotrzebowania na wodę przeznaczoną do celów bytowo- gospodarczych oraz rekreacyjno-turystycznych; • zasoby przyrodnicze – zachowanie, ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej, ochrona zasobów leśnych oraz rozwój trwałej, zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej; • gleby i zasoby geologiczne – ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów geologicznych oraz ograniczanie presji na środowisko związanej z eksploatacją i prowadzeniem prac poszukiwawczych, ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz remediacja, rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych; • ochrona krajobrazu – tworzenie przepisów prawa w zakresie budownictwa oraz nowych inwestycji z zachowaniem ładu przestrzennego; • gospodarka odpadami i zapobieganie powstawania odpadów – zmniejszenie masy odpadów składowanych na składowiskach oraz zwiększenie udziału przygotowania do ponownego użycia i recyklingu surowców wtórnych i odzysku energii z odpadów, podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, wzrost efektywności systemu zbierania odpadów; • zagrożenia poważnymi awariami – zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i ekologicznego mieszkańcom województwa podkarpackiego, w tym zmniejszenia ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz ograniczenie ich skutków.
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju

W dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), której celem jest realizacja postanowień Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii. Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Ustawodawca jasno określił elementy strategii rozwoju gminy. Są wśród nich takie, które nie występowały w dotychczasowych strategiach:

1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej;
2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
3. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań;
4. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań.

Przestrzeń stanowi kluczowy zasób, dlatego ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej lub społecznej ma priorytetowe znaczenie dla rozwoju. W przestrzeni przebiegają lub na nią oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Z jednej strony stanowi więc uwarunkowanie rozwoju, z drugiej jednak podlega licznym zmianom, które wynikają z prowadzonych działań. Nasze oddziaływanie na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy lub mimowolny, wpływa na warunki życia i gospodarowania, a także warunkuje życie przyszłych pokoleń. Człowiek, niezależnie od miejsca zamieszkania, właśnie na danym terytorium doświadcza występujących tam procesów. Konsekwencją niewłaściwie zaprogramowanych i realizowanych działań rozwojowych mogą być różnego rodzaju konflikty przestrzenne, których wyeliminowanie może okazać się trudniejsze w momencie, kiedy już zaistnieją. Dlatego tak istotne jest zwrócenie uwagi na aspekty przestrzenne przy przygotowywaniu zarówno dokumentów strategicznych, jak i wdrożeniowych. Przestrzeń powinna być traktowana nie tylko jako oczywiste uwarunkowanie dla rozwoju sfery społecznej i gospodarczej, ale jako kluczowa wartość publiczna. Jest ona podstawą do formułowania celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego.

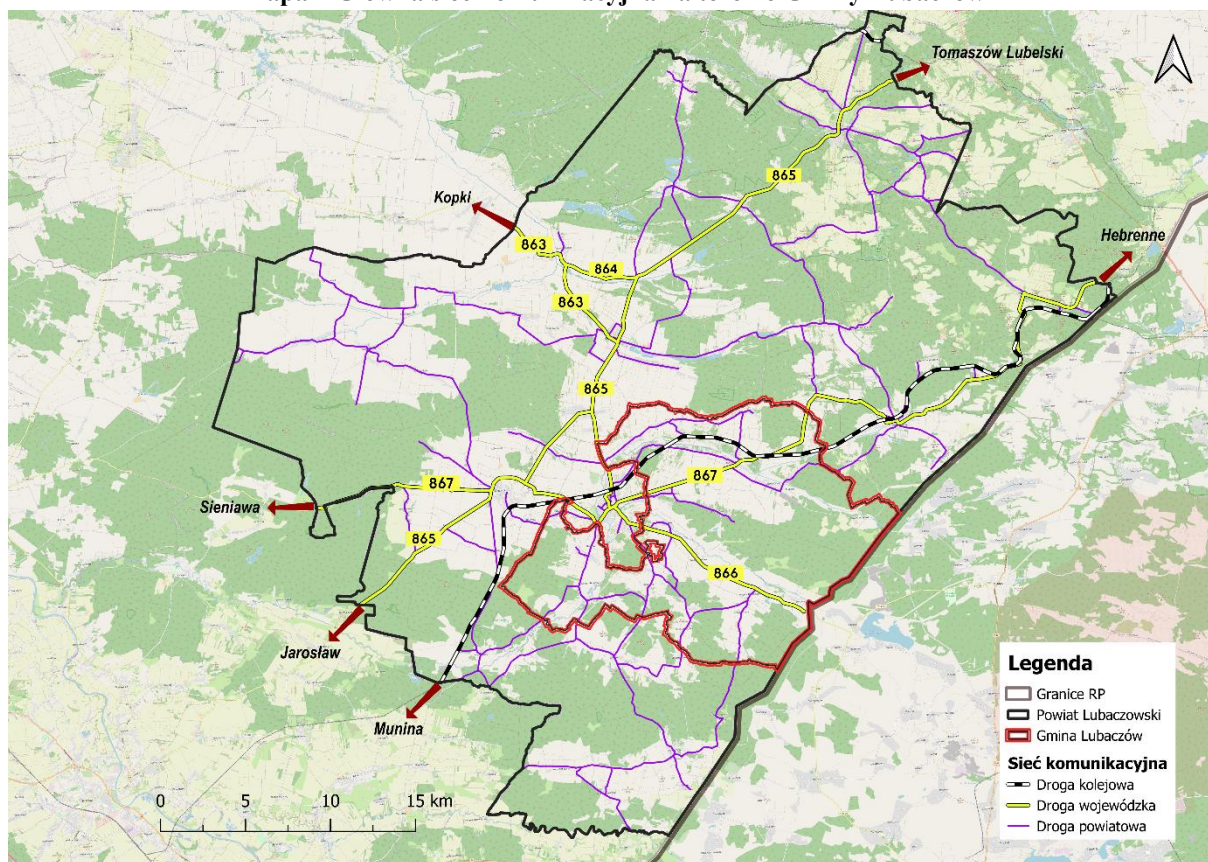
Niniejsza Strategia zapewnia koordynację przestrzenną wszelkich planowanych działań w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym.

4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Lubaczów wynika głównie z jej położenia geograficznego, środowiska naturalnego, a także otoczenia i powiązań z jednostkami sąsiednimi.

Gmina Lubaczów położona jest w południowo-wschodniej części Polski i graniczy: od północy z Miastem i Gminą Cieszanów oraz z Gminą Horyniec-Zdrój, od zachodu z Miastem i Gminą Oleszyce oraz z Miastem Lubaczów, natomiast od południa z Gminą Wielkie Oczy. Sieć dróg na terenie Gminy Lubaczów tworzą: droga wojewódzka nr 865 Jarosław–Bełżec, prowadząca do drogi krajowej nr 17 Warszawa–Hrebenne oraz droga wojewódzka nr 867 Sieniawa–Hrebenne, drogi powiatowe oraz gminne. Przez obszar gminy przebiega linia kolejowa nr 101. Jest to jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa łącząca stację Munina ze stacją Hrebenne. Z niewielkimi zmianami stanowi część dawnej Kolei Jarosławsko-Sokalskiej³¹ (mapa 1). Położenie Gminy Lubaczów względem większych ośrodków miejskich jest w znacznym stopniu niekorzystne – czas dojazdu do Biłgoraja i Przemyśla wynosi 1 godz., do Zamościa, Stalowej Woli i Rzeszowa około 1,5 godz., natomiast do pozostałych przedstawionych miast – ponad 2 godz. Na mapie 2 zaprezentowano czas dojazdu z Gminy Lubaczów do wybranych najbliższych ośrodków miejskich.

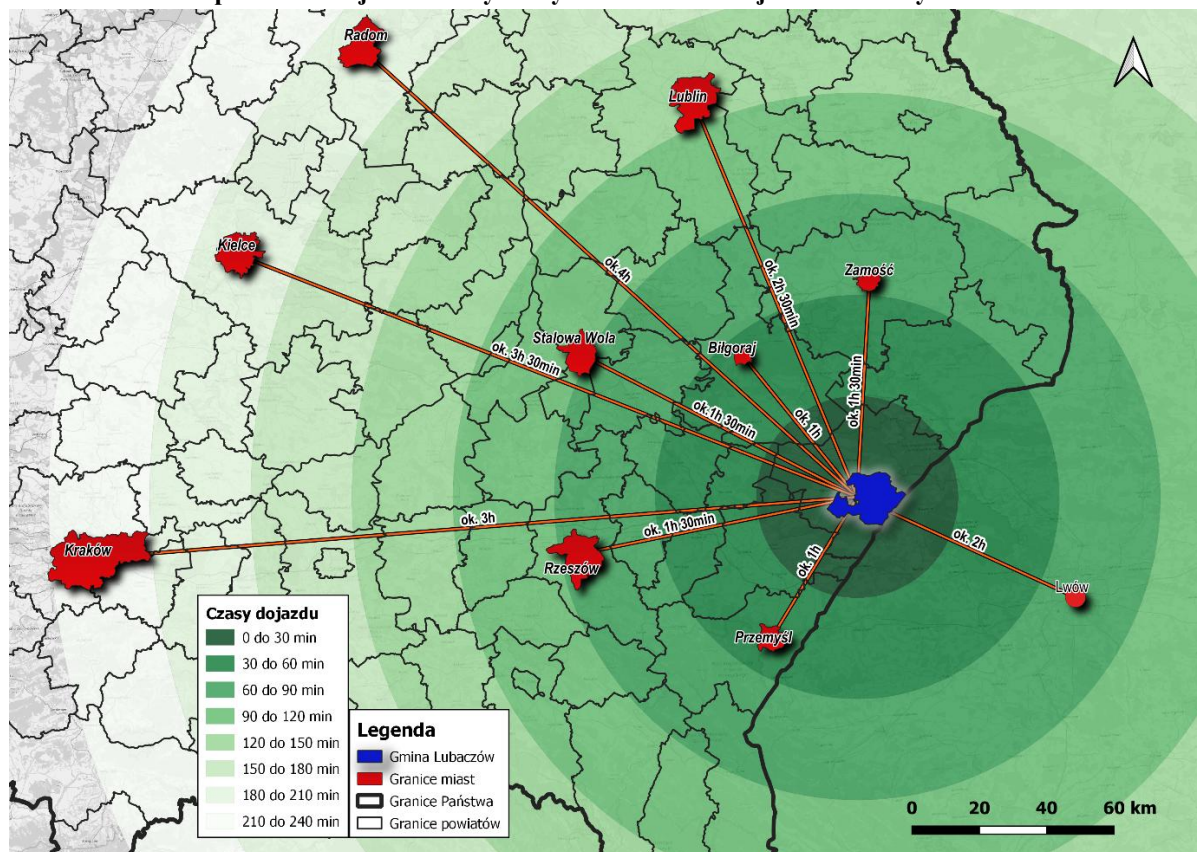
Mapa 1 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.gov.pl

³¹ PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., plk-sa.pl

Mapa 2 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

Gmina Lubaczów leży w obrębie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego i Kotliny Sandomierskiej. Doliny Lubaczówki i jej licznych dopływów, a także Sołotwy, Świdnicy i Smolinki rozcinają Płaskowyż na kilka wzniesień. Doliny rzeczne o przebiegu równoleżnikowym zbiegają się w rejonie Miasta Lubaczów i na południe od niego przechodzą w jedną szeroką dolinę Lubaczówki. Charakterystyczne położenie powiatu lubaczowskiego, z dala od dużych aglomeracji miejskich i liczne bogactwa naturalne sprawiają, że klimat tej ziemi jest wyjątkowy i specyficzny. Okoliczne tereny nastawione są głównie na rolnictwo i turystykę³².

44,2% obszaru gminy to użytki rolne, tereny leśne stanowią ok. 36,8% powierzchni gminy, a tereny zurbanizowane – 18,2%. Wody stojące oraz płynące przez teren gminy stanowią 0,8% powierzchni gminy. Na terenach gruntów ornych oraz łąk i pastwisk można zaobserwować różne siedliska przyrodnicze (łąkowo wodne, siedliska z agrocenozami). Środowisko użytków rolnych jest zajęte pod uprawy roślin użytkowych takich jak pszenica, kukurydza, ziemniaki, rzepak i inne. Lasy w Gminie Lubaczów znajdują się we wschodniej i południowo wschodniej części. Naturalne zbiorowiska leśne zostały przekształcone przez działalność człowieka. W większości przypadków, w znaczeniu fitosocjologicznym, zbiorowiska te można traktować jako zniekształcone lub fragmenty siedlisk.

Gmina Lubaczów powiązana jest z Miastem Lubaczów głównie poprzez usytuowanie w mieście siedziby gminnych władz samorządowych. Miasto Lubaczów stanowi centrum

³² Strona internetowa Urzędu Gminy Lubaczów, gminalubaczow.pl

usługowo-administracyjne dla obszaru gminy. Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy rzutują w sposób zasadniczy układy:

- terenów leśnych, rolnych i cieków wodnych;
- komunikacji drogowej i kolejowej;
- terenów osadniczych;
- zasoby i eksploatacja kopalin;
- przebiegi makroregionalnych linii: elektroenergetycznej 750 kV i gazociągów wysokoprężnych;
- marginalny udział obszarów chronionego krajobrazu.

Struktura przestrzenna lokalizacji obiektów administracji, infrastruktury społecznej i usług komercyjnych w mieście składa się z dużego skupiska usług i instytucji w centrum miasta oraz ciągów usługowych wzdłuż głównych ulic. Również na obszarze wiejskim układ osadniczy rozwinął się wzdłuż dróg. W zakresie infrastruktury społecznej kluczowy jest rozwój, który zgodnie z celami strategicznymi i kierunkami działań skupia się na poprawie jakości oferowanych usług i dostępności mieszkańców gminy. Modernizacja i rozbudowa istniejących obiektów powinna wynikać z lokalnych uwarunkowań i potrzeb społeczności lokalnej. Budowa nowych elementów infrastruktury powinna towarzyszyć rozwojowi zabudowy mieszkaniowej. Najintensywniejszy rozwój zabudowy powinien odbywać się w szczególności w Młodowie, Dąbrowie, Lisich Jamach, Szczutkowie i Baszni Dolnej ze wskazaniem rozwoju zabudowy mieszkaniowej, w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych mieszkańców gminy. Gmina Lubaczów jest również predysponowana do rozwoju funkcji gospodarczych i w tym celu istotne będzie wspieranie istniejących przedsiębiorców oraz wyznaczanie nowych terenów inwestycyjnych. Zarówno rozwój zabudowy jak i wyznaczanie stref inwestycyjnych powinny przebiegać w sposób planowy i rozsądny, biorąc pod uwagę priorytet ochrony przed zabudową nowych terenów na rzecz zagospodarowywania terenów już zagospodarowanych, na zasadzie uzupełnień bądź kontynuacji zabudowy, z zapewnieniem infrastruktury technicznej i dostępu do transportu zbiorowego, w odpowiedniej odległości od usług publicznych i z zielenią. Istotna jest zasada koncentracji zabudowy oraz jej racjonalne planowanie, zgodne z prognozą demograficzną, która w perspektywie do 2040 r. uwzględnia wzrost liczby mieszkańców w gminie.

Obszar gminy posiada walory przyrodnicze o bardzo dużej przydatności. Atrakcyjny krajobraz, położenie w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo, sąsiedztwo Roztocza predysponują gminę do rozwoju funkcji turystycznej, zarówno letniej jak i zimowej. Lasy występujące na terenie gminy stanowią ogromny potencjał dla rozwoju różnych form wypoczynku i turystyki. Niezwykle istotne będzie wzmocnienie potencjału turystycznego i rekreacyjnego poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej, ochronę i promocję walorów przyrodniczych i kulturowych, a także tworzenie ścieżek edukacyjno-przyrodniczych, szlaków turystycznych oraz infrastruktury wspierającej agroturystykę.

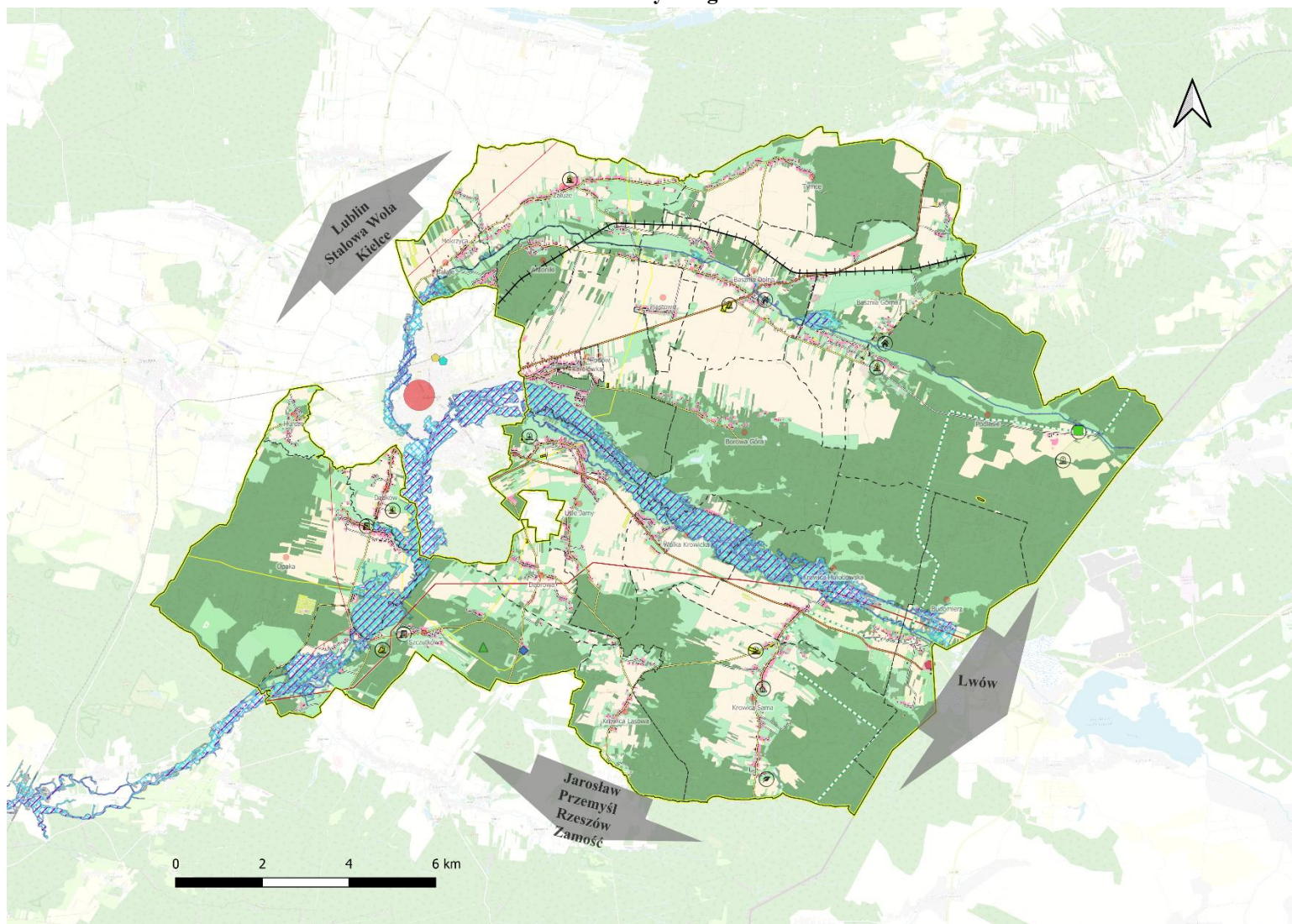
Celem Strategii jest wskazanie przyszłych kierunków rozwoju gminy, a działania zaplanowane w ramach jej realizacji mają przyczynić się do podniesienia jakości życia mieszkańców gminy. Planowanie dalszego rozwoju opiera się na potrzebach mieszkańców oraz

na uwarunkowaniach przestrzennych danego obszaru. Biorąc pod uwagę uwarunkowania gminy wynikające z jej położenia, głównym kierunkiem rozwojowym powinno być wzmacnianie funkcji osiedleńczej poprzez zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych na wysokim poziomie, bezpiecznych przestrzeni, w tym do aktywnego wypoczynku oraz rekreacji, a także poprzez dalszy rozwój gospodarczy przy jednoczesnej dbałości o środowisko naturalne oraz ład przestrzenny.

Polityka przestrzenna oparta na zasadzie zrównoważonego rozwoju Gminy Lubaczów przez właściwe przeznaczenie i użytkowanie terenu dla prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego obszaru, jest jednym z kluczowych wyzwań strategicznych jakie stoją przed gminą w najbliższych latach. Interwencja polityki przestrzennej ukierunkowana będzie na zwiększenie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój rynku pracy poprzez wspomaganie przedsiębiorczości oraz rozwój funkcji gospodarczych o ponadlokalnym obszarze oddziaływania. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych na obszarze. Jednym z najsilniejszych atrybutów jakości życia jest dostępność do szeroko rozumianej infrastruktury komunalnej, w tym technicznej, dlatego też działania i projekty strategiczne są w niniejszej Strategii mocno akcentowane. Ważnym elementem rozwoju tego obszaru jest wspieranie aktywności i integracji mieszkańców, a więc tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznych zawierających komponenty rekreacyjne. Istotne jest, aby takie przestrzenie kształtowane były na terenie gminy, przy jednoczesnym zachowaniu różnorodnych walorów historycznych i przyrodniczych.

Na mapie 3 przedstawiono uwarunkowania Gminy Lubaczów z wyszczególnieniem sieci osadniczej, sieci komunikacyjnej, pokrycia terenu, sieci wodnej oraz wybranych elementów dziedzictwa kulturowego i historycznego. Natomiast na mapie 4 zaprezentowano obiekty kultury wraz z wybranymi elementami dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz najważniejsze usługi publiczne znajdujące się w Gminie Lubaczów.

Mapa 3 Gmina Lubaczów – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego

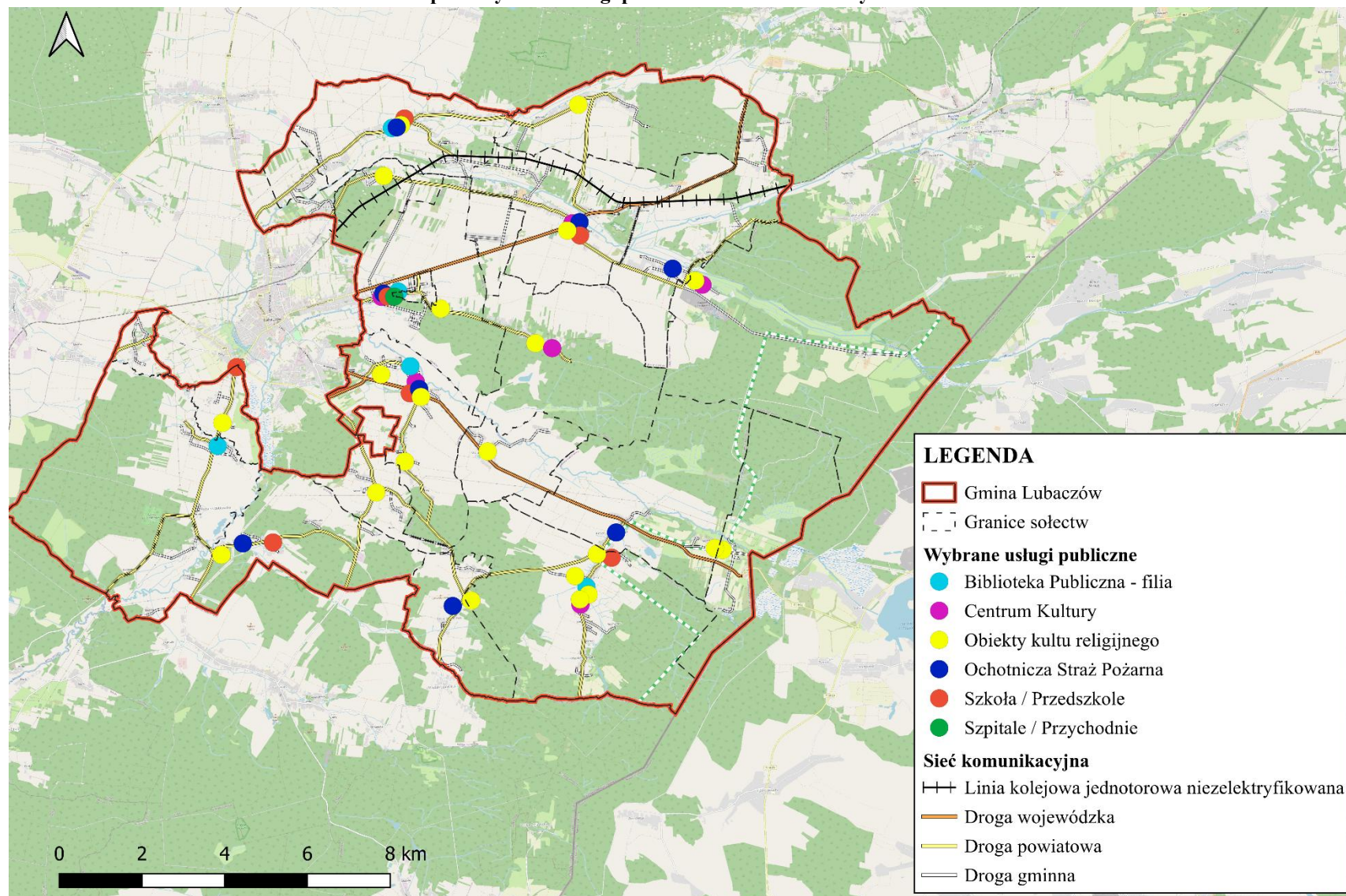
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ogólnodostępnych danych i portalów mapowych

Rysunek 1 Legenda do treści mapy: Gmina Lubaczów – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego

LEGENDA	
	Gmina Lubaczów
	Granice miejscowości
Obszary funkcjonalno-przestrzenne	
	Istniejąca sieć osadnicza
	Tereny istniejącej zabudowy
	Lasy i zadrzewienia
	Roślinność trawiasta
	Grunty orne
	Cmentarze
	Sady
Uwarunkowania wodne	
	Wody powierzchniowe
	Obszar zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym 0,2%
	Obszar szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym 1%
	Obszar szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym 10%
	Cieki wodne i kanały
Infrastruktura techniczna	
	Gazociąg o znaczeniu regionalnym
Linie energetyczne	
	Najwyższego napięcia
	Wysokiego napięcia
Lokalny układ komunikacyjny – główne korytarze i elementy sieci transportowej	
	Drogi wojewódzkie
	Drogi powiatowe
	Drogi gminne
	Linia kolejowa jednotorowa nieelektryfikowana nr 101
	Szlak rowerowy Green Velo
	Drogowe przejście graniczne
	Dworzec autobusowy
	Dworzec pkp
	Relacje transportowe MOF o znaczeniu regionalnym i międzyregionalnym
Zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego	
	Budynek
	Cerkiew
	Cmentarz
	Kościół
	Park
	Gorzelnia w Hucie Kryształowej
Struktura sieci osadniczej wg hierarchii	
	Ośrodek powiatowy – ośrodek lokalny – siedziba gminnych władz samorządowych
	Pozostałe ośrodki - sołectwa

Źródło: Opracowanie własne

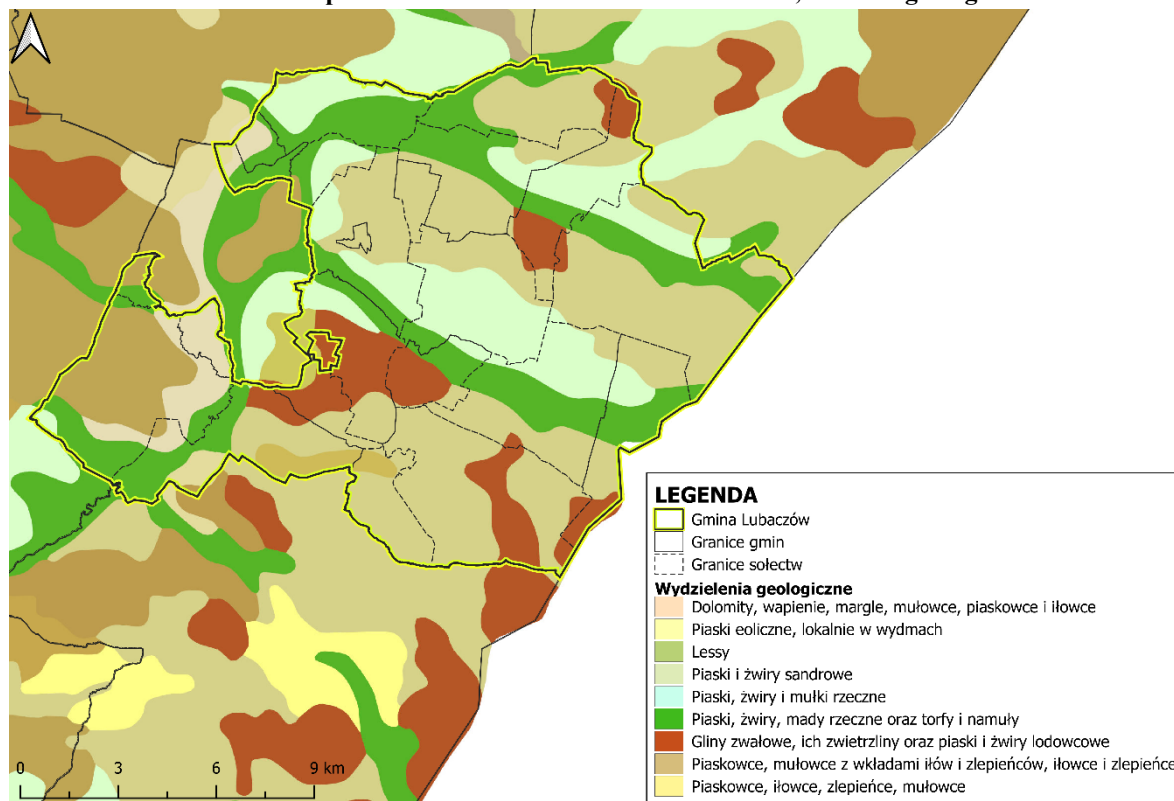
Mapa 4 Wybrane usługi publiczne na terenie Gminy Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

Gmina Lubaczów położona jest w obrębie Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, który najbardziej jest urzeźbiony w południowo-wschodniej części gminy. Różnice wysokości przekraczają 15 m, spadki dochodzą do 10%, lokalnie więcej. Doliny rzek Lubaczówki, Sołotwy, Świdnicy i Smolinki rozdzielają Płaskowyż w obrębie gminy na kilka wzniesień. Doliny rzeczne o przebiegu równoleżnikowym zbiegają się w rejonie Miasta Lubaczów i na południe od niego przechodzą w jedną szeroką dolinę Lubaczówki. Na terenie Gminy Lubaczów występują gleby: bielcowe i pseudobielcowe, brunatne, czarne ziemie właściwe i zdegradowane, mady, gleby mułowo-torfowe, torfowe oraz gleby murszowo-mineralne. Budowę geologiczną Gminy Lubaczów przedstawiono na mapie 5.

Mapa 5 Gmina Lubaczów – uwarunkowania, budowa geologiczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

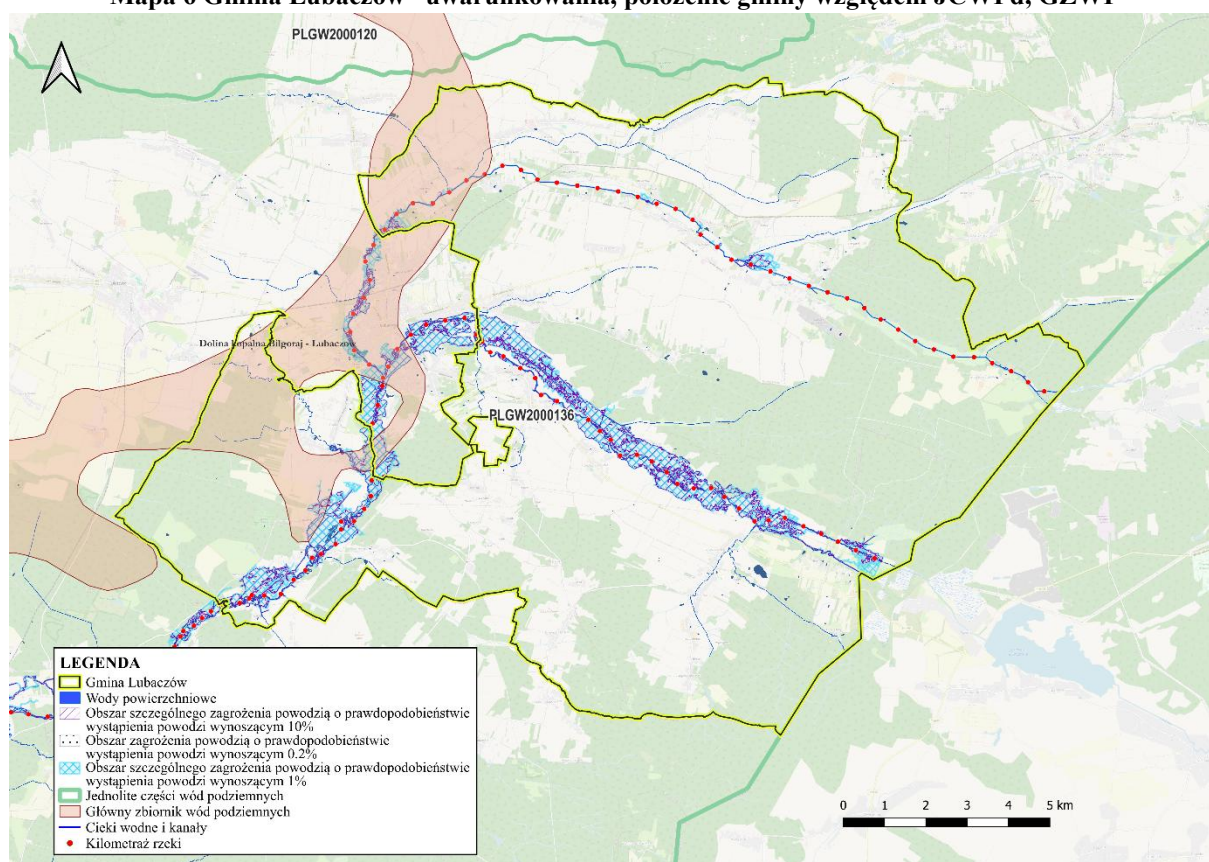
Najważniejszym ciekim znajdującym się w gminie jest rzeka Lubaczówka, która jest dopływem Sanu. Prawobrzeżnym dopływem rzeki Lubaczówki jest Sołotwa. Południkowy układ Lubaczówki i Sołotwy dzieli obszar gminy na zróżnicowane hydrograficznie części: zachodnią – mniejszą i wschodnią – większą. W części zachodniej – uboższej hydrograficznie – Lubaczówka otrzymuje jeden większy dopływ – Przerwę. Część wschodnia jest bogata pod względem hydrograficznym, z uwagi na liczne ciek wodne rozcinające szerokimi, równoleżnikowymi dolinami teren Płaskowyżu Tarnogrodzkiego na kilka części. Oprócz Sołotwy i Lubaczówki, głównymi ciekami w części wschodniej gminy są: Smolinka, Papiernia, Świdnica, Glinianka, Baszenka oraz Radrużka. Lewostronne dopływy Lubaczówki to Młaga i Zamiła z Czyrtyszem.

W zachodniej części Gminy Lubaczów znajduje się fragment czwartorzędowego zbiornika wód podziemnych Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 428, określany potocznie jako „Dolina Kopalna Biłgoraj – Lubaczów”. Ochrona zasobów wodnych zbiornika nr 428

obejmuje dwa zagadnienia: wielkość strefy ochronnej zbiornika oraz sposób zagospodarowania terenu w obrębie zbiornika i jego strefy ochronnej. Zbiornik na większości obszaru charakteryzuje się słabą izolacyjnością wód podziemnych od powierzchni terenu i z tego względu wymaga ustalenia strefy ochronnej. Podstawowym kryterium dla wyznaczenia strefy ochronnej jest przedział czasowy przepływu wody w gruncie zarówno poziomy jak i pionowy.

Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie Gminy Lubaczów stwierdzono obszary szczególnie zagrożone powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie, czyli wynosi raz na 10 lat (Q10%), średnie, czyli wynoszące raz na 100 lat (Q1%) oraz o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, raz na 500 lat (Q0,2%). Największe zagrożenie powodziowe stwarzają rzeki Lubaczówka oraz Sołotwa, ze swoimi dopływami (mapa 6).

Mapa 6 Gmina Lubaczów– uwarunkowania, położenie gminy względem JCWPd, GZWP

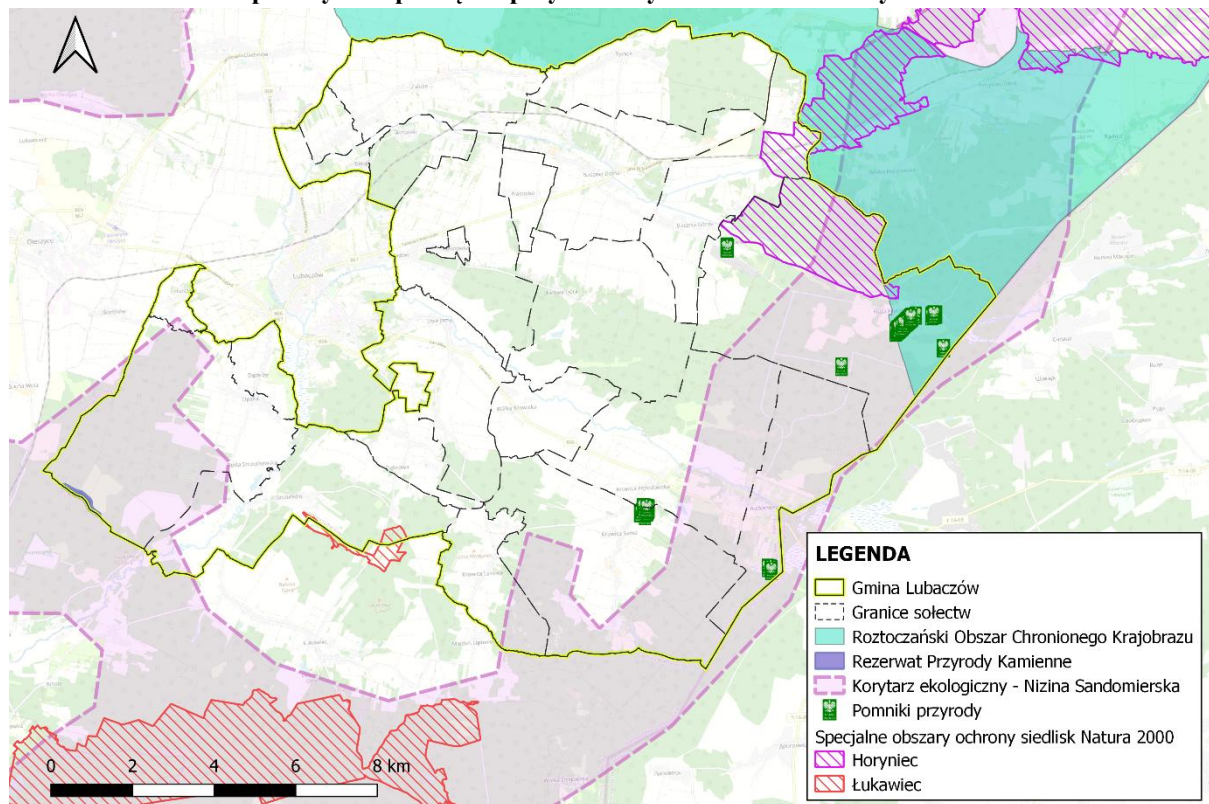
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych i Hydroportalu isok.gov.pl

Na obszarze Gminy Lubaczów zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody:

- Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu;
- Rezerwat Przyrody Kamienne;
- obszar Natura 2000 Łukawiec;
- obszar Natura 2000 Horyniec;
- 15 pomników przyrody;
- 6 użytków ekologicznych.

Mapa 7 stanowi graficzne zobrazowanie form ochrony przyrody na terenie Gminy Lubaczów.

Mapa 7 System powiązań przyrodniczych na terenie Gminy Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

Aspiracją rozwojową Gminy Lubaczów jest zapewnienie wysokiej jakości życia swoim mieszkańcom i stanie się miejscem, w którym ludzie chcą mieszkać i być aktywni zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej. Realizacja tej aspiracji jest możliwa przy zachowaniu ładu przestrzennego, m.in.: poszanowania dla ochrony środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu, ale także wyznaczaniu terenów inwestycyjnych, gdzie możliwy jest rozwój funkcji gospodarczych, w tym usługowych i mieszkalnictwa. Istotne jest również tworzenie miejsc aktywności społecznej, takich jak funkcjonalnie zagospodarowane przestrzenie publiczne do wspólnego spędzania czasu – centra miejscowości oraz poprzez m.in. modernizację i zagospodarowanie terenów zielonych (np. parków, skwerów, terenów rekreacyjnych) w sposób sprzyjający mieszkańcom i turystyce, wprowadzenie zasad estetyki przestrzennej poprzez uporządkowanie małej architektury i spójnej organizacji przestrzeni publicznych, rozbudowa ścieżek rowerowych oraz infrastruktury pieszej, w tym dostosowanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, usprawnienie transportu i integracja różnych środków transportu, a także planowanie nowych osiedli mieszkaniowych z odpowiednim dostępem do infrastruktury społecznej i usług. Dodatkowo położenie przy granicy z Ukrainą oraz w pobliżu autostrady A-4 może wpływać znacząco na rozwój obszaru oraz gospodarcze wykorzystanie jego potencjałów: naturalnego i kulturowego. Mieszkańcy pobliskich miast mogą stać się potencjalnymi odbiorcami oferty wypoczynkowej i kulturalnej oraz produktów i usług oferowanych na obszarze gminy.

Polityka przestrzenna oparta na zasadzie zrównoważonego rozwoju Gminy Lubaczów przez właściwe przeznaczenie i użytkowanie terenu dla prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego gminy, jest jednym z kluczowych wyzwań strategicznych jakie stoją przed gminą w ciągu najbliższych lat. Interwencja polityki przestrzennej ukierunkowana będzie na zwiększenie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój rynku pracy poprzez wspomaganie przedsiębiorczości oraz rozwój funkcji gospodarczych o lokalnym i ponadlokalnym obszarze oddziaływania. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych w gminie. Obszar gminy jest predysponowany do zwiększenia powierzchni terenów pod zabudowę mieszkaniową, a w szczególności zabudowę wielorodzinną. Gmina Lubaczów może być rozpatrywana jako opcja miejsca zamieszkania przez obecnych mieszkańców powiatu lubaczowskiego, jak i sąsiednich miast. Warunkiem przyciągnięcia nowych mieszkańców jest wysoka jakość oferowanych usług, przestrzeni i środowiska.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy pozwala na zrównoważony rozwój zwartej zabudowy na obszarach już zagospodarowanych. Jak wskazano na mapie 10 *Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Lubaczów*, w docelowej strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy powinny zostać zachowane duże kompleksy leśne, a zabudowa mieszkaniowa, usługowa i przemysłowa powinny być rozwijane wokół istniejącej zabudowy. Gmina Lubaczów charakteryzuje się zróżnicowanym układem przestrzennym, co wiąże się z potrzebą kontrolowanego rozwoju terenów zabudowanych i zapobiegania rozpraszaniu się zabudowy. Procesy społeczno-gospodarcze, trendy demograficzne oraz zmiany prawne dotyczące planowania przestrzennego wskazują na kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym obszaru Gminy Lubaczów. Dodatkowymi czynnikami wpływającym na zmiany demograficzne oraz potrzeby w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej będą procesy rozwojowe i inwestycyjne związane z wdrażaniem założeń niniejszego dokumentu. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej, powstanie nowych terenów rekreacyjnych oraz poprawa jakości usług publicznych przyczynią się znacznie do poprawy jakości życia w gminie. Najważniejszym efektem tego procesu powinno być zatrzymanie w gminie ludzi młodych i poprawa struktury demograficznej.

Zgodnie z art. 3 ust. 10 *Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wrysów* (Dz. U. z 2023 r. poz. 2758 z późn. zm.): *Dopuszcza się określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową (...), jeżeli jest to uzasadnione szczególnymi potrzebami w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej określonymi w strategii rozwoju gminy (...).* Jak wykazano w powyższym akapicie, korzystna prognoza ludności Gminy Lubaczów oraz planowany na terenie gminy rozwój społeczny i gospodarczy będzie wymagał rozwoju, ale też spowoduje rozwój w wymiarze przestrzennym, w tym zwiększone zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową. Szereg czynników, takich jak: rosnąca liczba podmiotów gospodarczych, realizacja planowanych inwestycji i utworzenie nowych miejsc pracy, spowoduje wzrost liczby mieszkańców gminy.

Ustalenia i rekomendacje dla kształtowania polityki przestrzennej Gminy Lubaczów na najbliższe lata to m.in.:

- a) Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu:
- Kształtowanie zabudowy i zagospodarowania terenów objętych formami ochrony przyrody zgodnie z zapisami zawartymi w aktach prawnych o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu tych form ochrony przyrody oraz planami ochrony.
 - Wsparcie i promocja zrównoważonej turystyki, w tym agroturystyki jako formy umiarkowanego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo.
 - Ochrona środowiska naturalnego i harmonizowanie rozwoju przestrzennego z walorami tego środowiska.
 - Zapewnienie odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnych na terenach zurbanizowanych umożliwiających infiltrację i retencję wód opadowych.
 - Prowadzenie działań zwiększających naturalną retencję wody.
 - Ochrona terenów rolnych i leśnych, terenów położonych wzdłuż cieków wodnych i jezior oraz obszarów na przebiegu zielonych korytarzy ekologicznych przed zabudową.
- b) Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:
- Budowanie poczucia lokalnej tożsamości, pozytywnej identyfikacji i dumy z miejsca zamieszkania, oparte na wspólnym systemie wartości i zasobach kulturowych.
 - Poprawa stanu technicznego oraz rewaloryzacja otoczenia obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków lub cechujących się wysoką wartością kulturową, ale nie objętych ochroną prawną, z zastosowaniem tradycyjnych materiałów oraz zachowaniem historycznej formy architektonicznej i urbanistycznej.
 - Dokumentowanie, zachowanie, ochrona i propagowanie wartości dziedzictwa kulturowego.
- c) Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej:
- Rozwój zabudowy powinien następować w oparciu o istniejące i projektowane ciągi komunikacyjne. Nowe inwestycje powinny być lokalizowane przede wszystkim w zasięgu terenów, na których już istnieje infrastruktura techniczna lub jest planowana do realizacji w najbliższych latach. Ponadto rozwój zabudowy powinien następować poprzez sukcesywne powiększanie terenów już zabudowanych zgodnie z zasadą koncentracji i nierozpraszania zabudowy.
 - Kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności.
 - Zwiększenie strefy przeznaczonej pod zabudowę jednorodzinną i wielorodzinną.
 - Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
 - Wyznaczanie nowych terenów produkcyjnych, przemysłowych i magazynowych na terenach do tego dostosowanych oraz przy wykorzystaniu rozwiązań minimalizujących negatywne oddziaływanie tych obiektów na tereny o innych funkcjach.

- Polityka przestrzenna powinna prowadzić do tworzenia licznej grupy większych gospodarstw rolnych, które będą wyspecjalizowane w zróżnicowanych rodzajach produkcji rolnej, zdolne do wprowadzania postępu i stosowania nowych technologii.
 - Ochrona zwartych kompleksów rolnych i leśnych na obszarze wiejskim gminy.
- d) Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu *Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.):
- Przestrzeganie przepisów prawa, zapisów dokumentów planistycznych gminy oraz uwzględnianie uwarunkowań przestrzennych i środowiskowych gminy przy wyznaczaniu lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych.
- e) Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego:
- Przestrzeganie przepisów prawa, zapisów dokumentów planistycznych gminy oraz uwzględnianie uwarunkowań przestrzennych i środowiskowych gminy przy wyznaczaniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.
- f) Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej:
- Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej gminy oraz powiązań ponadlokalnych, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu. Należy również stopniowo zastępować napowietrzne linie energetyczne niskiego napięcia kablowymi liniami podziemnymi.
 - Ścisłe połączenie rozwoju przestrzennego z:
 - rozbudową systemu transportu (sieć dróg publicznych, sieć dróg rowerowych, sieć transportu zbiorowego),
 - rozwojem sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,
 - systemem odbioru i wywozu odpadów (śmieci) z rozwojem selektywnej zbiórki, odpadów komunalnych,
 - dostarczaniem energii elektrycznej i gazu,
 - systemem łączności sieci internetowej.
 - Instalacja odnawialnych źródeł energii i tworzenie infrastruktury umożliwiającej jej magazynowanie i wykorzystywanie na własne potrzeby.
 - Prowadzenie działań skłaniających do korzystania z transportu publicznego – parkingi P&R w węzłach przesiadkowych, ograniczenie czasu parkowania lub wprowadzenie opłat parkingowych w celu równoważenia popytu i podaży miejsc parkingowych.
 - Rozwój usług wyższego rzędu dla teraźniejszych i przyszłych mieszkańców.
 - Rozwój i modernizacja bazy usług publicznych.
 - Udostępnienie i wykreowanie funkcjonalnych i estetycznych terenów przestrzeni publicznej.
 - Rozwój agroturystyki oraz usług sportu, wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców, odwiedzających i turystów.
- g) Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW:
- Przestrzeganie przepisów prawa, zapisów dokumentów planistycznych gminy oraz uwzględnianie uwarunkowań przestrzennych i środowiskowych gminy przy

wyznaczaniu lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW.

- W celu przeciwdziałania konfliktom społecznym – lokalizacja dużych instalacji OZE powinna być zgodna ze strefami wskazanymi w Planie Ogólnym, które domyślnie będą umożliwiały lokalizację OZE, bądź innymi strefami, które będą wprost umożliwiały lokalizację OZE.
- h) Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:
- Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z zapisami *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) oraz *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 z późn. zm.).
- i) Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej:
- Wykorzystanie na cele inwestycyjne terenów zdegradowanych i posiadających niską przydatność rolniczą.
 - Przestrzeganie przepisów prawa w zakresie kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, w tym zachowanie wysokiej jakości gruntów rolnych i leśnych oraz ich efektywne wykorzystanie w produkcji.
 - Rozwój i upowszechnianie rolnictwa ekologicznego jako szansy rozwoju małych gospodarstw rolnych.
- j) Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji:
- Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie.
 - Adaptacja i ponowne wykorzystanie terenów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Wskazane rekomendacje dla realizacji polityki przestrzennej Gminy Lubaczów realizowane są m.in. poprzez działania oraz projekty strategiczne wskazane w niniejszym dokumencie *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*.

Należy pamiętać, że do instrumentów wdrażania polityki przestrzennej należało studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP), które jest dokumentem określającym politykę przestrzenną i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, uwzględniającym uwarunkowania (czyli czynniki i ograniczenia) rozwoju przestrzennego. Obecnie jednak następuje gruntowna reforma obowiązującego od 22 lat systemu planowania przestrzennego. Gmina do 2026 r. musi ustalić plan ogólny, który ma zastąpić studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Nowelizacja ustawy o planowaniu przestrzennym weszła w życie w dniu 24 września 2023 r. Jednym z najważniejszych rozwiązań reformy systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego jest uchylenie przepisów upoważniających do wydawania studium uwarunkowań i kierunków

zagospodarowania przestrzennego gminy – rolę studium w zakresie określenia ram polityki przestrzennej ma spełniać Strategia Rozwoju Gminy. Ogólny kierunek polityki przestrzennej przyjęty w Strategii będzie podlegał doprecyzowaniu i przełożeniu na konkretne normy dotyczące zagospodarowania przestrzennego w planie ogólnym (schemat zagospodarowania przestrzeni), a następnie w ramach rozstrzygnięć podejmowanych w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy. Obecnie podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów, które zostało przyjęte uchwałą Nr LXII/583/2023 Rady Gminy w Lubaczowie w dniu 6 września 2023 r.

Podstawowym zaś narzędziem polityki przestrzennej gminy są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Gmina Lubaczów posiada 33 obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Powierzchnia objęta obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2023 r. wynosiła 9 959,13 ha, co stanowi około 49,0% powierzchni całkowitej gminy. W obszarach, gdzie gmina nie posiada obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tj. dla 51% powierzchni gminy, wydawane są decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego³³.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału gminy z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy została przedstawiona za pomocą map uwarunkowań oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej (mapy 8–10).

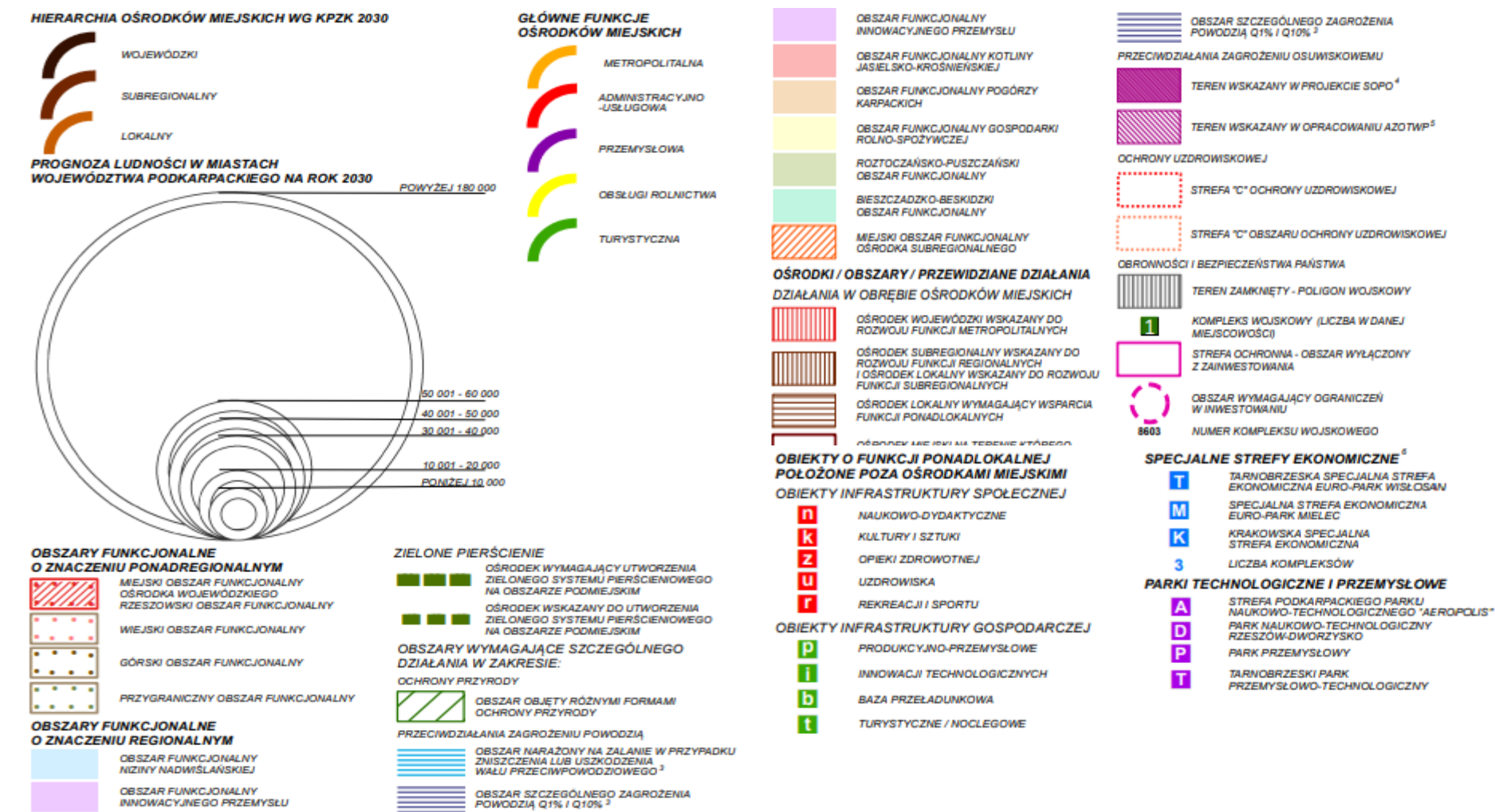
³³ *Raport o stanie Gminy Lubaczów za rok 2022*, strona internetowa Urzędu Gminy Lubaczów, gminalubaczow.pl

Mapa 8 Fragment mapy z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030: struktura funkcjonalno-przestrzenna

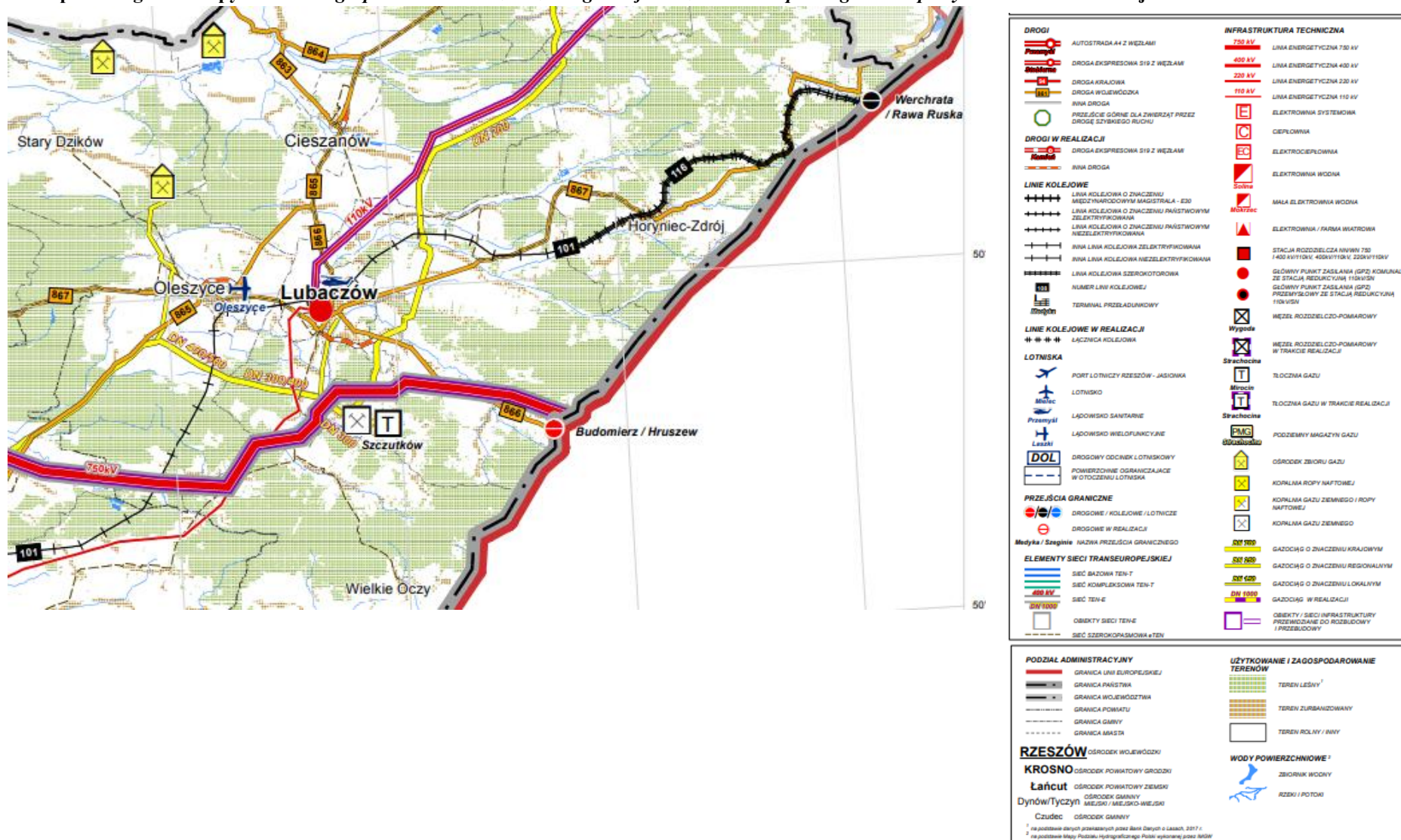
Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Rysunek 2 Legenda do treści mapy z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030: struktura funkcjonalno-przestrzenna

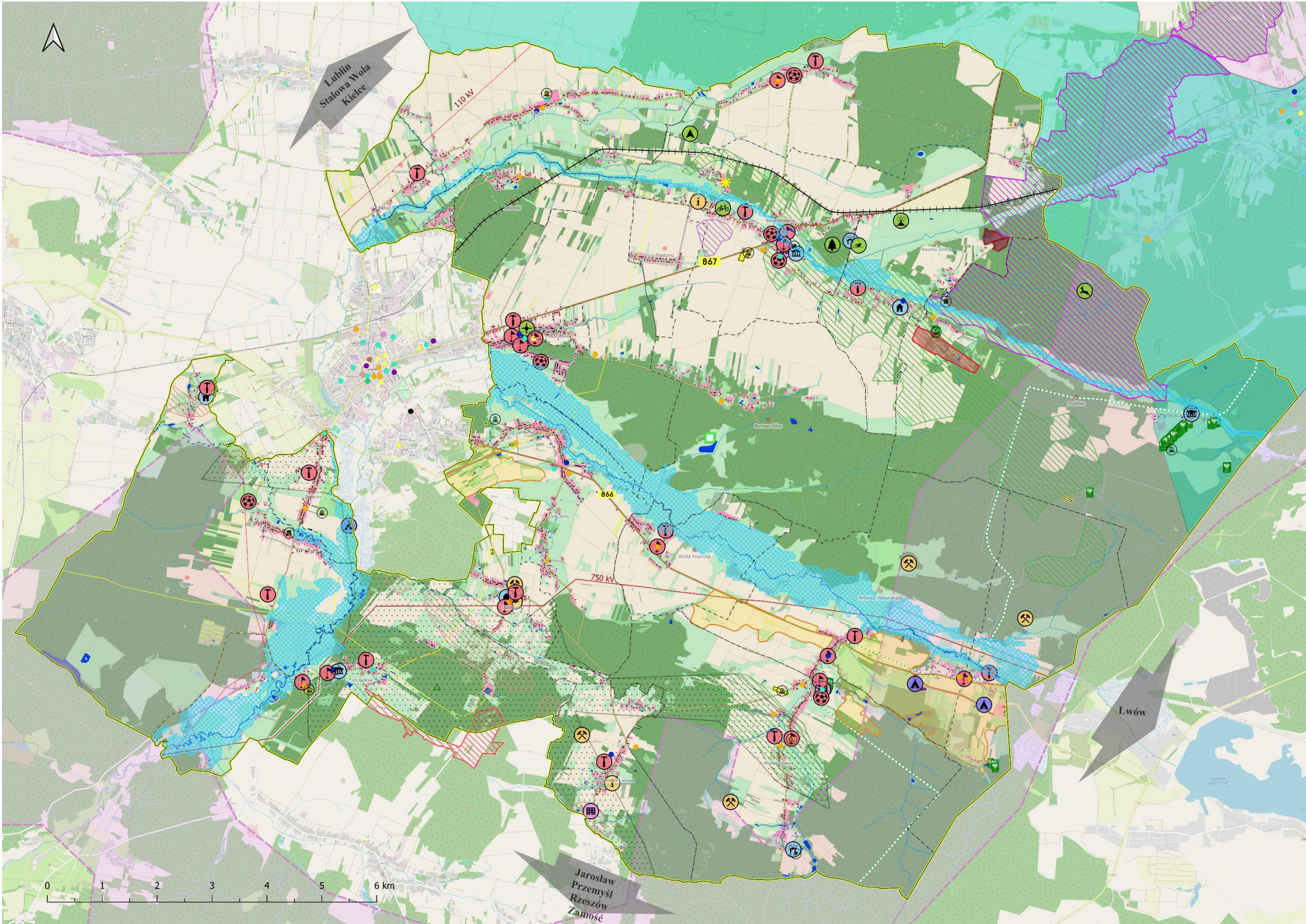
Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Mapa 9 Fragment mapy z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030: komunikacja i infrastruktura techniczna

Źródło: Załącznik graficzny do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Mapa 10 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 3 Legenda do treści mapy: Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań

4.2.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to określone obszary, na których zidentyfikowano bariery rozwojowe lub zasoby i potencjały istotne dla danego regionu.

Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* oraz uwzględnionych w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030*, znajdują się:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją;
- Wschodnia Polska.

Gmina Lubaczów została zakwalifikowana do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz do Wschodniej Polski.

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa – lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie – znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej (rysunek 4).

Interwencje realizowane w ramach programu powinny być w szczególności skoncentrowane na poprawie warunków rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu trwałych i dobrych jakościowo miejsc pracy oraz poprawie atrakcyjności inwestycyjnej województw wschodniej Polski. Wpłynie to w efekcie na podniesienie konkurencyjności regionalnych gospodarek oraz długofalowe pobudzenie aktywności gospodarczej³⁴. Gmina Lubaczów z uwagi na położenie w województwie podkarpackim wpisuje się w OSI Polska Wschodnia, wskazanym na poziomie krajowym.

³⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

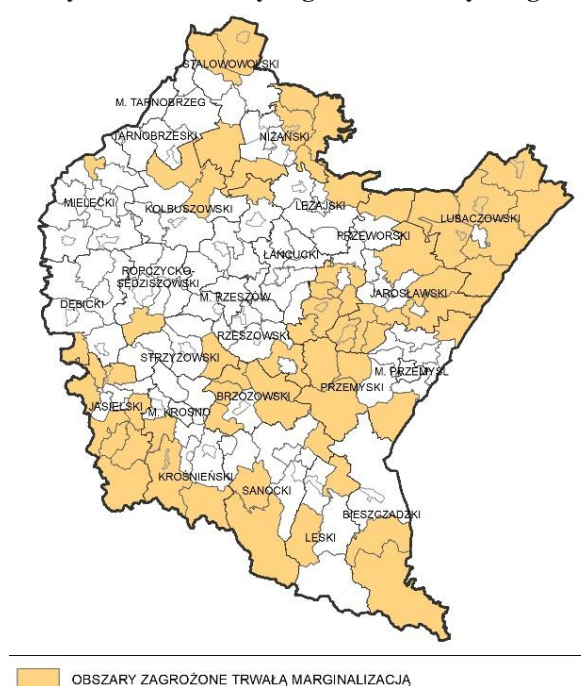
Rysunek 4 Terytorialny zasięg programu OSI Wschodnia Polska

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Obszarami o największej koncentracji problemów rozwojowych i w największym stopniu zagrożonymi trwałą marginalizacją są skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast. Obszary te cechują się peryferyjnym położeniem poza obszarami największych aglomeracji i słabą dostępnością transportową. Na rysunku 5 przedstawiono obszary zagrożone trwałą marginalizacją, do których została zaliczona Gmina Lubaczów.

Rysunek 5 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 wyznacza następujące obszary strategicznej interwencji w województwie:

- subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne;
- miasta powiatowe i małe;
- Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny;
- obszary wiejskie;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie;
- obszar Bieszczad;
- obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Gmina Lubaczów wpisuje się w następujące priorytety regionalnych OSI:

- 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego;
- 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju;
- 7.4. Obszary wiejskie.

Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego, w tym dwa kierunki działań, w który wpisuje się Gmina Lubaczów:

7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie

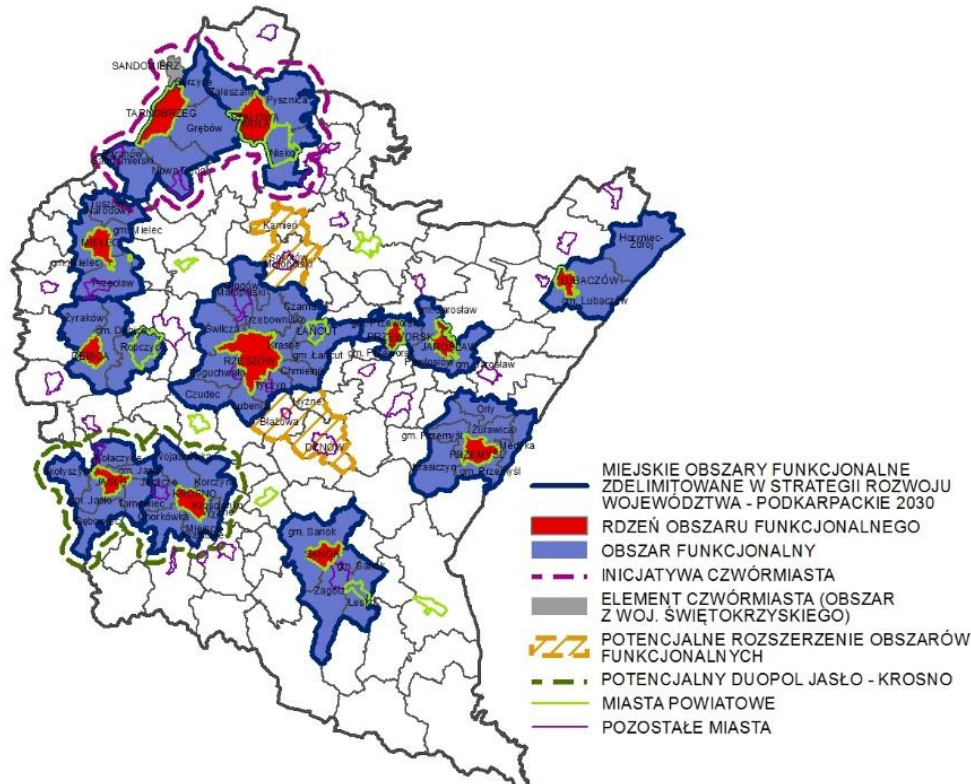
Potencjał gospodarczy ośrodków miejskich (rysunek 6) jako biegunów wzrostu uzależniony jest m.in.: od zakresu realizowanych usług publicznych, jakości systemu nauki i oświaty, poziomu rozwoju gospodarczego w tym rynku pracy, dostępności komunikacyjnej oraz atrakcyjności oferty inwestycyjnej, oddziaływania rdzenia na obszary funkcjonalne i wiejskie. Potencjał gospodarczy biegunów wzrostu uzależniony jest również od ich zasobów endogenicznych. W *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* wskazano gminy Lubaczów i Horyniec-Zdrój oraz Miasto Lubaczów jako MOF Lubaczów. W związku z tym w dniu 21 grudnia 2021 r. zawarto Porozumienie celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. Miasto Lubaczów jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych posiada potencjał do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Wspierać należy sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Miasto Lubaczów posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej, a także dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie. Dla obszaru Roztocza przewiduje się opracowanie i wdrożenie programu rozwoju wspólnie z Województwem Lubelskim.

Do głównych zadań miejskich obszarów funkcjonalnych będzie należeć między innymi:

- wzmacnianie sieci ciążen grawitacyjnych miast regionu stanowiących szansę do stworzenia sieci stymulowania przepływu procesów rozwojowych;
- rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej;

- wspieranie rozwoju strefy działalności gospodarczej w kierunku powstawania i efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw wraz z oddziaływaniem na obszary wiejskie;
- kreowanie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie wartości PKB poprzez rozwój sektora usług i przedsiębiorstw;
- dywersyfikacja gospodarki biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych celem wzmocnienia funkcji gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwego okresu regresu gospodarczego w wymiarze ponadregionalnym;
- zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy i Słowacji;
- wprowadzenie w ośrodkach miejskich rozwiązań wpisujących się w ideę *Smart City*;
- kształtowanie miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei: „zielone miasta”;
- wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego.

Rysunek 6 Miejskie obszary funkcjonalne

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

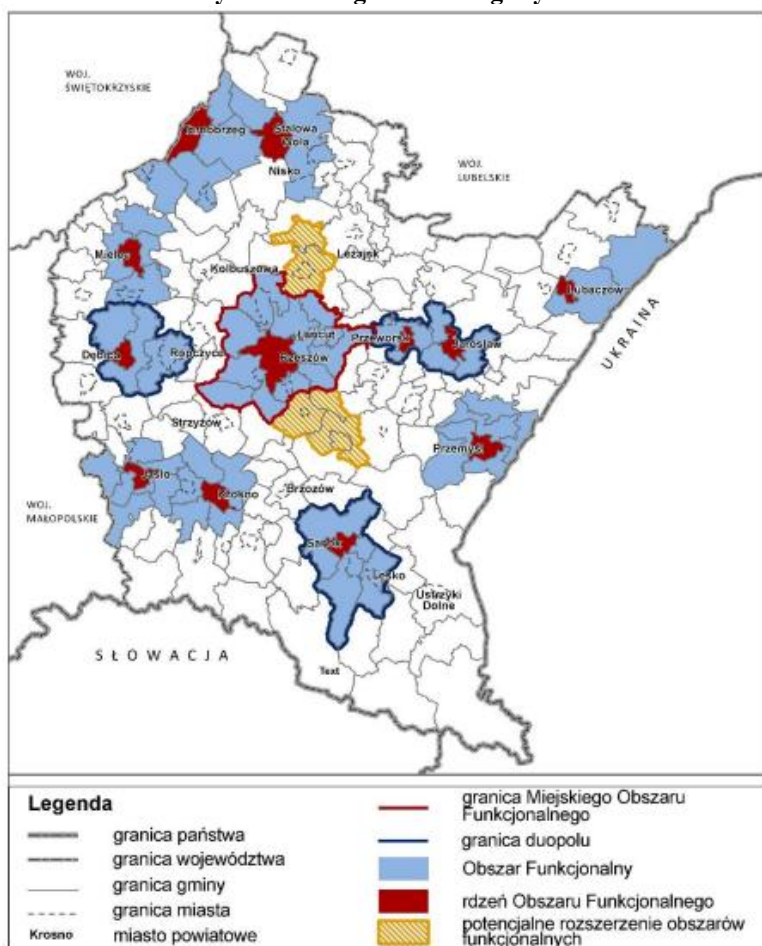
7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu

Inwestycje infrastrukturalne należy ukierunkować na zapewnienie efektywnego i bezpiecznego procesu przemieszczania się z uwzględnieniem zachowania ładu przestrzennego. Do zakładanych działań na tym obszarze należy także między innymi:

- zwiększenie spójności terytorialnej obszarów funkcjonalnych poprzez budowę, rozbudowę oraz modernizację infrastruktury kolejowej;

- podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego poprzez budowę obwodnic i odciążenie centrów miast od przeciążeń wynikających z transportu indywidualnego i komunikacji publicznej;
- modernizacja i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast;
- rozwój transportu publicznego, w tym poprzez modernizację i rozwój infrastruktury w celu efektywniejszego przemieszczania się wewnątrz obszarów funkcjonalnych oraz między nimi;
- wspieranie systemu zrównoważonego transportu wraz z węzłami intermodalnymi typu P&R, B&R;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach oraz służących rekreacji.

Rysunek 7 Regionalne bieguny wzrostu

Źródło: Załącznik nr 1 do Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 Obszary Strategicznej Interwencji

Priorytet 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju, przewidziano trzy kierunki działań, w jeden z nich wpisuje się Gmina Lubaczów:

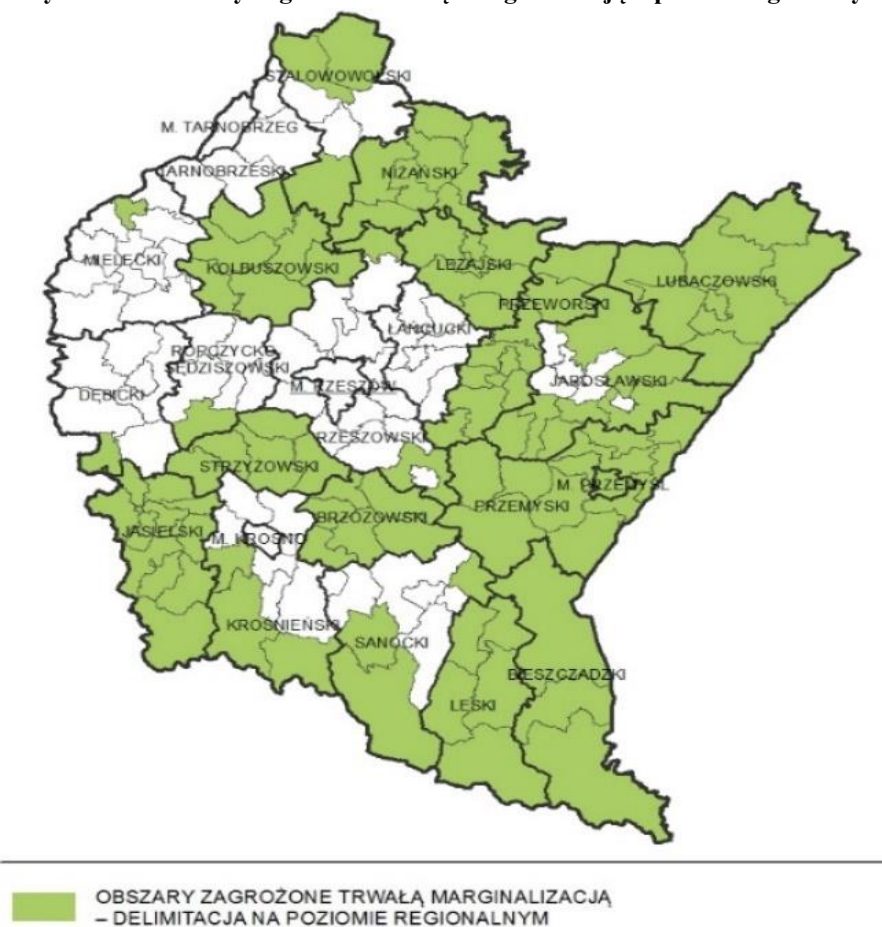
7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie

Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście zrównoważonego rozwoju to obszary wiejskie oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Są one wewnętrznie bardzo zróżnicowane pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej i dotyczących ich problemów. Główne bariery i problemy tych obszarów są jednak najczęściej związane z nieefektywną gospodarką i słabo funkcjonującym rynkiem pracy oraz problemami demograficznymi. Na tych obszarach identyfikuje się relatywnie niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, niską mobilność zawodową, a tym samym niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej. Obszary te borykają się z niekorzystną sytuacją demograficzną (starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych i lepiej wykształconych osób, wyludnienie).

Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie będzie możliwe poprzez następujące działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Rysunek 8 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku, przewidziano cztery kierunki działań, w które wpisuje się Gmina Lubaczów:

7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej

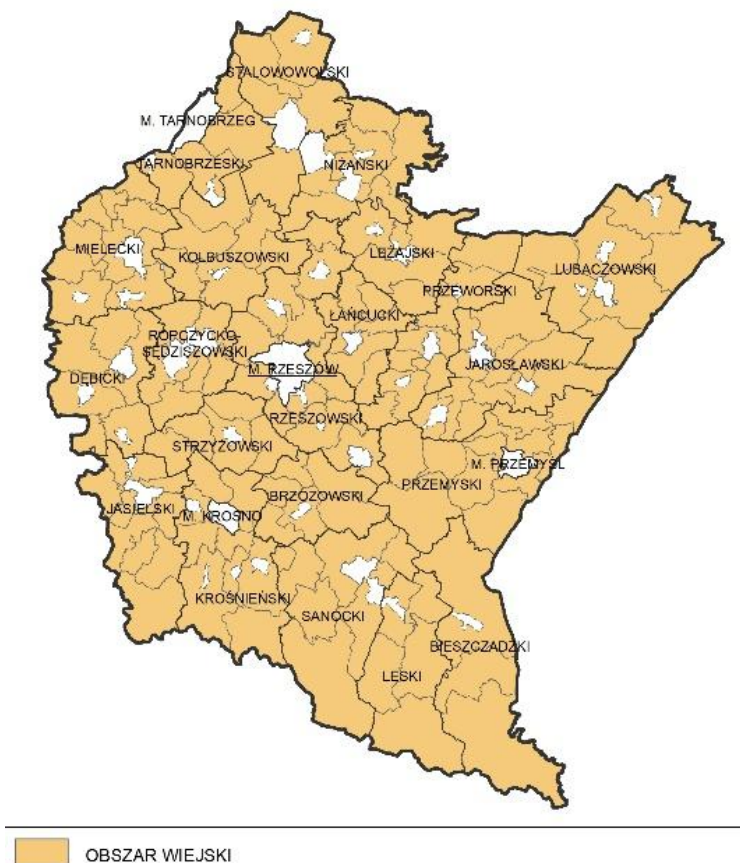
Ideą tego obszaru jest wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich będzie prowadzony poprzez rozwój infrastruktury technicznej. Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia, dlatego też ważną kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury, w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak kierować, aby dawały możliwość rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości, w tym powstawania miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;

- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.

Rysunek 9 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Ważną kwestią na tych obszarach jest także rozwój przedsiębiorczości. Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;

- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych;
- ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych;
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

W *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* wzięto pod uwagę w kwestii obszarów wiejskich także integrację i aktywizację społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym. Rozwój obszarów wiejskich powinien opierać się na wielokierunkowej aktywizacji społeczności lokalnej. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach, przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

Gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

W *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* obszarami funkcjonalnymi o znaczeniu ponadregionalnym są:

- miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – Rzeszowski Obszar Funkcjonalny;
- Wiejski Obszar Funkcjonalny;
- obszar funkcjonalny szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej tj. Górski Obszar Funkcjonalny;
- Przygraniczny Obszar Funkcjonalny.

Gmina Lubaczów została zaliczona do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym, takich jak: Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych oraz Przygraniczny Obszar Funkcjonalny (POF).

Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych obejmuje gminy wiejskie i miejsko-wiejskie położone poza Wiejskim Obszarem Funkcjonalnym uczestniczącym w procesach rozwojowych. Zajmuje powierzchnię 8 247 km², co stanowi 46,3% powierzchni obszaru województwa podkarpackiego i 49,5% Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Priorytetem rozwojowym obszaru jest stwarzanie warunków do poprawy jakości życia mieszkańców. Podstawową funkcją obszaru jest funkcja rolnicza, natomiast do funkcji towarzyszących należą: turystyczno-rekreacyjna oraz uzdrowiskowa.

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
- rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
- rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
- poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;

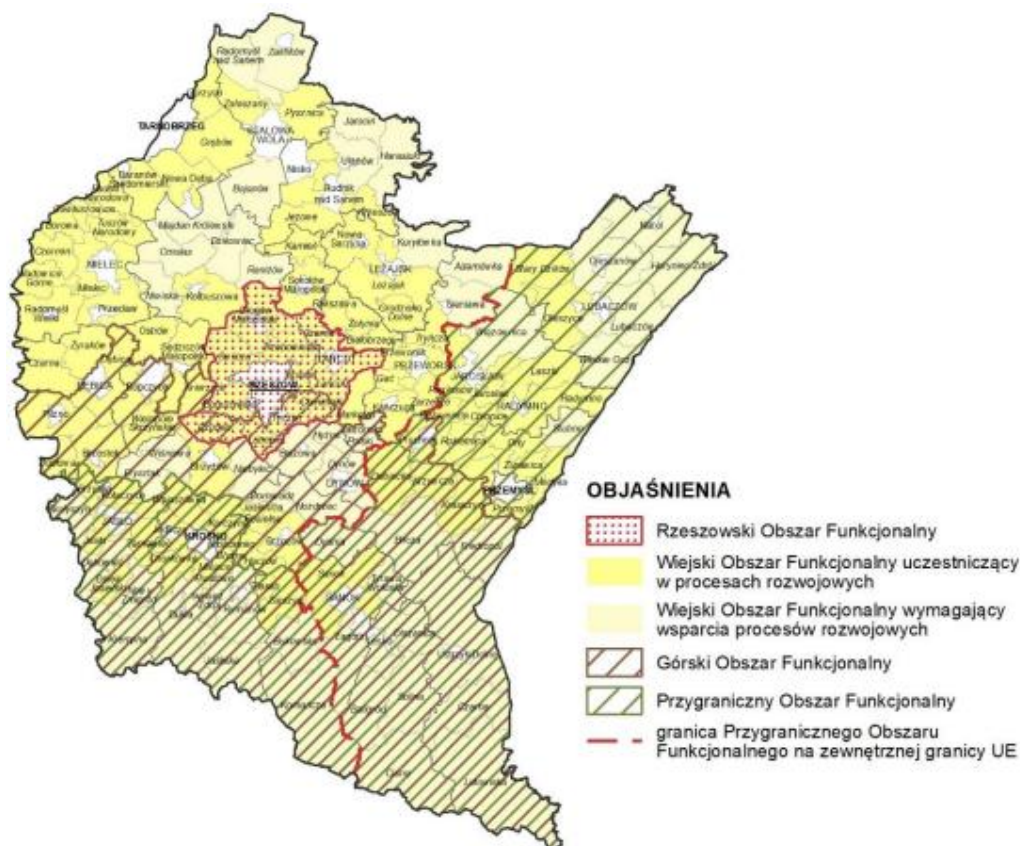
- rozwój turystyki, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych i uzdrowiskowych;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

W województwie podkarpackim Przygraniczny Obszar Funkcjonalny obejmuje 68 gmin. Wyznaczony Przygraniczny Obszar Funkcjonalny zawiera strefę nadgraniczną, obejmującą 34 gminy w 9 powiatach, w tym 3 miasta: Przemyśl, Lubaczów i Radymno, 8 gmin miejsko-wiejskich i 23 gminy wiejskie. Priorytetem rozwojowym obszaru jest rozwój usług o charakterze dystrybucyjnym i logistycznym, z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa.

Do wiodących kierunków zagospodarowania POF należą:

- poprawa dostępności komunikacyjnej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- wzmocnienie funkcjonalne ośrodków miejskich;
- rozwój gospodarki rolnej i leśnej;
- rozwój funkcji turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Rysunek 10 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym – Przygraniczny Obszar Funkcjonalny

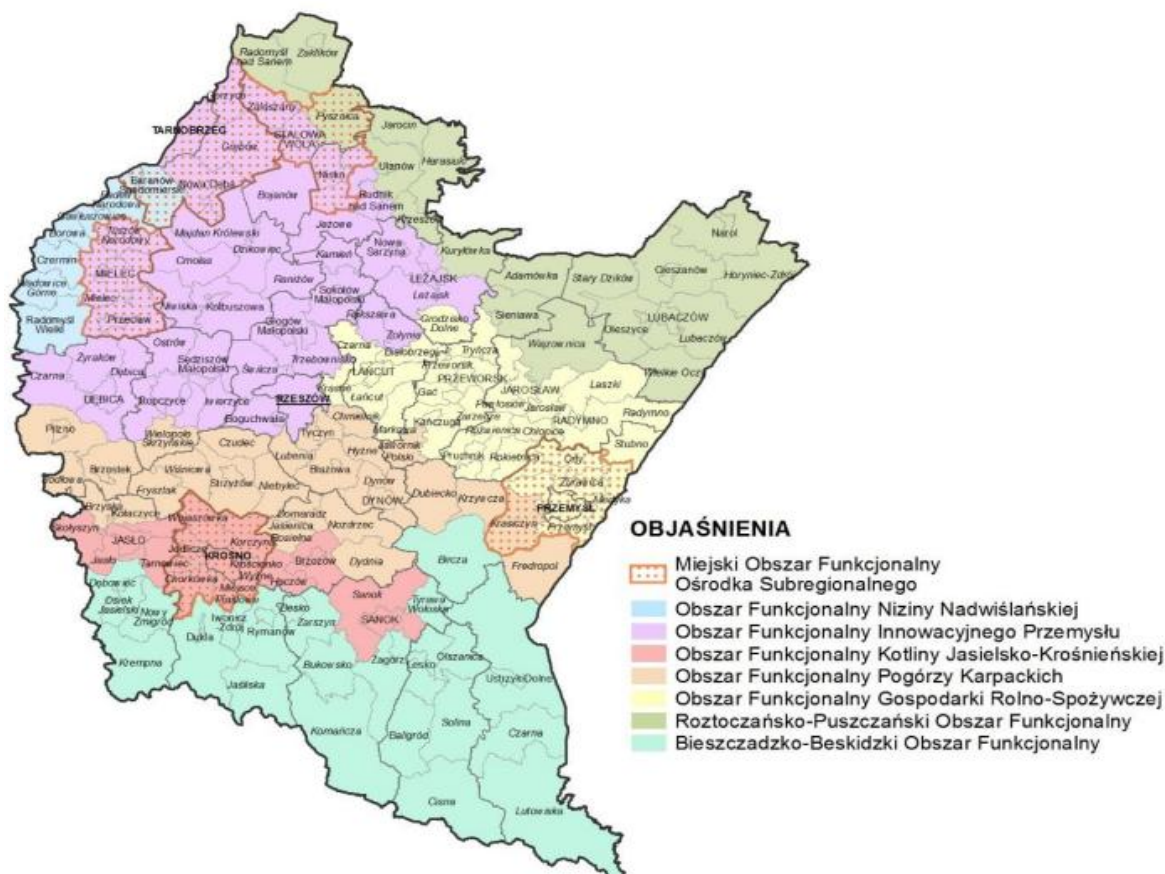
Źródło: Plan Zagospodarowania Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

Należy zwrócić uwagę, iż Gmina Lubaczów została zaliczona do jednego z obszarów funkcjonalnych wyodrębnionych w ramach *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 (PZPWP) – Rostoczańsko-Puszczańskiego Obszaru Funkcjonalnego (R-POF)*, który położony jest w północno-wschodniej części województwa podkarpackiego. Obejmuje gminy leżące po prawej stronie Sanu, w dolnym biegu rzeki do jej ujścia do Wisły oraz znajdującą się na terenie województwa podkarpackiego część Rostocza. R-POF obejmuje 12 gmin wiejskich: Adamówka, Harasiuki, Horyniec-Zdrój, Jarocin, Krzeszów, Kuryłówka, Lubaczów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Stary Dzików, Wiązownica, Wielkie Oczy; 6 gmin miejsko-wiejskich: Cieszanów, Narol, Oleszyce, Sieniawa, Ulanów, Zaklików oraz gminę miejską Lubaczów. R-POF obejmuje powierzchnię 2 921,0 km², co stanowi 16,4% powierzchni województwa. Zamieszkuje go 136 915 osób, tj. niecałe 6,5% mieszkańców regionu. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 47 os./km² i jest ponad dwukrotnie niższa niż średnia dla całego województwa (119 os./km²). Gminy powiatu lubaczowskiego wykazują związki funkcjonalno-przestrzenne z województwem lubelskim, w tym z blisko położonymi ośrodkami miejskimi: Tomaszowem Lubelskim i Biłgorajem. R-POF charakteryzuje się wysokimi walorami dziedzictwa kulturowego, z zachowanym materialnym dziedzictwem dawnych grup etnicznych i wyznaniowych. Teren Rostocza posiada wysokie walory uzdrowiskowe (uzdrowisko Horyniec-Zdrój) oraz przyrody nieożywionej (geopark „Kamienny Las na Rostoczu”). Jest to obszar o dużym, dotychczas słabo wykorzystywanym potencjale turystycznym. W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania Rostoczem wśród turystów. Do wiodących kierunków zagospodarowania R-POF należy:

- rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;
- poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;
- ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Rostocza;
- rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;
- rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- wznowienie eksploatacji złóż siarki;
- ochrona obszaru przed powodzią.

Na rysunku 11 przedstawiono obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym.

Rysunek 11 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

Źródło: Załącznik nr 1 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie będzie możliwe poprzez następujące działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizację lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawę atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;

- intensyfikację działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

W kontekście obszarów strategicznej interwencji czy obszarów funkcjonalnych wyznaczanych na szczeblu ponadlokalnym, warto zwrócić uwagę, że Gmina Lubaczów wraz z gminami: Horyniec-Zdrój, Narol, Cieszanów, Oleszyce, Stary Dzików, Wielkie Oczy oraz Miastem Lubaczów wchodzi w skład Lokalnej Grupy Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”.

Misją LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” jest inicjowanie oraz realizacja na swoim terenie projektów wpływających na zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny obszaru LGD, a także w oparciu o istniejące walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe. Wizją obszaru LGD jest stać się miejscem, w którym jego mieszkańcy, dzięki swojej aktywności i przedsiębiorczości, wykorzystują położenie, warunki przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru LGD – jako swojego miejsca zamieszkania, z którym się mocno utożsamiają. Na mapie 11 przedstawiono granice obszaru LGD.

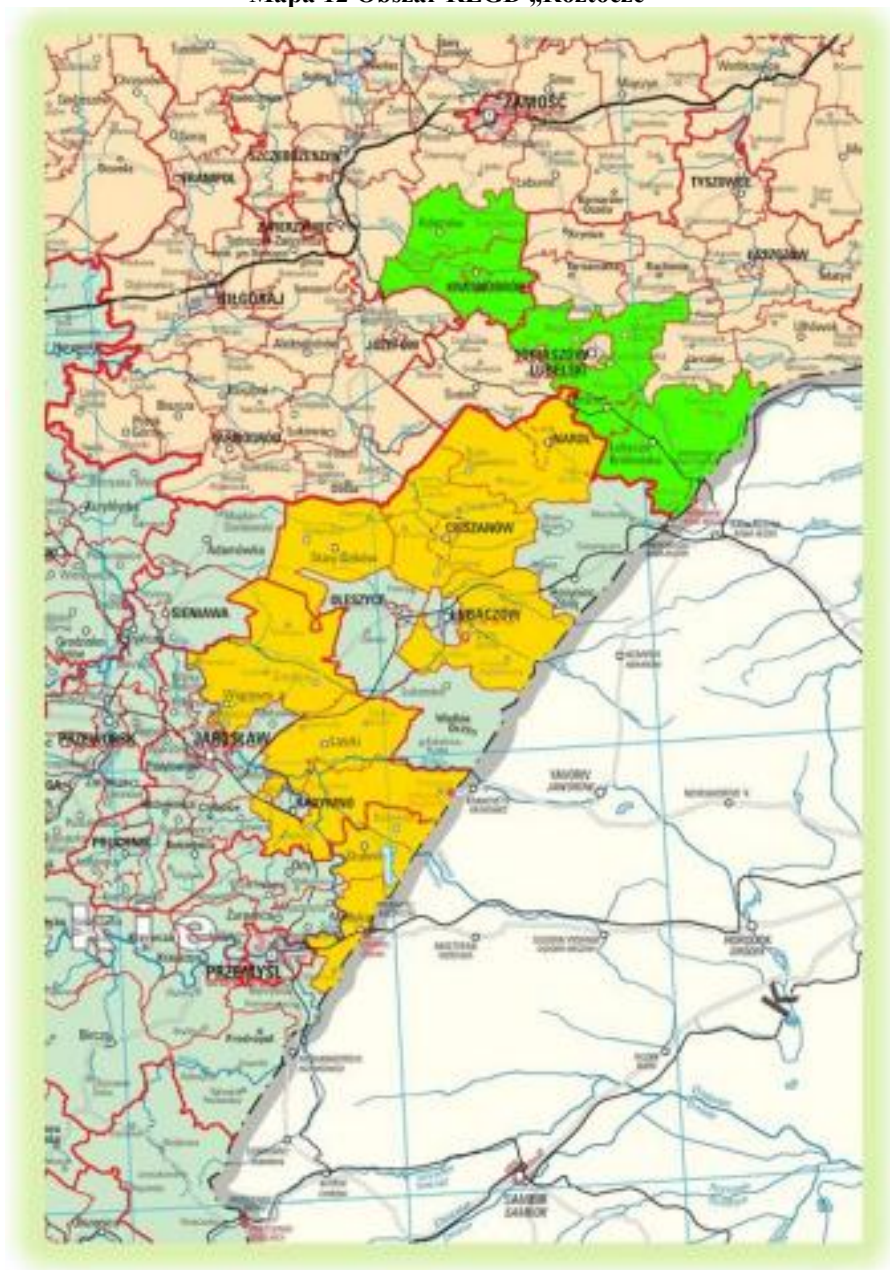
Mapa 11 Granice obszaru LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”

Źródło: Strona internetowa LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej, lgd.lubaczow.pl

Ponadto Gmina Lubaczów wraz z 13 gminami bezpośrednio sąsiadującymi ze sobą wchodzi w skład Rybackiej Lokalnej Grupy Działania Rostocze (RLGD „Rostocze”) – mapa 12. Celem działania RLGD „Rostocze” jest wspólne dążenie do pozyskiwania funduszy unijnych na rozwój obszarów rybackich i akwakultury. RLGD „Rostocze” w swoim zamyśle pełni rolę instytucji, stymulującej różne działania na rzecz rozwoju obszaru wszystkich gmin Podkarpacia i Lubelszczyzny. Co istotne, w takiej formie RLGD „Rostocze” może ubiegać się o wsparcie dla tych działań ze środków z Programu *Fundusze Europejskie dla Rybactwa 2021–2027*.

Mapa 12 Obszar RLGD „Roztocze”

- Gminy położone w woj. podkarpackim
- Gminy położone w woj. lubelskim

Źródło: Lokalna Strategia Rozwoju Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Roztocze” na lata 2014–2020, poprawki z dnia 24 czerwca 2021 r., str. 5

5. System realizacji Strategii Rozwoju

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii.

W niniejszym rozdziale wskazano podmioty zaangażowane w realizację Strategii, biorąc pod uwagę ich rolę, kompetencje i relacje między nimi. Wskazano mechanizmy i narzędzia wdrażania Strategii, określono sposób monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii oraz wskazano wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na wyłapywanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Określenie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu celów założonych w Strategii. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań i projekty strategiczne. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Strategii oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jej głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą śródkresowych zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów strategicznych, jak i wskaźników oddziaływania mierzonych co 2 lata, w odniesieniu do celów strategicznych, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy (*Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Lubaczów*, 2025 r.). W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze gminy w porównaniu do województwa i kraju. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie w raportach co 2 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania Diagnostyki, czyli według stanu na koniec 2023 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Na wniosek koordynatora, do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, wydziały i referaty Urzędu Gminy Lubaczów, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów strategicznych zobowiązane są do składania informacji okresowej do *Koordynatora ds. Strategii*. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania dokumentu.

Za wdrażanie Strategii odpowiedzialny jest Wójt Gminy Lubaczów. Wyznaczy on *Koordynatora ds. Strategii*, który będzie zarządzał całym procesem wdrażania, koordynował działania i przygotowywał raport z monitoringu w okresach dwuletnich. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne samodzielne stanowiska pracy i referaty Urzędu Gminy, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze gminy i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Poniżej na schemacie przedstawiono instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji dokumentu.

Schemat 2 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032

Wójt
- wdrażanie – stymulowanie działań; - integrowanie zasobów.
Rada Gminy
- wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii; - wsparcie merytoryczne przy podejmowaniu decyzji strategicznych; - akceptacja sprawozdań z realizacji Strategii; - analizowanie postępów wdrażania Strategii; - przyjmowanie aktualizacji Strategii; - uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.
Koordynator ds. Strategii
- upowszechnianie założeń Strategii wśród mieszkańców; - inicjacja realizacji działań priorytetowych; - koordynacja działań, w tym koordynacja przygotowania okresowych sprawozdań z realizacji Strategii – sporządzanie co 2 lata raportu z postępu realizacji dokumentu. Raport będzie zawierał informacje na temat wartości wskaźników monitoringowych (produktu, rezultatu) i wartości wskaźników oddziaływania, mierzonych co 2 lata; - udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji; - poszukiwanie nowych źródeł finansowania; - ewaluacja i ewentualne przygotowanie zmian do aktualizacji; - pełnienie funkcji koordynatora w przypadku realizacji projektów strategicznych lub zadań w partnerstwie.
Komórki Urzędu i jednostki, Partnerzy
- realizacja poszczególnych zadań i projektów; - przekazywanie informacji o stopniu realizacji zadań do Koordynatora ds. Strategii; - sporządzanie statystyk i gromadzenie danych pomocnych w procesie monitorowania; - zgłaszanie wniosków do zmian w Strategii.

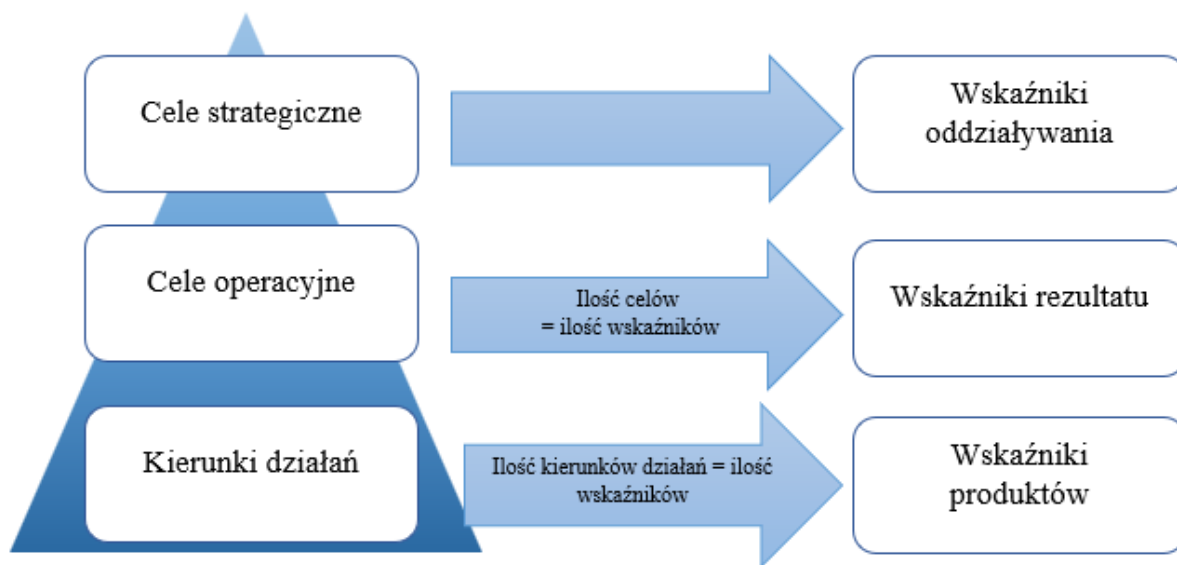
Źródło: Opracowanie własne

Monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych celów i kierunków działań, uwzględnionych w planie operacyjnym Strategii. Monitoring realizacji Strategii, w tym osiągniętych wskaźników, odbywa się raz na 2 lata i jest realizowany do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym – pierwszy okres sprawozdawczy przypada na lata 2025–2027, więc pierwszy raport z monitoringu powinien być wykonany do końca czerwca 2028 r. Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane mieszkańcom gminy, jak również wszystkim zainteresowanym, w formie raportów z monitoringu, za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy Lubaczów, a także podczas spotkań w trakcie realizacji Strategii z różnymi grupami społecznymi, w tym z mieszkańcami, przedsiębiorcami,

organizacjami pozarządowymi. Monitorowanie przebiegu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy będzie procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów, które mierzone będą za pomocą czteroletnich zmian wskaźników. W tabeli 10 przedstawiono wskaźniki oddziaływania rozwoju, natomiast w tabelach 11–12 konkretne wskaźniki produktu i rezultatu, które powinny być osiągnięte w wyniku realizacji Strategii – wszystkie będą przedmiotem monitoringu.

Z racji, iż Strategia jest dokumentem o charakterze planistycznym, wyznaczone cele mają charakter długofalowy oraz odnoszą się do perspektywy po zakończeniu realizacji jej założeń. Osiągnięcie wyników określonych dla stanu docelowego – po realizacji Strategii tj. na koniec 2032 r. – oznaczało będzie powodzenie podejmowanych działań oraz pozwoli stwierdzić, iż kierunki rozwoju określone były zgodnie z aktualnymi potrzebami. Miernikiem rozwoju są wskaźniki odnoszące się do sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru. Na schemacie 3 przedstawiono powiązania głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami niezbędnymi do zmierzenia ich realizacji, tj. celów strategicznych ze wskaźnikami oddziaływania, celów operacyjnych ze wskaźnikami rezultatu oraz kierunków działań ze wskaźnikami produktu.

Schemat 3 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów

Źródło: Opracowanie własne

5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia

W toku prac nad Strategią zostały określone cele strategiczne oraz kierunki działań, które mają doprowadzić do kluczowych zmian w gminie. Aby to osiągnąć zaplanowano również konkretne działania, którymi są m.in. przewidziane do realizacji projekty.

W związku z powyższym zdefiniowano także oczekiwane rezultaty zaplanowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia. W celu skutecznego monitorowania rezultatów przedstawiono wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu wraz z ich wartościami bazowymi, śródkresowymi oraz docelowymi.

Realizacja wskaźników opisanych w tabelach 10–12 pozwoli zweryfikować, czy zaplanowane działania w obszarze gospodarczym, społecznym oraz przestrzenno-środowiskowym przynoszą efekty.

W sferze społecznej zakładanym rezultatem jest zaspokojenie potrzeb mieszkańców, tak aby stali się zintegrowaną społecznością, która wspólnymi inicjatywami dba o dobrostan każdej grupy społecznej. W tym celu będą podejmowane działania na rzecz m.in.: rozwoju opieki żłobkowej, przedszkolnej i szkolnej oraz włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania takich jak: *liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego, odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach czy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem;*
- wskaźników rezultatu takich jak: *liczba osób, które brały udział w działaniach pobudzających aktywność społeczną mieszkańców czy liczba osób korzystających z nowo powstałych usług, obiektów lub przestrzeni publicznych;*
- wskaźników produktu takich jak: *liczba utworzonych lub zmodernizowanych przedszkoli i żłobków.*

W sferze gospodarczej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców, co przełoży się na wzrost ich dochodów oraz na rozwój gospodarczy gminy. W tym celu będą podejmowane działania wspierające zakładanie i prowadzenie działalności czy edukację przez całe życie. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania takich jak: *podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym czy osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców;*
- wskaźników rezultatu takich jak: *liczba osób, które podjęły pracę lub założyły działalność gospodarczą na skutek prowadzonych działań, Liczba osób biorących udział w wydarzeniach rekreacyjno-sportowych i kulturalnych organizowanych na terenie gminy;*
- wskaźników produktów takich jak: *powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych.*

W sferze przestrzenno-środowiskowej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie stworzenie uporządkowanej i bezpiecznej przestrzeni na całym obszarze objętym Strategią, który

charakteryzuje się czystym środowiskiem. W tym celu będą podejmowane działania obejmujące poprawę stanu infrastruktury technicznej, wprowadzające plan zagospodarowania przestrzennego czy ograniczające niską emisję. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania takich jak: *korzystający z instalacji w [%] ogółu ludności oraz nowe budynki mieszkalne na 1 000 ludności*;
- wskaźników rezultatu takich jak: *szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych czy liczba osób korzystających z ulepszonej infrastruktury komunikacyjnej*;
- wskaźników produktów takich jak: *długość zmodernizowanej infrastruktury drogowej*.

Tabela 10 Wskaźniki oddziaływania rozwoju

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika dla gminy na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla województwa na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla Polski na koniec:	Pożądana wartość wskaźnika dla gminy na koniec:
		2023 r.	2023 r.	2023 r.	2032 r.
Cel strategiczny 1. Efektywny rozwój gospodarczy gminy					
1.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	6,9	5,5	3,6	Osiągnięcie wartości poniżej wskaźnika dla kraju i województwa
2.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	32	44	46	Osiągnięcie wartości powyżej wskaźnika dla kraju i województwa
3.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	61	76	102	Osiągnięcie wartości powyżej wskaźnika dla województwa
4.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	675	1 009	1 368	Osiągnięcie wartości powyżej wskaźnika dla województwa
5.	Podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	108	171	234	Osiągnięcie wartości odpowiadającej co najmniej 80% wskaźnika dla województwa
6.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	560	756	973	Osiągnięcie wartości równej co najmniej 90% wskaźnika dla województwa
7.	Dochody ogółem na 1 mieszkańca [zł]	7 890	7 026	7 549	Utrzymanie wartości powyżej wskaźnika dla kraju i województwa
8.	Dochody własne na 1 mieszkańca [zł]	2 319	2 789	3 876	Osiągnięcie wartości równej co najmniej 70% wskaźnika dla kraju
9.	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca [zł]	8 407	7 463	8 127	Utrzymanie wartości powyżej wskaźnika dla kraju i województwa
10.	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca [zł]	2 976	1 883	1 861	Osiągnięcie wartości równej średniej krajowej
11.	Wydatki bieżące na 1 mieszkańca [zł]	5 451	5 592	6 277	Osiągnięcie wartości nie większej niż średnia krajowa

Cel strategiczny 2. Integracja i aktywizacja społeczności gminy						
12.	Liczba ludności ogółem		8 928	2 071 676	37 636 508	Wzrost o co najmniej 2% (9 107)
13.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	18,6	18,5	18,2	Osiągnięcie wartości co najmniej 19%
		w wieku produkcyjnym	62,8	59,2	58,4	Utrzymanie wartości powyżej wskaźnika dla kraju i województwa
		w wieku poprodukcyjnym	18,6	22,3	23,3	Utrzymanie wartości poniżej wskaźnika dla kraju i województwa
14.	Przyrost naturalny na 1 000 ludności		-2,1	-2,3	-3,6	Osiągnięcie wartości powyżej wskaźnika dla kraju i województwa
15.	Saldo migracji ogółem na 1 000 ludności		0,1	-1,1	0,2	Utrzymanie wartości dodatniej
16.	Liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego		54	77	75	Utrzymanie wartości wskaźnika poniżej wartości dla województwa i kraju
17.	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 000 dzieci w wieku 3–5 lat		794	915	942	Osiągnięcie wartości powyżej wskaźnika dla województwa i kraju
18.	Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach		12,5	17,2	19,5	Osiągnięcie wartości zbliżonej do wskaźnika dla województwa
19.	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców ogółem		249	185	170	Spadek wskaźnika do wartości zbliżonej dla kraju
Cel strategiczny 3. Zagospodarowanie przestrzenne gminy zapewniające ochronę i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska						
20.	Korzystający z instalacji w [%] ogółu ludności	sieć wodociągowa	99,9	81,9	92,6	Osiągnięcie wartości równej 100%
		sieć kanalizacyjna	69,0	73,5	72,6	Osiągnięcie wartości powyżej wskaźnika dla województwa i kraju
		sieć gazowa	44,7	78,5	56,3	Osiągnięcie wartości powyżej wskaźnika dla kraju

21.	Nowe budynki mieszkalne na 1 000 ludności	3,3	2,8	2,6	Utrzymanie wartości powyżej wskaźnika dla kraju i województwa, jednocześnie osiągnięcie wartości nie mniejszej niż 5,0
22.	Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym na 10 tys. mieszkańców	36	25	21	Utrzymanie wartości powyżej wskaźnika dla kraju i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, stat.gov.pl

Tabela 11 Wskaźniki rezultatu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa ³⁵	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2028 r.)	Wartość docelowa (stan po 2032 r.)
WSKAŹNIKI REZULTATU						
Cel operacyjny 1.1. Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy						
1.	Liczba osób biorących udział w wydarzeniach rekreacyjno-sportowych i kulturalnych organizowanych na terenie gminy	os./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	3 000	8 000
Cel operacyjny 1.2. Wzrost konkurencyjności gospodarczej						
2.	Liczba osób, które podjęły pracę lub założyły działalność gospodarczą na skutek prowadzonych działań	os./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	100	500
Cel operacyjny 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego						
3.	Liczba osób, które brały udział w działaniach pobudzających aktywność społeczną mieszkańców	os./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	3 000	6 000
Cel operacyjny 2.2. Podnoszenie standardu życia mieszkańców						
4.	Liczba osób korzystających z nowo powstałych usług, obiektów lub przestrzeni publicznych	os./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	3 000	7 000
Cel operacyjny 3.1. Wzmocnienie przestrzennej spójności gminy						
5.	Liczba osób korzystających z ulepszonej infrastruktury komunikacyjnej	os./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	4 500	9 000
Cel operacyjny 3.2. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji						
6.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO ₂	Urząd Gminy Lubaczów	0	1 200	2 500

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12 Wskaźniki produktu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

³⁵ Wartość bazową wskaźnika zarówno w przypadku wskaźników produktu, jak i wskaźników rezultatu założono „0”. Wskaźniki te służą do pomiaru efektów realizacji Strategii (działań zaproponowanych do realizacji). Wartość bazowa powinna wynosić zero, ponieważ przed realizacją działań nie możemy mówić o ich efektach. Wskaźniki służą mierzeniu efektów rozwoju w okresie wdrażania Strategii. Wartość bazowa nie określa jaka jest wartość danego wskaźnika w gminie, natomiast mówi o efektach osiągniętych poprzez realizację projektów. Na początku realizacji Strategii wartość zawsze będzie wynosić „0”.

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa ³⁶	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2028 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2032 r.)
WSKAŹNIKI PRODUKTU						
Kierunek działań 1.1.1. Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa gminy						
1.	Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych nawiązujących do dziedzictwa	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	10	20
Kierunek działań 1.1.2. Rozwój usług turystycznych						
2.	Liczba utworzonych produktów turystycznych	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	1	2
Kierunek działań 1.1.3. Współpraca z gminami sąsiednimi i partnerskimi celem tworzenia wspólnych produktów turystycznych i kampanii marketingowych						
3.	Liczba podjętych współprac	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	2	3
Kierunek działań 1.2.1. Wykorzystanie potencjałów gminy						
4.	Liczba działań promujących lokalne produkty	szt./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	3	6
Kierunek działań 1.2.2. Rozwój gospodarki rolnej i leśnej						
5.	Liczba usług doradczych w zakresie rolnictwa i leśnictwa	szt./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	3	6
Kierunek działań 1.2.3. Rozwój przedsiębiorczości						

³⁶ Wartość bazową wskaźników zarówno w przypadku wskaźników produktu, jak i wskaźników rezultatu założono „0”. Wskaźniki te służą do pomiaru efektów realizacji działań zaproponowanych w Strategii. Wartość bazowa powinna wynosić zero, ponieważ przed realizacją działań nie możemy mówić o ich efektach. Wskaźniki służą mierzeniu efektów rozwoju w okresie wdrażania Strategii. Wartość bazowa nie określa jaka jest wartość danego wskaźnika w gminie, natomiast mówi o efektach osiągniętych poprzez realizację projektów. Na początku realizacji Strategii wartość zawsze będzie wynosić „0”.

6.	Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu kwalifikacji i umiejętności zawodowych	szt./rok	Urząd Gminy Lubaczów	0	4	8
Kierunek działań 1.2.4. Rozwój terenów inwestycyjnych i wsparcie przedsiębiorstw						
7.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	Urząd Gminy Lubaczów	0	5	13
Kierunek działań 2.1.1. Wsparcie aktywności obywatelskiej i organizacji pozarządowych						
8.	Liczba organizacji pozarządowych objętych wsparciem	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	4	8
Kierunek działań 2.1.2. Aktywizacja i integracja społeczna osób w wieku senioralnym oraz osób ze szczególnymi potrzebami						
9.	Liczba projektów aktywizacyjnych dedykowanych seniorom i osobom z niepełnosprawnościami	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	8	16
Kierunek działań 2.1.3. Wdrażanie programu grantowego wspierającego inicjatywy oddolne						
10.	Liczba osób objętych programem	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	100	300
Kierunek działań 2.1.4. Włączenie mieszkańców we współdecydowanie o rozwoju gminy						
11.	Liczba zorganizowanych wydarzeń utrwalających związek mieszkańców z gminą	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	10	20
Kierunek działań 2.1.5. Kreowanie wydarzeń utrwalających związek mieszkańców z gminą						
12.	Liczba działań aktywizujących mieszkańców	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	5	10
Kierunek działań 2.2.1. Wzrost dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych						
13.	Liczba dodatkowo wprowadzonych usług z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	2	4
Kierunek działań 2.2.2. Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości opieki żłobkowej i przedszkolnej						
14.	Liczba utworzonych lub zmodernizowanych żłobków i przedszkoli	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	3	6

Kierunek działań 2.2.3. Zapewnienie wysokiej jakości oferty edukacyjnej, w tym inwestycje w bazę oświatową						
15.	Liczba placówek edukacyjnych objętych wsparciem	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	3	6
Kierunek działań 2.2.4. Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr instytucji publicznych						
16.	Liczba działań podjętych w celu podniesienia kompetencji zawodowych nauczycieli	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	2	4
Kierunek działań 2.2.5. Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego						
17.	Liczba doposażonych służb ratunkowych	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	5	10
Kierunek działań 2.2.6. Rozwój e-usług publicznych i zwiększenie cyberbezpieczeństwa						
18.	Liczba wdrożonych e-usług publicznych, w tym w zakresie cyberbezpieczeństwa	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	2	4
Kierunek działań 3.1.1. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy poprzez przebudowę dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich						
19.	Długość zmodernizowanej infrastruktury drogowej	km	Urząd Gminy Lubaczów	0	6	10
Kierunek działań 3.1.2. Wspieranie inwestycji ograniczających emisję komunikacyjną, w tym dotyczących niskoemisyjnego taboru oraz infrastruktury taboru publicznego						
20.	Liczba działań wpływających na ograniczenie emisji	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	2	4
Kierunek działań 3.1.3. Współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczego						
21.	Liczba współprac transgranicznych	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	1	2
Kierunek działań 3.1.4. Rozwój mieszkalnictwa – wyznaczanie i przygotowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne						
22.	Powierzchnia przygotowanych terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne	ha	Urząd Gminy Lubaczów	0	1,5	3
Kierunek działań 3.1.5. Wdrażanie polityki dostępności i likwidacja barier architektonicznych w przestrzeniach publicznych						

23.	Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych w przestrzeniach i obiektach publicznych na terenie gminy	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	4	8
Kierunek działań 3.2.1. Wykorzystanie zasobów Kopalni siarki Basznia II z uwzględnieniem aspektów prawno-środowiskowych i ekologicznych						
24.	Liczba działań wzmacniających potencjał Kopalni siarki Basznia II	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	2	4
Kierunek działań 3.2.2. Poprawa stanu przyrodniczego wsi i miejsc o wysokiej jakości przyrodniczej						
25.	Powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemu	ha	Urząd Gminy Lubaczów	0	0,5	1
Kierunek działań 3.2.3. Edukacja mieszkańców w zakresie oszczędnego korzystania z komponentów środowiska, w tym ograniczania ilości odpadów komunalnych						
26.	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	5	10
Kierunek działań 3.2.4. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię, w tym zwiększenie wykorzystania OZE						
27.	Liczba budynków o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	15	30
Kierunek działań 3.2.5. Wspieranie rozwiązań z zakresu małej retencji i bioretencji						
28.	Liczba powstałych obiektów małej retencji i bioretencji	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	3	6
Kierunek działań 3.2.6. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej						
29.	Długość nowo powstałej sieci wodno-kanalizacyjnej	km	Urząd Gminy Lubaczów	0	6	10
Kierunek działań 3.2.7. Rozwój gospodarki odpadami komunalnymi						
30.	Liczba działań wspierających rozwój gospodarki odpadami	szt.	Urząd Gminy Lubaczów	0	2	4

Źródło: Opracowanie własne

5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju

Przyjęto, że Strategia Rozwoju ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmian zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja.

Z wnioskiem o aktualizację Strategii Rozwoju może wystąpić: Koordynator ds. Strategii Rozwoju, Wójt Gminy Lubaczów, inicjatywa co najmniej 4 członków Rady Gminy lub 50 mieszkańców. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii Rozwoju, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów dokumentu, w trakcie jego realizacji możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań i projektów, które będą wpisywać się w cele i kierunki działań.

Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie jej adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność – pozwala określić, czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania;
- efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii;
- użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej;
- trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom danego obszaru;
- trwałość – pozwala określić, na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja zadań zawartych w *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Jej zadaniem jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy działania zakładane w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania Strategii, przed jej przyjęciem i stanowi załącznik do niniejszego dokumentu;
- *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. Strategii, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii (raport z monitoringu Strategii) co najmniej raz na dwa lata;

- *mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego może nastąpić aktualizacja Strategii;
- *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii, z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

W przypadku konieczności aktualizacji dokumentu Strategii, będzie on podlegał procedurze jak podczas przyjęcia, tj. zgodnie z art. 10f ust. 1–4 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.).

5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów jest dokumentem programującym rozwój gminy do 2032 roku. Wszystkie pozostałe, zarówno obowiązkowe jak i fakultatywne, plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. W poniższej tabeli przedstawiono ocenę funkcjonujących w gminie programów i planów pod kątem ich aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii (szczególnie głównych jej założeń). Wskazano też dokumenty przewidziane do sporządzenia lub zmiany.

Tabela 13 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii

Lp.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów</i>	od września 2023 r.	W dniu 6 września 2023 r. Rada Gminy Lubaczów podjęła uchwałę Nr LXII/583/2023 w sprawie przyjęcia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów. Nowelizacja ustawy o planowaniu przestrzennym weszła w życie 24 września 2023 r. likwiduje studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które będą spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2.	<i>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Lubaczów na lata 2011–2020</i>	2011–2020	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
3.	<i>Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Lubaczów na lata 2019–2022</i>	2019–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lubaczów na lata 2016–2020</i>	2016–2020	Nieaktualny. W związku celem operacyjnym 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i> rekomenduje się opracowanie nowego Planu. W przypadku opracowania aktualnego Planu należy kierować się koniecznością spójności z założeniami Strategii.
5.	<i>Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Lubaczów na lata 2012–2032</i>	2012–2032	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
6.	<i>Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Lubaczów na lata 2020–2034</i>	2020–2034	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
7.	<i>Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubaczów na lata 2023–2026</i>	2023–2026	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.

8.	<i>Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Lubaczów na lata 2025–2029</i>	2025–2029	Aktualny, zgodny z założeniami Strategii.
9.	<i>Gminny Program Rewitalizacji Gminy Lubaczów na lata 2016–2024</i>	2016–2024	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
10.	<i>Program współpracy Gminy Lubaczów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2025 rok</i>	2025	Aktualny. Strategia mocno akcentuje wspieranie inicjatyw oddolnych mieszkańców jako jedno z priorytetowych działań. Założenia Programu są zgodne z założeniami Strategii.
11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lubaczów na lata 2016–2022</i>	2016–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
12.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.2. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.

Źródło: Opracowanie własne

6. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów

W procesie planowania i realizacji rozwoju Gminy Lubaczów istotne jest uwzględnianie rzeczywistych potrzeb nie tylko samorządu, ale przede wszystkim społeczności lokalnej. W związku z tym na etapie opracowania Strategii zapewniono włączenie w ten proces mieszkańców i innych interesariuszy. Mieli oni możliwość udziału w opracowaniu dokumentu poprzez wyrażenie swoich opinii m.in. w formie udziału w badaniu ankietowym, złożenie propozycji projektów własnych do realizacji (nabór fiszek projektowych), czy złożenie uwag i opinii do projektu Strategii. Wkład w ostateczny kształt dokumentu miały również instytucje zewnętrzne, włączone w proces konsultacji i opiniowania dokumentu. Udział mieszkańców i innych interesariuszy zagwarantowany jest również na etapie wdrażania i oceny Strategii.

6.1. Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa

Do uzupełnienia po konsultacjach społecznych

Na podstawie art. 6 ust. 3 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2025 r. poz. 198) oraz zgodnie z *Uchwałą Nr VIII/78/2024 Rady Gminy Lubaczów z dnia 4 listopada 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji*, w dniach 10.06.2025–15.07.2025 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*, które miały na celu zapoznanie grupy docelowej z projektem dokumentu oraz zebranie uwag, opinii i propozycji dotyczących zapisów dokumentu.

Projekt *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gminy,
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gminy, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami,
4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3–4 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

Konsultacje odbyły się w terminie od dnia 10.06.2025 r. do dnia 15.07.2025 r. w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć:
 - a) drogą elektroniczną na adres e-mail: urząd@gminalubaczow.pl wpisując w tytule „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju Gminy”;

- b) drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, z dopiskiem: „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju Gminy”;
- c) bezpośrednio do budynku Urzędu Gminy Lubaczów, w godzinach pracy Urzędu;
2. Spotkanie otwarte, umożliwiające omówienie założeń dokumentu, a także przedstawienie uwag, opinii i propozycji. Spotkanie odbyło się w dniu2025 r. o godz. wzięło w nim udział..... osób.
3. Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynku Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, w godzinach pracy Urzędu.

Informację o konsultacjach społecznych ww. projektu dokumentu zamieszczono w dniu 10.06.2025 r. w następujących formach:

- na stronie internetowej gminy (gminalubaczow.pl) – w formie publikacji ogłoszenia w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu dokumentu pn. *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*;
- na stronie Urzędu Gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.lubaczow.com.pl) – w formie publikacji ogłoszenia w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu dokumentu pn. *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*;
- w sposób zwyczajowo przyjęty – na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Lubaczów.

Formularz zgłaszania uwag oraz projekt dokumentu *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* dostępne były od 10.06.2025 r.:

- w wersji papierowej w budynku Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, w godzinach pracy Urzędu;
- w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Lubaczów (gminalubaczow.pl) oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.lubaczow.com.pl).

Jedną z form konsultacji społecznych ww. projektu dokumentu było otwarte spotkanie z interesariuszami, które odbyło się w dniu o godz. w W spotkaniu uczestniczyło Podczas spotkania przedstawiono główne założenia programowe i wdrożeniowe dokumentu tj. wizja, misja, cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im działaniami, a także zakres rzeczowy projektów strategicznych, które planowane są do realizacji przez samorząd gminy. Przedstawione zostały również założenia przestrzenno-funkcjonalne, w tym model funkcjonalno-przestrzenny. Podczas spotkania wpłynęły / nie wpłynęły żadne uwagi.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie wpłynęło..... wypełnionych formularzy uwag.....

Na podstawie art. 10f ust. 2–3 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.) pismem z dnia 10.06.2025 r. Wójt Gminy Lubaczów zawnioskował o zaopiniowanie projektu *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie

kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa. Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu

6.2. Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rozwoju Gminy Lubaczów jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów strategicznych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o gminie.

Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, a także charakteryzował się otwartością (umożliwiał uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych).

Na potrzeby prowadzonych analiz i opracowania Strategii, przeprowadzono dwa badania ankietowe wśród mieszkańców gminy, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i lokalnych środowisk gospodarczych oraz instytucji publicznych, środowisk edukacyjnych i kulturalnych. W dniach 14.02–17.03.2025 r. przeprowadzono badanie ankietowe na potrzeby procesu diagnostycznego, w celu opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięły 23 osoby. Ankieta obejmowała 2 części: w pierwszej należało ocenić w skali od 1 do 5 poszczególne obszary funkcjonowania gminy, natomiast w drugiej części ankietowany określał maksymalnie trzy najważniejsze priorytety, które mogą mieć wpływ na rozwój gminy oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju – raport z ankiety stanowi załącznik do Diagnozy. Wyniki ankiet wskazują na to, że największymi problemami występującymi na obszarze gminy, zdaniem mieszkańców, są: problemy związane z dostępnością komunikacyjną (słabe połączenie z otoczeniem zewnętrznym oraz niewystarczający stan infrastruktury drogowej), dostępem do miejsc pracy i poziom zarobków mieszkańców.

W dniach 09.04–25.04.2025 r. przeprowadzono drugie badanie ankietowe w celu poznania opinii ankietowanych na temat możliwych kierunków rozwoju gminy. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięły 84 osoby. Ankieta obejmowała 3 części: w pierwszej należało wymienić 2 potencjały gminy, na których powinien bazować jej rozwój, w części drugiej ankietowany określał dwa główne kierunki rozwoju gminy, natomiast w trzeciej części – maksymalnie dwa kierunki, z którymi miałyby być utożsamiana w przyszłości Gmina Lubaczów. Wyniki ankiet wskazują na to, że najważniejszymi kierunkami rozwoju gminy powinny być, zdaniem mieszkańców: tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości (55% ankietowanych), rozwój edukacji dzieci, młodzieży oraz doskonalenie szkolnictwa zawodowego (36% ankietowanych) oraz tworzenie gminy zaspokajającej wszystkie podstawowe potrzeby mieszkańców (35% ankietowanych).

Wyniki badania wyraźnie wskazują, iż w przyszłości Gmina Lubaczów powinna być utożsamiana jako gmina przedsiębiorcza, atrakcyjna dla inwestorów i tworząca nowe miejsca pracy oraz gmina atrakcyjna dla turystów.

Na potrzeby prowadzonych analiz i opracowania Strategii przeprowadzono także nabór fiszek w terminie 09–25.04.2025 r. Podczas naboru nie wpłynęły żadne fiszki. Fiszki projektowe można było składać osobiście, drogą elektroniczną lub korespondencyjnie na adres Gminy Lubaczów. Fiskę mogli przysyłać mieszkańcy gminy, przedsiębiorcy i przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz instytucji publicznych. Organem właściwym do rozpatrzenia propozycji projektów był zespół pracowników Urzędu Gminy Lubaczów.

Oprócz jakościowych analiz prowadzonych za pomocą badań ankietowych, posłużono się również dyskusjami w trakcie spotkań:

- 5 lutego 2025 r. spotkanie informacyjno-warsztatowe z ekspertem zewnętrznym – omówienie wyników analiz statystycznych, najważniejsze informacje w zakresie opracowania Strategii (podsumowanie Diagnozy i rozpoczęcie kształtowania założeń rozwoju) z przedstawicielami Urzędu;
- 9 kwietnia 2025 r. spotkania warsztatowe (wywiady grupowe) z wybranymi grupami interesariuszy:
 - o godz. 13:00 – warsztaty z przedstawicielami jednostek organizacyjnych gminy oraz z przedstawicielami samorządów szkół podstawowych i średnich, w których uczestniczyło 16 osób;
 - o godz. 15:00 – warsztaty z przedstawicielami organizacji pozarządowych, przedstawicielami organizacji seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami, przedstawicielami przedsiębiorców i organizacji otoczenia biznesu oraz ze wszystkimi zainteresowanymi mieszkańcami gminy, w których uczestniczyły 22 osoby.
- 29 kwietnia 2025 r. – spotkanie informacyjno-warsztatowe (dyskusje na temat założeń i priorytetowych zadań do realizacji w ramach strategii).

Oprócz oficjalnych spotkań z mieszkańcami i interesariuszami, na ostateczny kształt dokumentu składało się wiele rozmów telefonicznych i osobistych oraz korespondencji e-mailowej autorów niniejszego opracowania z przedstawicielami samorządu gminy i jego pracownikami.

Mieszkańcy zostali włączeni w proces konsultacji społecznych projektu dokumentu *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*. Mieszkańcy informowani byli o konsultacjach poprzez ogłoszenia na stronie internetowej gminy, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Lubaczów. Uwagi i wnioski zbierane były w formie papierowej i elektronicznej, z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Formularze konsultacyjne wraz z projektami dokumentów dostępne były w wersji papierowej w sekretariacie Urzędu Gminy Lubaczów oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć:

- drogą elektroniczną na adres e-mail: urząd@gminalubaczow.pl;

- drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, z dopiskiem *Konsultacje społeczne – Strategia Gminy Lubaczów*;
- bezpośrednio do budynku Urzędu Gminy Lubaczów, w godzinach pracy Urzędu.

Uwagi zbierane były również w formie uwag ustnych do protokołu, a także zorganizowane było otwarte spotkanie konsultacyjne. Niezwłocznie po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu niniejszego dokumentu sporządzony został *Raport z konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*. (po konsultacjach uzupełnić o informacje z raportu)

Włączenie mieszkańców jest istotne nie tylko na etapie analiz, opracowania Diagnozy i opracowania Strategii, ale też podczas wdrażania Strategii i jej oceny. Mieszkańcy będą brać udział w pracach nad ewentualną aktualizacją dokumentu (będą mogli zainicjować aktualizację i/lub brać udział w konsultacjach społecznych projektu aktualizowanego dokumentu). Przy okazji realizacji projektów strategicznych, na etapie projektowym, organizowane będą spotkania z mieszkańcami. Mieszkańcy będą informowani o etapach realizacji projektów strategicznych, dodatkowo publikowane do publicznej wiadomości będą raporty z monitoringu Strategii.

6.3. Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko

DO UZUPEŁNIENIA PO PRZEPROWADZENIU PROCEDURY

Stosownie do art. 57 ust. 1 pkt 2, art. 58 ust. 1 pkt 2 oraz na podstawie art. 48 ust. 1 i ust. 5–6 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) organ opracowujący projekt Strategii zwrócił się w dniu 10.06.2025 r. do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie (PWIS) oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie (RDOŚ) z wnioskiem o podjęcie decyzji umożliwiającej odstąpienie od obowiązku przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*.

W przypadku, gdy realizacja postanowień Strategii Rozwoju lub jej zmiana nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, można odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (art. 48 ust. 1). Odstąpienie wymaga wcześniejszego uzgodnienia z właściwym organem ochrony środowiska oraz organem inspekcji sanitarnej. Odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymaga uzasadnienia, którego zakres określony został w art. 49 ww. ustawy. Szczegółowe uzasadnienie pozwala na zidentyfikowanie ewentualnych zagrożeń oraz na ocenę, iż realizacja postanowień dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Opracowanie uzasadnienia stanowi etap diagnozy wpływu opracowywanego dokumentu na prawnie chronione komponenty środowiska naturalnego i pozwala dostosować niezbędne do zastosowania narzędzia ich ochrony do skali poruszanej w nim problematyki.

Do wniosków do PWIS i RDOŚ załączono, zgodnie z art. 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*

uzasadnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii. W uzasadnieniu tym wskazano stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć, opisano powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach, a także przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska, wskazano również powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska. W uzasadnieniu znalazła się informacja o tym, że *Strategia Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032* zawiera 8 projektów strategicznych, które mają na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, zwiększenie komfortu i jakości życia mieszkańców gminy, wzrost bezpieczeństwa publicznego, poziomu wiedzy i przedsiębiorczości mieszkańców. Zadania, które wskazano do realizacji w ramach dokumentu, będą przede wszystkim oddziaływać pozytywnie na ludzi i dobra materialne. Wyznaczone cele są zbieżne z potrzebami mieszkańców oraz wynikają ze zdiagnozowanych problemów występujących na terenie gminy. Osiągnięcie celów przyczyni się tym samym w sposób bezpośredni i pośredni do poprawy jakości życia mieszkańców.

W uzasadnieniu wskazano, że w projektach strategicznych określonych w Strategii przedstawiono zakres, który na etapie tworzenia dokumentu jest jedynie koncepcją, z przewidywanymi ramami finansowymi i przybliżoną, najczęściej z dokładnością do miejscowości, lokalizacją. Projekty te są w fazie koncepcyjnej – dla większości nie ma konkretnych projektów budowlanych, planów, pozwoleń czy decyzji. Przed realizacją każdego projektu przeprowadzone zostaną odpowiednie procedury, w tym środowiskowe. Gmina oraz wykonawcy zadbają o uzyskanie wszelkich pozwoleń koniecznych do rozpoczęcia prac oraz skonsultują ich rodzaj i zakres z odpowiednimi instytucjami.

W dniu r. do Urzędu Gminy Lubaczów wpłynęło pismo znak od Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie, w którym stwierdzono,

W dniu r. do Urzędu Gminy Lubaczów wpłynęło pismo znak od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie (dalej: Regionalny Dyrektor) dotyczące strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032*, w którym

Spis schematów

Schemat 1 Programowanie rozwoju	36
Schemat 2 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i>	122
Schemat 3 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów	123

Spis tabel

Tabela 1 Schemat analizy SWOT.....	29
Tabela 2 Analiza SWOT.....	30
Tabela 3 Drzewo problemów	34
Tabela 4 Drzewo celów	35
Tabela 5 Plan operacyjny	39
Tabela 6 Lista projektów strategicznych	46
Tabela 7 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach <i>Strategii Rozwoju Gminy Lubaczów na lata 2025–2032</i>	58
Tabela 8 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych	65
Tabela 9 Wykaz powiązań celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym.....	66
Tabela 10 Wskaźniki oddziaływania rozwoju.....	126
Tabela 11 Wskaźniki rezultatu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii.....	129
Tabela 12 Wskaźniki produktu – wartość do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii	129
Tabela 13 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii.....	136

Spis map

Mapa 1 Główna sieć komunikacyjna na terenie Gminy Lubaczów	85
Mapa 2 Czas dojazdu do wybranych ośrodków miejskich z Gminy Lubaczów	86
Mapa 3 Gmina Lubaczów – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego	89
Mapa 4 Wybrane usługi publiczne na terenie Gminy Lubaczów	91
Mapa 5 Gmina Lubaczów – uwarunkowania, budowa geologiczna	92
Mapa 6 Gmina Lubaczów– uwarunkowania, położenie gminy względem JCWPd, GZWP	93
Mapa 7 System powiązań przyrodniczych na terenie Gminy Lubaczów	94
Mapa 8 Fragment mapy z <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> : struktura funkcjonalno-przestrzenna	100
Mapa 9 Fragment mapy z <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> : komunikacja i infrastruktura techniczna.....	102
Mapa 10 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Lubaczów	103
Mapa 11 Granice obszaru LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”	118
Mapa 12 Obszar RLGD „Roztocze”	119

Spis rysunków

Rysunek 1 Legenda do treści mapy: Gmina Lubaczów – uwarunkowania: sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego.....	90
Rysunek 2 Legenda do treści mapy z <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> : struktura funkcjonalno-przestrzenna.....	101
Rysunek 3 Legenda do treści mapy: Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Lubaczów.....	104
Rysunek 4 Terytorialny zasięg programu OSI Wschodnia Polska.....	106
Rysunek 5 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.....	106
Rysunek 6 Miejskie obszary funkcjonalne.....	108
Rysunek 7 Regionalne bieguny wzrostu	109
Rysunek 8 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny.....	111
Rysunek 9 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego.....	112
Rysunek 10 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym – Przygraniczny Obszar Funkcjonalny	115
Rysunek 11 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym.....	117